

Acta

van de Generale Synode Zwolle-Zuid

2008-2009

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Hoofdstuk3

Kerkregering

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap Generaal-synodale publicaties via: publicaties@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Deputaten kerkrecht en kerkorde

Artikel 16

05-09-2008

Algemene behandeling rapport deputaten kerkrecht en kerkorde

Voorstel: deputaten kerkrecht en kerkorde

Materiaal:

1. Acta Generale Synode van Amersfoort-C 2005, art. 27, *Besluit 3*, waarin de opdrachten staan voor de deputaten kerkrecht en kerkorde ten aanzien van (verkort weergegeven):
  - a. status en rechtseffect van generaal-synodale besluiten en dergelijke;
  - b. criteria voor revisieverzoeken (in overleg met deputaten appèlzaken);
  - c. de kerkelijk werker (toelating, opleiding);
  - d. regelingen voor samenwerkingsgemeenten en gemeentestichting over de grenzen van verschillende kerkverbanden (in overleg met deputaten kerkelijke eenheid en aanvullende steunverlening evangelisatiewerk);
  - e. criteria en regelingen preekbevoegdheid;
 alsmede de in negen onderdelen gespecificeerde opdracht om verder te werken aan de algehele herziening van de kerkorde;
2. rapport en aanvullend rapport van deputaten kerkrecht en kerkorde;
3. projectplan herziening Kerkorde (zie Bijlage 3.1).

Besluit 1a:

met dankbaarheid kennis te nemen:

- a. van de voortgang van de digitalisering van de Acta van de generale synoden sinds 1892;
- b. van de start van het project van inventarisering van generaal synodale besluiten om ze naar status en rechtseffect te kunnen rubriceren.

Besluit 1b:

voor het onder b genoemde een aanvullende financiering ter beschikking te stellen van € 16.000,--.

Grond:

deputaten hebben reeds bij deputaten financiën en beheer aannemelijk gemaakt dat in het laatste project niet kan worden volstaan met 'vrijwilligerswerk'.

Besluit 2:

- a. voor de behandeling van revisieverzoeken op generaal-synodaal niveau de volgende regels vast te stellen:
  1. revisie kan worden verzocht van besluiten van de synode, voor zover het niet betreft uitspraken in appèlzaken, waarvoor een eigen regeling bestaat (zie Acta art. 46);
  2. mindere kerkelijke vergaderingen kunnen revisieverzoeken met betrekking tot elk besluit van de synode;
  3. kerkleden kunnen revisie verzoeken terzake van besluiten van de synode waardoor zij rechtstreeks in hun eigen belang zijn getroffen;
  4. revisieverzoeken met betrekking tot een materie die naar art. 30 KO vast onderdeel uitmaakt van de agenda van de synode kunnen niet worden ingediend zolang de mogelijkheid bestaat om via een door de synode vastgesteld inspraak- of inbrengetraject bezwaren en verzoeken tot wijziging ter kennis van de synode te brengen;
  5. indien met betrekking tot een materie die naar art. 30 KO vast onderdeel uitmaakt van

- de agenda van de synode een generaal deputaatschap is aangesteld, kan een revisieverzoek niet worden ingediend alvorens in overleg met bedoeld deputaatschap is geprobeerd tot overeenstemming te komen;
6. revisieverzoeken met betrekking tot generaal-synodale besluiten dienen rechtstreeks bij de generale synode te worden ingediend;
  7. revisie van generaal-synodale besluitvorming, ook al is die van oudere datum, dient niet als een 'nieuwe zaak' naar art. 30 KO te worden beschouwd.
- b. uit te spreken dat nadere bepalingen over de criteria waaraan een revisieverzoek moet voldoen niet nodig zijn; bewaking van de 'kwaliteit' moet niet zozeer worden gezocht in formele regels, maar in inhoudelijke en bestuurlijke kwaliteit;
  - c. uit te spreken dat differentiatie naar inhoud, soort en importantie van besluiten die onderwerp van een revisieverzoek kunnen zijn, niet gewenst is;
  - d. uit te spreken dat een synode die besluit tot wijziging van beleid in belangrijke en gevoelige zaken gebruik kan maken van een traject van besluitvorming in eerste en tweede lezing, parallel aan dat wat eerder is vastgesteld voor wijziging van de kerkorde (Acta GS Zuidhorn 2002, art. 19);
  - e. voor de voorbereiding van de behandeling van revisieverzoeken door de generale synode in het Huishoudelijk reglement van de synode als regel vast te stellen:
    1. bij het begin van de zittingen maakt een kleine commissie een globale inventarisatie van de binnengekomen revisieverzoeken;
    2. en doet vervolgens aan het moderamen c.q. de synode per onderwerp voorstellen voor een adequate behandeling en ook voor de bemensing van de behandelende synodecommissie;
    3. de synode besluit niet dan nadat de indiener van het revisieverzoek en - waar van toepassing - het deputaatschap dat het revisieverzoek regardeert, in de gelegenheid zijn gesteld namens de synode te worden gehoord.

Gronden:

1. de ervaring van de laatste decennia, met name op generaal-synodaal niveau, leert dat de huidige tekst van art. 30, 31 en 33 KO te weinig mogelijkheden biedt om te komen tot een consistent 'revisierecht';
2. aan het thans vastgestelde kader voor de behandeling van revisieverzoeken ligt een uitvoerige en diepgaande afweging van de problemen, de historie, de commentaren en oplossingen in andere kring ten grondslag;
3. de regeling voor revisie van synodebesluiten onderscheidt zich van de regeling van herziening van uitspraken in kerkelijke appèlzaken.

Bespreking

Bij de bespreking van het rapport zijn van deputaten aanwezig de brs. J.W. Boerma, prof. dr. S. Griffioen, ds. K. Harmannij, mr. P.T. Pel, ds. P. Schelling, prof. dr. M. te Velde en ds. R.J. Vreugdenhil. Ds. Schelling leidt de bespreking kort in. Vanwege persoonlijke omstandigheden heeft het deputaatschap niet alles kunnen doen wat in de opdracht stond. Het grootste probleem ontstond bij het punt herziening KO. Dat is opnieuw uitgesteld, met name omdat, gaandeweg het proces, steeds helderder werd dat een spade dieper moest worden gestoken. Het materiaal dat er is is nog niet rijp om naar de synode te zenden. Met de kerngroep die nu voorgesteld wordt met het bijbehorende projectplan hopen deputaten nu de volgende keer wel met resultaten te kunnen komen.

Er liggen voorstellen van zeer uiteenlopende aard. De bespreking vindt daarom per besluit plaats.

Bespreking Besluit 2

De vergadering is over het algemeen ingenomen met dit voorstel. Het wordt hoog tijd geacht dat aan de onduidelijkheden op dit thema en aan de verschillen in praktijk zoals die de afgelopen jaren tijdens synoden is zichtbaar geworden, een einde komt. Maar er zijn ook afgevaardigden die de bezwaren die door de GK Leiden geuit zijn, onderschrijven.

Er leven op onderdelen wel wat vragen. Het grootste vraagteken plaats de vergadering bij het begrip

'eigen belang' in punt 3 van de regeling. Dat punt komt verderop in dit verslag apart ter sprake. De kleinere punten uit de bespreking komen eerst aan de orde.

Er wordt opgemerkt dat de KO tot op heden een dun boekje is, dat kaders zet en slechts het meest noodzakelijke vastlegt. Gaan we dat spoor verlaten indien we dit soort regelingen opnemen? Het besluit zoals het er nu ligt kent onderscheidene onderdelen: deels rechtspraak, deels bepalingen die in een Huishoudelijke Regeling thuishoren. Dat zou wat beter gestroomlijnd moeten worden. Is het wel doenlijk om aanvragers van revisie eerst te gaan horen? Betekent dat dat de voorbereiding van dit soort verzoeken door een apart deputaatschap plaats moet vinden? Het zou een synodevergadering erg ophouden indien een GS dat moest doen.

Deputaten geven ten antwoord dat het niet de bedoeling is dit soort regelingen in de nieuwe KO op te nemen. Er wordt gewerkt aan een uitgave met alle generale bepalingen. Deze zal de zogenaamde 'klapper van Bouma' gaan vervangen. Daarin zullen nadere regelingen zoals deze een plaats krijgen. Er is behoefte aan een nader gespecificeerde regeling gezien ontwikkelingen in de afgelopen jaren. Zo werd door voorgaande synoden een traject ingesteld van toetsing door kerkleden. Denk aan de liederen. Dat heeft de suggestie gewekt dat ook elk individueel kerklid vervolgens in een nader traject van revisie zijn stem kon laten horen. Dat loopt ons als kerken over de schoenen en wekt de indruk alsof de kerken bestaan uit een soort bedrijf met 125.000 aandeelhouders. Individuele vragen gingen de hoofdmoot vormen tijdens synoden en vroegen meer tijd dan punten die door kerken werden aangedragen. Met deze regeling gaan we terug naar de basis: de GK zijn een verband van plaatselijke kerken. Individuen zullen dus met hun problemen naar hun kerkenraad moeten. Wanneer die de gevoelens niet deelt is het einde verhaal. Tenzij het punt van eigen belang in geding komt (zie onder).

Wat uitvoeriger wordt gesproken over art. 30 KO. Nieuwe zaken kunnen alleen in de weg van voorbereiding door een mindere vergadering aan de orde gesteld worden. De hantering hiervan is sinds 1978 rigide geweest, aldus deputaten. Pas op het allerlaatste moment is bij de herziening van de KO dit punt toegevoegd met de motivering. Sindsdien leven de kerken met de idee: als we niet onmiddellijk revisie aanvragen bij de eerstvolgende GS zitten we er aan vast en moeten we de hele kerkelijke weg bewandelen om de zaak weer generaal aan de orde te krijgen. Evenwel – dat is nooit de bedoeling geweest van art. 30 KO. Indien gesproken wordt over 'nieuwe zaken' worden punten bedoeld die tot dat moment niet op de agenda stonden van een meerdere vergadering, niet als 'gemeenschap-pelijk' waren geoormd. Smpel voorbeeld uit het verleden: tot 1999 hoorden zaken rondom evangelisatie niet tot de gemeenschappelijke agenda van de kerken. Zes PS'en kwamen met het voorstel zulks wel tot gemeenschappelijke taak te verklaren (de weg naar art. 30 KO). Nu het gemeenschappelijk is, kan een kerk rustig revisievragen in 2017 van een besluit uit 2002. Immers, het behoort tot de standaardagenda.

Eigen belang

In hun rapport geven deputaten al vrij uitvoerig aan wat met deze term wordt bedoeld. De term is ook bewust gekozen aangezien ze aansluit bij terminologie in het werelds recht. Het is gemakkelijker te omschrijven wat het niet is dan wat het exact wel is. Globaal kun je zeggen dat het een zaak moet zijn die de persoon die de revisie vraagt zelf treft. Dat zijn dus geen besluiten inzake liederen bijvoorbeeld. Immers, dat besluit geldt alle kerkleden. Je kunt dat wellicht samenvatten onder de term 'opiniebelang'. De individuele opinie van een kerklid over genomen besluiten is dus geen eigen belang. Een revisieverzoek van iemand met deze opinie zal dus niet-ontvankelijk zijn. Het betreft een opinie en raakt niet de kerkelijke verantwoordelijkheid van het individu. Maar stel dat er een besluit genomen wordt over bijvoorbeeld de doop aan adoptief kinderen en iemand heeft in zijn eigen gezin daarmee te maken en vindt dat aan zijn situatie geen recht gedaan wordt – dan is er sprake van een eigen belang.

Deputaten dringen er wel op aan ook deze bepaling niet rigide te hanteren. De synode zelf zal een afweging moeten maken in grensgevallen. Je mag het profetisch spreken van een minderheid niet op voorhand blokkeren.

Op advies van de technisch adviseur komen deputaten nog met een korte bijlage (zie Bijlage 3.2) bij dit artikel waarin de omschrijving van het begrip 'eigen belang' is opgenomen, zoals de synode dat geaccordeerd heeft. Dat kan latere interpretatieproblemen voorkomen. Immers, een synode stelt geen deputatenrapporten vast.

In de tweede ronde dient oud. Kooistra een tweetal amendementen in waarin: 1. punt 3 van de rege-

ling wordt geschrapt en 2. de klassieke interpretatie van art. 30 KO (vgl. punt 7) van kracht blijft. Deputaten handhaven hun voorstellen onder verwijzing naar de gegeven argumentatie: de positie van een kerklid moet daadwerkelijk onderscheiden worden van die van kerkenraden. Dat is een fundamentele overtuiging die nu kerkrechtelijk vorm krijgt.

Het amendement Kooistra 1 wordt in stemming gegeven en met 2 voor, 2 onthouding verworpen. Amendement twee mag zich verheugen in 1 stem voor en is daarmee ook verworpen.

Het voorstel van deputaten wordt vervolgens met 1 onthouding aanvaard.

Besluit 3:

in aansluiting aan wat de GS Amersfoort-C 2005 besloot (Acta, art. 36) met betrekking tot de kerkelijk werker:

1. op dit moment geen generale regeling rond de toelating van kerkelijk werkers binnen de kerken vast te stellen inclusief een kerkelijk registratiesysteem;
2. enkele deputaten, tenminste twee, van wie een met onderwijskundige en een met theologische deskundigheid, aan te wijzen binnen het deputaatschap steunpunt gemeenteopbouw met de volgende specifieke instructie:
  - a. zich door de Gereformeerde Hogeschool Zwolle (GHZ) en de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) te laten informeren over het curriculum van de opleiding, de aantallen studenten uit onze kerken en de gemeenten waarin zij inmiddels werken;
  - b. zich te verdiepen in de ontwikkelingen op het gebied van kerkelijk werk in de kerken, met gebruikmaking van de informatie van de GHZ en de CHE, de Theologische Universiteit Kampen en het Landelijk Platform Kerkelijk Werkers (LPKW) en zich hierover een zelfstandig oordeel te vormen;
  - c. de kerken desgevraagd te informeren over de verschillende opleidingen voor kerkelijk werker, met name aan de GHZ en de CHE, met betrekking tot het curriculum en zijn inhoud en de geestelijke vorming die in de opleidingen meekomt;
  - d. de kerken te informeren over relevante ontwikkelingen zoals genoemd onder b, waarbij ook andere kanalen dan de rapportage aan de synode gebruikt kunnen worden.

Gronden:

inzake regelingen rond toelating kerkelijk werkers:

1. uit de door deputaten ingewonnen informatie blijkt dat de kerken niet om een dergelijke generale regeling vragen en ook is niet gebleken dat de regeling, zoals door de GS Amersfoort-C 2005 vastgesteld, op dit moment niet voldoet;
2. een kerkelijk beroepsregistratiesysteem vraagt onevenredig veel menskracht in verhouding tot de baten op dit moment;
3. omdat de ontwikkelingen op dit gebied nog onduidelijk zijn, is het niet verstandig in deze zaken vergaande besluiten te nemen en zich op de invoering van een beroepsregistratiesysteem vast te leggen.

inzake contact met de opleidingen:

1. kerken en opleidingen zijn beide gediend met zelfstandige deskundigheid bij deputaten op het gebied van kerkelijk werkers, onafhankelijk van de specifieke deskundigheid van de opleidingen;
2. omdat de ontwikkelingen nog onduidelijk zijn, is het niet verstandig op dit punt vergaande besluiten te nemen en zich voor de toekomst al te zeer vast te leggen;
3. de uitvoering van de opdrachten kan worden toevertrouwd aan enkele terzake deskundige deputaten in de kring van het deputaatschap op het gebied van gemeenteopbouw.

Bespreking Besluit 3

Voor een nadere positiebepaling van de kerkelijk werker binnen de GK is het volgens deputaten nog iets te vroeg. Het aantal kw'ers is nog te beperkt. Het is daarom beter verdere besluiten hierover in

een later stadium te nemen wanneer een en ander zich meer uitgekristalliseerd heeft. Daar worden vanuit de vergadering wel wat vragen bij gesteld. Zijn er niet al behoorlijk wat mensen in dienst? Onderschatten daarom deputaten het probleem niet enigszins? Hebben ze voldoende oog voor de kw'ers die er wel zijn? Of laten we die een beetje voetballen op een veld zonder lijnen? Deputaten zijn niet overtuigd. Het terrein ontwikkelt zich in een dusdanig hoog tempo dat nu vastleggen van regels niet doenlijk is en wellicht dingen uitsluit die je helemaal niet uit wilt sluiten. Wel is het zinnig om de vinger aan de pols te houden en deze ontwikkelingen nauwkeurig te volgen. Vandaar het besluit om binnen het deputaatschap SGO (minimaal) twee mensen aan te wijzen die actief op dit terrein aan de slag gaan. Binnen SGO ligt reeds veel expertise.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Besluit 4:

inzake de regelingen die deputaten kerkrecht en kerkorde samen met deputaten kerkelijke eenheid hebben ontworpen voor situaties van eenheidsgemeenten en samenwerkingsgemeenten over de grenzen van het eigen kerkverband, te oordelen en te beslissen bij de behandeling van het rapport van deputaten kerkelijke eenheid.

Grond:

de behandeling van deze zaken past het beste in samenhang met het rapport van deputaten kerkelijke eenheid, die ook overigens zich met de andere kerkverbanden bezig houden.

Besluit 5:

1. de mogelijkheid te openen dat niet-predikanten een preekbevoegdheid ontvangen, indien zij voldoen aan de hierna genoemde voorwaarden;
2. met het oog daarop eerdere generaal-synodale besluiten en regelingen m.b.t. preekbevoegdheid voor niet-predikanten buiten werking te stellen;
3. de volgende regeling vast te stellen:

Generale regeling voor het verlenen van preekconsent

1. De verlening van preekconsent vindt plaats door de classis van de Gereformeerde Kerken waartoe de kerk behoort waarvan de aanvrager lid is.
2. Het preekconsent geeft alleen bevoegdheid om in een kerkdienst voor te gaan in het spreken van een stichtelijk woord en in de dienst van de gebeden. Het geeft geen bevoegdheid tot het bedienen van de sacramenten, het afnemen van belijdenis van het geloof, het bevestigen van ambtsdragers of het kerkelijk bevestigen van een huwelijk.
3. In aanmerking voor het ontvangen van preekconsent komen broeders die belijdend lid zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken en die:
  - a. in de studie aan de theologische universiteit van de kerken zover gevorderd zijn dat zij reeds de verplichte praktijkaantekening hebben verkregen; of
  - b. een doctoraal-studie of predikants-master aan de genoemde theologische universiteit hebben voltooid, maar geen beroepbaarstelling hebben gevraagd; of
  - c. als kerkelijk werker in één van de kerken functioneren en over aantoonbare capaciteiten beschikken krachtens hetzij theologische opleiding hetzij op andere wijze verworven competenties;
4. Het preekconsent dat door de classis wordt verleend, heeft voor de eerste twee in art. 3 genoemde categorieën geldigheid ook voor de gereformeerde kerken buiten de classis; voor de kerkelijk werker geldt dat hij alleen bevoegd is voor te gaan in de eigen gemeente(n) waaraan hij als kerkelijk werker is verbonden; eventueel is dat niet de gemeente waarvan hij lid is. Het consent wordt verleend voor een periode van twee jaar, waarna verlenging met telkens eenzelfde periode mogelijk is.
5. Hij die preekconsent wenst te ontvangen, zal bij zijn aanvraag aan de classis de volgende stukken overleggen:

- a. de documenten die aantonen dat hij voldoet aan de in art. 3 genoemde vereisten;
  - b. een positief getuigenis van zijn kerkenraad inzake zijn leer en leven en inzake zijn functioneren in de gemeente;
  - c. een motivatiebrief waarin de aanvrager schrijft over de betekenis van het geloof in God voor zijn persoonlijk leven en zijn motivatie om preekbevoegdheid aan te vragen;
  - d. de tekst van een drietal preekvoorstellen die niet eerder beoordeeld zijn door een docent en/of mentor, over door de kandidaat zelf gekozen teksten (één uit het Oude Testament, één uit het Nieuwe Testament, en één over een Catechismuszondag), voorzien van uitgewerkte orden van dienst.
6. Het onderzoek door de classis, dat in besloten zitting plaatsvindt, omvat de volgende onderdelen:
- voorlezing van een door de aanvrager zelf gekozen preekvoorstel;
  - een gesprek van maximaal drie kwartier over de motivatiebrief en het preekvoorstel waarbij eventueel ook de andere preekvoorstellen kunnen betrokken worden;
  - een gesprek van maximaal één uur over de leer van de Heilige Schrift en de betekenis en inhoud van de belijdenis.
- Uit het onderzoek moet blijken dat de aanvrager in staat is om Schriftgetrouw en confessioneel betrouwbaar op een opbouwende wijze in kerkdiensten voor te gaan. Daartoe beoordeelt de classis het geheel in afwezigheid van de aanvrager.
7. De aanvrager zal, voorafgaand aan de verlening van de preekbevoegdheid, een schriftelijke verklaring ondertekenen, waarin hij belooft zich in zijn optreden te houden aan de Heilige Schrift, de gereformeerde belijdenis en het geldende kerkrecht.
8. Het toezicht op en de verantwoordelijkheid voor de uitoefening van de preekbevoegdheid ligt bij de classis die onderzocht. De classis zal één van haar predikanten benoemen tot begeleider van de betreffende broeder. Jaarlijks zal de begeleider de preekarbeid met hem evalueren. Van deze evaluatie zal schriftelijk verslag gedaan worden aan de toezichthoudende classis.
9. Bij verhuizing van de broeder naar een van de kerken in een andere classis dan die de preekbevoegdheid heeft verleend, zal de classis haar toezicht en bevoegdheid over zijn optreden in de kerken overdragen aan de classis waaronder deze broeder na verhuizing zal ressorteren.
10. De classis kan besluiten tot opschorting of beëindiging van de preekbevoegdheid wanneer daarvoor gegronde redenen zijn.
Beëindiging zal in ieder geval met onmiddellijke ingang plaatsvinden wanneer er over leer of leven van de broeder door zijn kerkenraad geen positief getuigenis meer kan worden gegeven of wanneer hij zelfs censurabel blijkt te zijn.

Gronden:

1. in de loop van de geschiedenis hebben de kerken van de Reformatie steeds een, meer of minder strikt geformuleerde, beperkte ruimte gelaten voor het verlenen van preekbevoegdheid aan niet-predikanten naast de kring van reguliere voorgangers;
2. ook in andere kerken van gereformeerde signatuur bestaan regelingen voor de beperkte toekenning van preekbevoegdheid aan niet-predikanten;
3. zoals de GS Amersfoort-C 2005 terecht heeft gesignaleerd (Acta Art. 45, *Besluit 2*, grond 2), bestaan er in de huidige ontwikkeling van de kerkelijke praktijk diverse situaties die aanleiding geven tot een heroverweging van deze zaak. Daarbij is de koppeling met (beoogd) predikantschap niet zonder meer vanzelfsprekend, zoals in eerdere regelingen wel het geval was;
4. in de Heilige Schrift tekenen zich ook twee lijnen af: enerzijds de strikte ordening van wie in de dienst van het Woord werkzaam zijn (vgl. 1 Tim. 3:2, Titus 1:9, 1 Tim. 5:17, 2 Tim. 2:2, 2 Tim. 4:3, Jac. 3:1), anderzijds de gaven in de gemeente die zich niet in het ambt laten opsluiten (vgl. Num. 11:24-30, 1 Joh. 2:20, 1 Kor. 14:26vv);
5. de strikte uitgangspunten en criteria waarmee aan de zijde van de optredende voorganger en van de ontvangende kerk de dienst van het Woord is omgeven, sluiten niet uit dat ook buiten het ambt ruimte gegeven kan worden voor het voorgaan in het spreken van een stichtelijk woord en in de dienst van de gebeden, mits onder een goede vorm van onderzoek en toetsing en aanvaarding door de kerken, ter bescherming van de boodschap van het Woord en van de gemeente;

6. in het verleden aangevoerde bezwaren, ook in de besluitvorming van generale synodes, zijn niet zonder betekenis, maar wel mede door de tijd bepaald en van dien aard dat zij door goede regeling kunnen worden ondervangen;
7. het in de kerkelijke besluitvorming doorgaans gehanteerde onderscheid tussen de ambtelijke verkondiging van het evangelie en het spreken van een stichtelijk woord dient gehonoreerd te blijven. De ambtelijke prediking kent immers het extra element van het geestelijk *regeren* (vgl. Art. 30 NGB en Zondag 31 HC);
8. in verband met de eenheid en de zuiverheid in de leer en ook uit een oogpunt van rechtsgelijkheid van de betrokkenen is de regeling van de preekbevoegdheid naar art. 30 KO een zaak van de gezamenlijke kerken;
9. in de vastgestelde generale regeling zijn de ruimte en de beperkingen op evenwichtige wijze verdisconteerd en vormgegeven.

Bespreking Besluit 5

Het punt preekbevoegdheid voor niet predikanten heeft de kerken, aldus deputaten, al sinds 1836 met grote regelmaat bezig gehouden. Dan weer was het deels mogelijk, dan weer werd de mogelijkheid feitelijk afgesloten. Van meest recente datum zijn de discussies over preekbevoegdheid voor assistenten-in-opleiding aan de TUK. Tegelijkertijd moet je constateren dat er, ondanks de uitspraken die er liggen, feitelijk nooit echt studie naar gedaan is. De gronden onder de diverse besluiten blinken dan ook uit in magerheid. Het is dus een wat onontgonnen gebied. De voorbereiding van het voorstel dat nu voorligt heeft nogal wat tijd gekost derhalve.

Er worden drie groepen onderscheiden. Voor groep 1 en 2 ligt de zaak wel helder. Zij voldoen aan de voorwaarden die de kerken altijd gesteld hebben: voorgangers dienen een gedegen opleiding te hebben genoten. De toetsing is opgedragen aan de instantie die de kerken daarvoor hebben aangewezen. Voor groep 3 ligt de zaak anders. Centraal daarin staat een tweetal zaken: het *functioneren* in een gemeente en het beschikken over *aantoonbare kwaliteiten*. Op met name het eerste punt wordt door deputaten veel nadruk gelegd.

Deputaten wijzen er verder op dat zij niet zelf initiërend zijn op dit terrein. Er zijn classes waar aan niet-predikanten spreekconsent wordt verleend. En die kerkelijke vergaderingen hebben daar ook het recht toe! De studie die nu gedaan is en de voorstellen daaraan ontleend moeten binnen dat kader worden gelezen. Zoals vaker is ook hier het kerkrecht volgend en vervolgens sturend en begeleidend. Het geeft de kaders aan waar de plaatselijke kerken zelf verder invulling aan kunnen geven.

In het eerste concept van deputaten is deze groep 3 wat anders gedefinieerd. Er wordt daarin gesproken over het gevolgd hebben van een confessioneel betrouwbare opleiding. Maar dit kan tot rechtsongelijkheid leiden tegenover kw'ers die reeds aan de slag zijn, aldus de vergadering. Daarnaast is de vraag gerechtvaardigd – en wordt ook gesteld - waarom er per definitie een theologische opleiding genoten moet zijn. Daarbij is toch met name het HBO in beeld. En daar is binnen de opleiding geen enkele aandacht voor het maken van preken. Gehoord deze beide reacties is de groep door deputaten enigszins geherdefinieerd.

Het toezicht op en de toetsing van de kw'ers is een classistaak. Daarbij zijn deputaten art. 49 niet van node, aangezien het hier niet gaat om een route naar het predikantschap. Vanouds zijn voor het verlenen van enkel preekconsent nooit deputaten art. 49 ingeschakeld.

Deputaten laten zich niet verleiden tot een discussie over de vraag of ook vrouwen onder deze categorie zouden kunnen vallen. Zij verwijzen in dit verband naar de discussie naar aanleiding van het rapport van deputaten man/vrouw in de kerk.

De kans dat deze groep werkers en predikers op den duur in een concurrerende positie zou komen tegenover de predikanten, zoals gesuggereerd, achten deputaten klein. De eisen die gesteld zijn, zijn voldoende scherp. Tussen de regeling en de uitvoering ervan staan ook nog altijd de plaatselijke kerken. Zij zijn verantwoordelijk voor de preekvoorziening. Je mag ervan uitgaan dat de gemeenten voldoende in staat zijn om hier zelf richting te kunnen bepalen.

Naast de bovengenoemde punten wordt er stevig van gedachten gewisseld over het begrip 'stichtelijk woord'. Allereerst wordt het begrip als sterk verouderd beschouwd. Het wordt tijd om daar vriendelijk doch beslist afscheid van te nemen. Maar, wezenlijker, is er een verschil tussen het Woord dat door een niet-predikant wordt gesproken en de Woordbediening door een reguliere predikant? Krij-

gen we dan niet een vergelijkbare discussie als bij de zogenaamde 'zegenende' ouderling? Is er een verschil in geestelijke regering? Het is toch het Woord zelf dat regeert – en de dienaar is daaraan toch ondergeschikt?

Deputaten gaan niet mee in deze gedachte. Je kunt de bediening niet koppelen aan het gesproken woord. Dat Woord blijft gelijk. Vergelijk de aio die zijn preek houdt voor zijn bevestiging tot predikant en dezelfde preek erna. Het heeft te maken met het feit of degene die dat woord spreekt een erkende ambtelijke inbedding binnen de gemeente heeft. Met hetzelfde Woord waarmee de predikant op de kansel staat is hij bezig door de week in zijn ambtelijke taken binnen de gemeente. Verder is er de wisselwerking met zijn kerkenraad. Zo is er sprake van een gestructureerd geheel, wat iets anders is dan wanneer iemand om de zoveel tijd eens een preek houdt. Een moderner woord vinden voor dat stichtelijk woord is prima – vooralsnog is er geen betere terminologie voorhanden. Het is eigenlijk te beschouwen als een technische term. Afstand doen daarvan zou ons ook wat isoleren van de gereformeerde gezindte, waar de term ook in gebruik is.

Oud. Kruizinga stelt per amendement voor om aan 3c toe te voegen: en kennis. Deputaten achten dit overbodig. Dan haal je een onderdeel van de competenties er uit. Het amendement wordt verworpen met 10 stemmen voor, 20 tegen en 2 onthoudingen.

Het amendement van ds. Gunnink op onderdeel 2 van de generale regeling, waarin hij pleit voor een andere formulering voor 'stichtelijk woord', wordt verworpen met 9 stemmen voor, 18 tegen bij 3 onthoudingen.

Het voorstel van deputaten wordt vervolgens met algemene stemmen aanvaard.

Besluit 6:

deputaten kerkrecht en kerkorde van hun opdracht te ontslaan onder dank voor de door hen verrichte werkzaamheden.

Gronden:

1. deputaten hebben zich naar vermogen van hun taak gekweten;
2. over verschillende opdrachten hebben zij zulke voorstellen gedaan, dat de synode daarin een beslissing kon nemen.

Bespreking Besluit 6

Vanuit de vergadering wordt vrij algemeen betreurd dat er weinig schot in zit. De vraag is even hoe dat komt. Deputaten geven aan steeds tot de ontdekking te komen dat er nog een spade dieper gestoken moet worden. Maar is dat niet te diep? Kom je er op den duur dan nog wel uit? Is het wellicht niet beter om dan te volstaan met een aanpassing in plaats van met een heel nieuw concept? Een enkel lid geeft aan dat deze vraag des te meer klemmt nu landelijk het draagvlak voor de kerkorde lijkt te eroderen. Hoe langer zo'n project duurt, hoe meer een loyaal uitvoeren van wat de huidige kerkorde bepaalt onder druk komt te staan

Een apart punt waar de aandacht voor gevraagd wordt is de taalkundige herziening van het ondertekeningsformulier. De formulering daarvan is echt aan snelle vervanging toe. Zit dat ook in het pakket van deputaten, dan wel de projectgroep? Zo ja, kan daar dan de hoogste prioriteit aan gegeven worden? Kan, een andere vraag, niet wat meer aangesloten worden bij de CGK?

Dat er nu te diep gestoken wordt en het een project zonder einde wordt achten deputaten onwaarschijnlijk. Er ligt nu al heel wat en dusdanig concreet dat degenen die er mee bezig gaan goed op het netvlies hebben wat er nog gebeuren moet. Daardoor zijn ze ook in staat om een vrij concreet tijdspad voor te stellen. Dat is een reële verwachting. Dat nog een spa dieper gestoken moet worden is geen hobbyisme van deputaten. De noodzaak daarvan ligt zowel in de ontwikkelingen op kerkelijk gebied (denk aan fenomenen als kerkelijk werker – maar dat is echt maar één voorbeeld) als ook op juridisch gebied. De KO functioneert binnen de Nederlandse rechtsorde. De kerken worden geregeerd door hun eigen statuut, dat is zo, maar de ontwikkelingen geven aan dat, als het bijvoorbeeld gaat over de rechtspositie van predikanten, de huidige regeling onvoldoende helder is. Willen we voorkomen dat rechters een eigen pad uit gaan zetten, dan zal de kerkorde op dit soort gebieden kraakhel-

der moeten zijn.

De stelling dat vanwege de duur van het project het draagvlak binnen de kerken voor de kerkorde wordt ondergraven durven deputaten niet voor hun rekening te nemen. Daar zullen andere factoren aan ten grondslag liggen, hoogstwaarschijnlijk. Denk aan de individualisering. Bovendien gaan allerlei ontwikkelingen gewoon door, op het gebied van kerkelijke eenheid, op het gebied van de kerkelijk werker enz. Dat de tekst in zich hiertoe aanleiding geeft valt echt te betwijfelen.

Aansluiting bij de CGK is niet echt mogelijk. Zij hebben eerst onlangs een herziening van de KO achter de rug, die in zijn resultaat te vergelijken is met wat de GK in 1978 hebben besloten. Dan is samenwerken niet echt zinvol. Wij kiezen er immers voor om tot een grondiger herziening te komen in plaats van tot een revisie van Dordt.

Het besluit is met algemene stemmen genomen, inclusief de benoeming van een viertal broeders om dit plan ter hand te nemen (zie Acta art. 17). De financiële component is zoals bij alle besluiten onder voorbehoud van de finale afweging.

Besluit 7:

deputaten herziening kerkorde te benoemen met de opdracht om conform het projectplan herziening kerkorde tijdig voor de volgende synode een ontwerp herziene KO gereed te hebben.

Gronden:

1. het rapport van deputaten kerkrecht en kerkorde bevat op het punt van de herziening van de kerkorde een tussenrapportage. Er is veel tijd en energie gestoken in de voorbereidingen voor de totstandkoming van een nieuwe KO. De kerken zijn gediend met een concreet plan om tot een herziene KO te komen. Daarin voorziet het door deputaten voorgelegde projectplan herziening KO;
2. de benoeming van een klein deputaatschap met als uitsluitende opdracht om een nieuwe tekst voor de KO te ontwerpen kan bijdragen aan een goede voortgang van het project.

Bespreking overige besluiten

Er wordt gevraagd naar de digitalisering van de Acta. Dat is een goed project – maar als deputaten KR&KO ophouden te bestaan, waar wordt het dan aangehangen? Zou het geen taak zijn voor het ADC?

Deputaten melden dat het project nu een samenspel tussen ADC – TUK en deputaten KR&KO is. Het organiek onderbrengen bij het ADC is akkoord. Deputaten merken wel op dat er al aan gewerkt wordt en er zijn ook reeds financiële middelen voor gereserveerd zijn. Vanwege persoonlijke omstandigheden is er vertraging opgetreden. Het doel van het project is goed in beeld te krijgen welke generale bepalingen, ordinantiën en uitvoeringsbepalingen nog van kracht zijn in de kerken (zie ook wat hierboven vermeld staat aangaande de ‘klapper van Bouma’). Het eindresultaat moet een besluitenboekje zijn wat voor iedereen te raadplegen is.

De overige besluiten zijn met algemene stemmen genomen.

Artikel 17

10-10-2008

Benoeming deputaten herziening kerkorde

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten herziening kerkorde:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>
S. Griffioen, Loenen aan de Vecht	2011
K. Harmannij, Nijmegen	2011
P.T. Pel, Hattem	2011
M. te Velde, Hasselt	2011

Artikel 18

16-05-2008

Revisieverzoek geestelijke verzorging in zorginstellingen en justitiële inrichtingen

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer d.d. 29 juni 2006, waarin revisie wordt gevraagd van de besluiten die de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 30, heeft genomen inzake de geestelijke verzorging in zorginstellingen en justitiële inrichtingen.

De bezwaren betreffen met name de besluiten 1b en 2b, omdat daarin ruimte wordt gegeven om 'het avondmaal te vieren in een instelling of verzorgingstehuis'. Ook vraagt de GK te Ten Boer om goede afspraken over de bediening van het Woord.

Besluit:

het verzoek om revisie af te wijzen.

Gronden:

1. de Gereformeerde Kerk te Ten Boer confronteert zich ten onrechte niet met het besluit van de Generale Synode Leeuwarden 1920, Acta art. 25, inzake het vieren van het avondmaal in 'stichtingen';
2. de GS Amersfoort-C 2005 benadrukt in de besluiten 1b en 2a het belang van goede afspraken over de bediening van Woord en sacramenten;
3. in de besluiten 1c en 2b is de bewaking van deze afspraken, naar art. 12 KO, bij de classis gelegd. In de gronden wordt toegelicht dat daar - en voor wat de zorg in justitiële inrichtingen betreft ook met inschakeling van daartoe door de synode aangewezen deputaten -op een goede wijze beoordeeld kan worden hoe in de concrete situatie eventuele knelpunten rond de bediening van Woord en sacramenten zijn opgelost.

Bespreking

Namens deputaten kerkrecht en kerkorde woont mr. P.T. Pel de vergadering bij. De vergadering is akkoord met het voorstel van de commissie, maar er is een praktisch punt wat enige opheldering vergt. De synode van Amersfoort-Centrum had het toezicht op de justitiële inrichtingen opgedragen aan deputaten geestelijke verzorging militairen. Bij de bespreking van hun rapport echter bleek dat er toch te weinig overeenkomsten lagen tussen hun werk en dat in deze instellingen. Daarom is er nu gekozen voor een open formulering: de daartoe door de synode aangewezen deputaten. Voor de komende periode zijn dat deputaten kerk en overheid die nog op zoek zijn naar een predikant voor de justitiële inrichtingen.

Het besluit is genomen met 1 onthouding. De leden van de GS Amersfoort-Centrum blijven buiten stemming.

Artikel 19

16-05-2008

Revisieverzoek besluit rechtseffect

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van br. A. Capellen te Rotterdam d.d. 23 augustus 2006, waarin hij revisie verzoekt van het besluit van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 37, met betrekking tot het rechtseffect van synodebesluiten en de regels daarvoor, omdat besluiten die in strijd zijn met Schrift en belijdenis geen enkele rechtsgeldigheid bezitten en daarom ongeacht termijnen uit het midden van de kerken weggenomen behoren te worden.

Besluit:

aan het verzoek niet te voldoen.

Grond:

de argumentatie van br. A. Capellen is ook al in de gronden bij het bestreden besluit weerlegd en berust op een misverstaan van het gewraakte besluit. Het gaat niet over de rechtsgeldigheid van een Synodebesluit, maar over een redelijke termijn waaraan gemeenteleden hun kerkenraad mogen houden, in die gevallen, waarin kerkenraden zich nog beraden op de effectuering van het betreffende synodebesluit in de eigen gemeente.

Bespreking

Namens deputaten kerkrecht en kerkorde woont mr. P.T. Pel de vergadering bij. De discussie naar aanleiding van dit revisieverzoek draait rond een bekend thema in kerkelijk Nederland: moet je het verzoek niet-ontvankelijk verklaren of moet je aan het verzoek gewoon niet voldoen. Er zijn geen nieuwe feiten of argumenten ter tafel en de indiener heeft zich niet geconfronteerd met hetgeen de synode van Amersfoort-Centrum uitsprak. Dat pleit voor een niet-ontvankelijk verklaren.

De commissie kan zich indenken dat sommige synodeleden de voorkeur geven aan niet-ontvankelijk. De commissie koos voor de formulering afwijzen omdat zodoende in de grond nog eens uiteengezet kon worden wat de bedoeling van de beide voorgaande synodes is geweest. Kennelijk is er, gezien de inbreng van br. Capellen, nog steeds sprake van een misverstand rond dit thema. Het leek de commissie daarom beter nog eens uiteen te zetten wat nu exact de bedoeling is van het besluit. De algemene vragen rondom revisie komen in een later stadium wel aan de orde.

Ds. Gunnink is niet overtuigd. Hij dient daarom een tegenvoorstel in waarin het stuk niet-ontvankelijk wordt verklaard. Hij geeft aan niet te houden van alleen-spraken. Bij indieners van revisieverzoeken berust de plicht te argumenteren – en niet andersom. Dat is duidelijkheid scheppen. De commissie kan met beide besluiten wel leven en laat het oordeel aan de vergadering.

Als eerste komt het voorstel van de commissie in stemming. Het wordt met drie onthoudingen aangenomen, waarmee het tegenvoorstel automatisch is komen te vervallen. De leden van de GS Amersfoort-Centrum blijven buiten stemming.

Artikel 20

05-09-2008

Revisieverzoek doop pleegkinderen 1

Voorstel: commissie Gelderland.

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Goes d.d. 24 november 2007, waarin zij bezwaar maakt tegen het besluit van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 49, met betrekking tot de doop van pleegkinderen en verzoekt dat besluit 'in te trekken' omdat het

- a. in strijd is met Schrift en belijdenis en het
- b. een oude zaak betreft die naar art. 33 KO niet opnieuw behandeld had mogen worden.

De GK Goes stelt dat de doop van niet-eigen kinderen alleen dan kan plaatsvinden, indien zij door een "officiële en (door de overheid erkende) wettige handeling definitief en onomkeerbaar in een wettelijke familieband (ouder <> kind) zijn komen te staan". Volgens de kerk te Goes is dat alleen bij een rechterlijke uitspraak het geval.

Besluit:

aan het verzoek om revisie niet te voldoen.

Gronden:

1. de kerkenraad te Goes gaat er ten onrechte van uit dat alleen een rechterlijke uitspraak voldoende is. Vaste lijn in de uitspraken van diverse Generale Synoden is steeds geweest de bestendige ouder-kind relatie. De vorm waarin die duurzaamheid gestalte kreeg, heeft zich in de loop van de jaren weliswaar ontwikkeld van een formeel gezagsgebonden criterium (de onherroepelijke rechterlijke uitspraak) naar andere, meer materiële duurzaamheidscriteria (een vaste plaats in het gezin, een hulpverleningsplan met een duurzaam toekomstperspectief, etc), maar daarmee is inhoudelijk geen andere beoordelingsgrond gegeven; de voorwaarden die de GS Amersfoort-C 2005 heeft gesteld aan de beoordeling van de duurzaamheid van pleegsituaties onderstrepen dit: het moet gaan om een naar Nederlands recht geregelde pleegsituatie en er moet een hulpverleningsplan zijn, waaruit een duurzaam perspectief blijkt, dat het pleegkind voor de opvoeding in dat betreffende pleeggezin een vaste plaats heeft ontvangen;
2. het gaat hier niet, zoals de kerk te Goes stelt, om een oude zaak, maar om een verzoek van de PS Gelderland 2004 met betrekking tot de doop in een situatie van duurzame pleegzorg. Dat is niet eerder aan de orde geweest.

Het besluit is met algemene stemmen genomen, waarbij de leden van de GS Amersfoort-Centrum 2005 buiten stemming blijven.

Artikel 21

16-05-2008

Revisieverzoek doop pleegkinderen 2

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Drachten-Oost d.d. 22 september 2006 met het verzoek de formulering van de besluiten van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 49, inzake de doop van pleegkinderen op twee punten te herzien:

- a. Drachten-Oost stelt voor de zinsnede in besluit 1 *' de doop aan kinderen in duurzame pleegsituaties op aanvraag van de pleegouders wordt bediend onder de daarbij gestelde voorwaarden '* minder strak te formuleren omdat pleegsituaties lang niet altijd zo duurzaam zijn;
- b. voorts besluit 2 zo te wijzigen dat wordt voorkomen dat ongewild situaties ontstaan waarin het onmogelijk is de doop te bedienen.

Besluit 1:

niet te voldoen aan het verzoek een wijziging aan te brengen in de tekst van besluit 1.

Grond:

de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 heeft in de voorwaarden, behorende bij besluit 1, aangegeven langs welke weg de duurzaamheid van de pleegsituatie moet worden beoordeeld. De tekst van het besluit is helder in zijn eenvoud en houdt voldoende rekening met de omstandigheden, die zich kunnen voordoen, zoals ze ook door de GK te Drachten-Oost bij wijze van voorbeeld beschreven worden.

Besluit 2:

wel te voldoen aan het verzoek een wijziging aan te brengen in de tekst van besluit 2 en dit besluit als volgt te formuleren:

'Indien de grootouder die door de rechter als voogd is aangewezen van het kind van zijn/haar minderjarige (ongehuwde) kind de doop voor zijn/haar kleinkind aanvraagt, zal de kerk dat

verzoek alleen inwilligen wanneer het minderjarige (ongehuwde) kind en, waar van toepassing, ook de andere natuurlijke ouder, daarmee instemt.'

Gronden:

1. de GK te Drachten-Oost heeft met de door haar omschreven casuïstiek overtuigend laten zien dat de tekst van het besluit, zoals genomen door de GS Amersfoort-C 2005, tot onwenselijke situaties kan leiden;
2. niet in alle gevallen zijn beide ouders bekend. In die situaties is de instemming van één ouder – dat zal in de praktijk de moeder zijn – voldoende.

Bespreking

Namens deputaten kerkrecht en kerkorde woont mr. P.T. Pel de vergadering bij. Stilgestaan wordt bij het eigenlijke verzoek van de kerk te Drachten-Oost. De aanpassing zoals nu verwoord in besluit 2 is correct, maar Drachten-Oost vraagt om een: daar waar mogelijk, terwijl nu geformuleerd is: waar van toepassing. Is dat geen essentieel verschil? Kan bovendien het geheel niet iets minder formeel geformuleerd. Dit moet je drie keer lezen voordat je begrijpt wat er staat.

Namens de commissie antwoordt br. Cramer dat de suggestie: daar waar mogelijk zowel taalkundig als rechtskundig geen verbetering is. Of de mogelijkheid zich voordoet is niet in eerste instantie aan de orde, maar de vraag of de situatie zich voordoet. Dit is scherper geformuleerd. Als er 'wanneer mogelijk' staat kan de vraag aan de orde zijn: is het nu mogelijk of niet. Nu er 'van toepassing' staat, dient het gewoon te gebeuren wanneer de situatie zich voor doet. De eenvoudiger formulering zou mogelijk zijn, maar bedenk dat het slechts een kleine correctie is op hetgeen Amersfoort-Centrum heeft geformuleerd. Een totaal andere wijze van formulering zou dan wat merkwaardig staan in het geheel van een regeling.

Br. Greving dient een amendement in om alsnog te formuleren: waar mogelijk. Dit amendement wordt eerst in stemming gegeven en verworpen met drie stemmen voor. Daarna wordt het voorstel van de commissie met algemene stemmen aangenomen.

Artikel 22

05-09-2008

Revisieverzoeken Acta Amersfoort-C. art. 50

Voorstel: commissie Utrecht

Materiaal:

1. Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 50 met het desbetreffende commissierapport;
2. ingekomen brieven: zie overzicht en korte samenvatting van ingekomen stukken in Bijlage 3.3.

Besluit 1:

- a. aan de verzoeken tot revisie niet te voldoen;
- b. de kerkenraden en kerkleden die bezwaren hebben ingediend op te roepen de uitspraak van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 te aanvaarden en te honoreren als een beslissing in een kwestie waarin binnen de kerken al langere tijd verschil van mening en verschil van beleid bestond en waarin niet licht een uitspraak is te doen die bij geen enkele kerkenraad of geen enkel kerklid meer op bezwaar zou stuiten.

Gronden:

1. ook al is er anders gewogen en beslist dan de indieners van de revisieverzoeken gewent hadden, alle in de stukken ingebrachte aspecten zijn bij de besluitvorming in de synode van 2005 – zoals blijkt uit de tekst in de Acta en de achterliggende stukken - aan de orde geweest

en in de overwegingen betrokken. Daarom voldoet geen van de verzoeken aan de belangrijke criteria voor revisie naar art. 33 KO die in de kerken gelden;

2. in een bestaand verschil van inzicht en beleid in de kerken heeft de synode van 2005 een uitspraak gedaan die op een breed draagvlak in de kerken kon rekenen. Het was ter synode al duidelijk en ook gezien de historie van de kerken in de 19^e en 20^e eeuw te verwachten dat de verschillen daarmee op een aantal punten nog niet uit de wereld zouden zijn, maar dat sommige kerkenraden geheel of gedeeltelijk een ander besluit hadden gewenst. In zo'n situatie mag krachtens de band die de kerken bindt worden verwacht dat de bezwaarde kerken zich zo veel mogelijk schikken naar wat met meerderheid van stemmen is besloten.

Besluit 2:

als resultaat van haar onderzoek van de overtuigingen en argumenten die in de revisieverzoeken naar voren worden gebracht en in antwoord daarop, ter wille van een goede acceptatie van het besluit van de GS Amersfoort-C 2005 als haar oordeel het volgende uit te spreken:

Gronden:

1. het bezwaar, dat door de kerken niet om de door de GS Amersfoort-C 2005 gegeven kaders was gevraagd, gaat er aan voorbij, dat de Particuliere Synode Holland-Noord 2005 in haar quaestio de generale synode verzocht "de kerken te willen dienen met een nadere toelichting op of uitspraak over artikel 60 KO". De betreffende kaders dienen gelezen te worden als de gevraagde nadere toelichting bij art 60 KO;
2. het bezwaar, dat de door de synode gegeven kaders inbreuk maken op de rechten van de plaatselijke kerkenraden, gaat aan twee belangrijke elementen voorbij: 1. De synode heeft in de vorm en de inhoud van haar besluit verdisconteerd dat zij antwoord had te geven op een quaestio uit een particuliere synode en niet had te besluiten over een voorstel om een algemene regeling voor toelating van gasten aan het avondmaal te formuleren. 2 In grond 2 bij het besluit is uitdrukkelijk vastgelegd: "voor de concrete toelating tot en afhouding van het avondmaal blijft de plaatselijke kerk, vertegenwoordigd in zijn ambtsdragers, verantwoordelijk; de gemeente ontvangt gasten in haar midden";
3. het bezwaar, dat de noodzaak van de door de synode gegeven kaders niet is aangetoond, gaat voorbij aan de vraag die in 2005 vanuit de PS Holland-Noord op wettige wijze op de agenda van de generale synode kwam en miskent het feit, dat ter synode de door de PS Holland-Noord gesignaleerde verschillen en onhelderheid in het omgaan met gasten aan het avondmaal breder in de kerken bleken te bestaan;
4. het bezwaar, dat de door de synode gegeven kaders te kort doen aan het feit, dat de christelijke kerk geen toelatingsbeleid, maar een uitnodigingsbeleid behoort te hebben, creëert een onjuist dilemma. Toegestemd kan worden dat op het uitnodigen alle nadruk dient te liggen, maar dat neemt niet weg dat het adresseren van die uitnodiging en het toetsen van wie willen aangaan niet zonder criteria m.b.t. de toelating kunnen. De synode heeft in dezen gehandeld in overeenstemming met de benaderingswijze van 1 Kor.11, HC zondag 30 en 31, KO art. 60 en de avondmaalsformulieren;
5. het bezwaar, dat de door de synode gegeven kaders geen recht doen aan wat de Bijbel leert over de heiligheid van de avondmaalstafel (zie zondag 30 H.C.) gaat er aan voorbij dat de afgesproken ijkpunten nu juist de heiligheid van de avondmaalstafel willen bewaken. De indieners tonen niet aan dat de kaders in het synodebesluit van 2005 te kort doen aan de heiligheid van de avondmaalstafel. Zij suggereren ten onrechte dat een beleid voor toelating van gasten van buiten eigen kerkverband met enkele eenvoudige verwijzingen naar de Schrift en de belijdenisgeschriften te onderbouwen of te veroordelen zijn. Bovendien blijft voor de concrete toelating tot en afhouding van het avondmaal en voor de handhaving van de heiligheid van de tafel, de plaatselijke kerk, vertegenwoordigd in zijn ambtsdragers, verantwoordelijk; zie grond 2, Acta art. 50 GS Amersfoort-C 2005;
6. het bezwaar dat de door de synode gegeven kaders geen recht doen aan wat de Bijbel leert over de kerk (zie art. 27 – 29, 35 N.G.B) gaat er aan voorbij, dat voorafgaande aan de besluitvorming het bijbelse spreken over de kerk uitvoerig in beeld is geweest, zoals blijkt uit het rap-

- port dat bij de Acta is gevoegd en uit de brede discussie die voorafging aan de besluitvorming. Er wordt niet aangetoond dat de kaders van 2005 te kort doen aan het bijbelse spreken over de kerk;
7. het bezwaar, dat de door de synode gegeven kaders strijdig zijn met de tekst van artikel 60 KO gaat eraan voorbij, dat art. 60 KO niet direct en expliciet aanwijzingen geeft voor de toelating van gasten tot het avondmaal. De synode heeft haar kaders en criteria geformuleerd op basis van de principes die in art. 60 KO zijn verwoord. Er wordt niet overtuigend aangetoond, dat de kaders van de GS Amersfoort-C een onaanvaardbare uitwerking geven van art. 60 KO;
  8. het bezwaar, dat de door de synode gegeven kaders een breuk vormen met het verleden, mist kent
    - a. dat het besluit tot stand kwam nadat uit onderzoek was gebleken dat er in de kerken al langere tijd verschillend werd omgegaan met gasten aan het avondmaal aan de hand van allerlei, al of niet door de classis geijkte, regelingen;
    - b. dat uit onderzoek bleek dat in de loop van de 19^e en 20^e eeuw in de gereformeerde kerken in Nederland een verschillende praktijk bestaan heeft en heden ten dage nog bestaat;
    - c. dat in het aangaan van kerkelijke relaties met kerken in binnen- en buitenland die een ruimere toelatingspraktijk hebben dan die er in de Gereformeerde Kerken doorgaans was, hieraan nooit zulk een zwaar gewicht is toegekend als nu door verschillende indieners van bezwaren gebeurt;
    - d. dat de GS Amersfoort-C 2005 zonder de praktijk in verleden of heden als maatstaf te stellen een nadere uitwerking heeft gegeven van wat in art. 60 KO besloten ligt;
  9. het bezwaar, dat de synode te kort doet aan de katholiciteit van de gereformeerde kerken door instemming te vragen met de gereformeerde leer, doet te kort aan het katholiek karakter van de gereformeerde leer. Voorzover met dit bezwaar een misverstand verbonden is over wat te verstaan is onder deze instemming, wordt hier verwezen naar besluit 3;
  10. het bezwaar dat het besluit onduidelijkheden bevat en praktisch onuitvoerbaar is gaat er ten onrechte vanuit, dat de GS Amersfoort-C 2005 een tot in de details uitgewerkte regeling aan de kerken heeft willen voorleggen;
  11. het voorstel tot instellen van een studiedeputaatschap gaat er aan voorbij, dat ter synode van 2005 reeds grondige bezinning plaatsvond en dat niet is aangetoond dat de kerkenraden met behulp van het resultaat daarvan niet in staat zijn in voorkomende gevallen op verantwoorde wijze over de toelating tot het avondmaal te beslissen.

Besluit 3:

te voldoen aan het verzoek in de brief van de Gereformeerde Kerk te Alkmaar, door uit te spreken, dat wanneer instemming gevraagd wordt met de gereformeerde leer niet meer of minder gevraagd wordt dan wanneer er instemming gevraagd wordt met 'de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en hier in de christelijke kerk geleerd wordt.'

Grond:

de vraag die besproken wordt met degenen die als gasten het heilig avondmaal meevieren komt overeen met de vraag die gesteld wordt aan degenen die in de weg van openbare belijdenis van het geloof toegang vragen tot het heilig avondmaal.

Besluit 4:

niet te voldoen aan de beide verzoeken in de brief van de classis Midden-Holland.

Grond:

1. de Acta van de GS Amersfoort-C 2005 laten er reeds geen onduidelijkheid over bestaan hoe het besluit over toelating van gasten aan het avondmaal gelezen moet worden. Het gaat om

kaders: geen uitgewerkte regels, maar wel ijkpunten aan de hand waarvan kerkenraden in eigen verantwoordelijkheid het pastorale gesprek kunnen aangaan en hun beslissingen kunnen nemen en verantwoorden. Een wijziging in de aanduiding van de status van het besluit door termen te gaan gebruiken als 'aandachtspunten', 'niet ... scherpe criteria' e.d. leidt tot uitholling van het besluit en verwarring in de kerken;

2. het verschil tussen een belijdend lid dat rechtens toegelaten wordt en een gast kan voldoende verdisconteerd worden in het gesprek met de betrokkene zonder dat daarvoor een wijziging in het algemene kader nodig is. Verder kan hier worden verwezen naar besluit 3.

Bespreking

Bij de bespreking zijn mr. P.T. Pel en prof. M. te Velde van het deputaatschap KR&KO aanwezig.

Na de beraadslagingen wordt er gestemd. Het amendement van de di. Tiekstra en Van Zuijlekom wordt met 3 stemmen voor verworpen. Het amendement De Graaff wordt met 21 stemmen voor, 7 tegen en 4 onthouding aangenomen. Het aldus geamendeerde voorstel wordt vervolgens met twee onthoudingen aangenomen. De leden van de GS Amersfoort-C 2005 blijven buiten stemming.

Artikel 23

13-09-2008/10-10-2008

Revisieverzoek Koersbepaling

Voorstel: commissie Drenthe

Materiaal:

1. brief van de classis Zwolle, d.d. 07-09-2006; de classis stelt voor om punt 4 van de koersbepaling liturgie te wijzigen, als volgt: "Naast de officiële uitgave van de aanvaarde psalmen en gezangen in boekvorm (en/of in een lijst) mogen kerken rekening houdend met de plaatselijke context andere gezangen en liederen in de eredienst gebruiken, mits die beantwoorden aan de algemeen-synodaal vastgestelde criteria";
2. brief van A. van Herwijnen, d.d. 11-03-2008; de broeder verzoekt de brief van de classis Zwolle niet te behandelen omdat het geen revisieverzoek is; mocht de synode besluiten de brief wel in behandeling te nemen, dan verzoekt de broeder het verzoek af te wijzen;
3. Acta Generale Synode Zuidhorn 2002-2003, art. 39, Koersbepaling liturgie, en art. 93, materiaal 7, grond 3;
4. Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art 42, grond 6;
5. rapport 2008 deputaten kerkmuziek.

Besluit 1:

Het verzoek van de classis Zwolle in behandeling te nemen.

Grond:

de generale synode heeft in haar zitting d.d. 5 september 2008 als één van de regels voor het vragen van revisie vastgesteld (zie Acta, art. 46): 'mindere kerkelijke vergaderingen kunnen revisie verzoeken met betrekking tot elk besluit van de synode (besluit 2.a.2) en 'revisie van algemeen-synodale besluitvorming, ook al is die van oudere datum, dient niet als een 'nieuwe zaak' naar art 30 KO te worden beschouwd.' (2.a.7). Hoewel dit een nieuwe regel is die de classis Zwolle niet kende zou het formalistisch zijn het revisieverzoek op grond van art. 30 KO niet in behandeling te nemen, temeer daar een classis ook voor het besluit van 5 september krachtens bestaand recht rechtsingang bij de generale synode had.

Besluit 2:

niet over te gaan tot de gevraagde revisie.

Gronden:

1. de classis Zwolle vraagt om revisie van de Koersbepaling m.b.t. art. 65 en 67 zoals vastgesteld door de Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003. Ze gaat er echter aan voorbij dat de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 verschillende revisieverzoeken met betrekking tot de koersbepaling afwees met als eerste grond: 'De koersbepaling ... is een weloverwogen uitspraak over de verhouding tussen landelijk en plaatselijk beleid op liturgisch gebied; de synode hield rekening met kerkleden die veel plaatselijke ruimte vragen op dit punt en hen die juist die vrijheid niet aan de plaatselijke kerk willen toestaan.' (Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 42)
2. de spanning die de classis tussen verschillende bepalingen 1,2,3, 6 van de Koersbepaling enerzijds en bepaling 4 anderzijds constateert, is inherent aan een weloverwogen uitspraak die rekening houdt met verschillende meningen over de ruimte die er voor de plaatselijke kerk met betrekking tot de liturgie moet zijn;
3. het besluit van de GS Amersfoort-C 2005 is temeer van belang omdat deze synode daarmee onder meer een revisieverzoek met ongeveer dezelfde strekking als dat van de classis Zwolle afwees.

Bespreking

Br. Pool (commissie Drenthe) leidt de bespreking in. De commissie stelt voor om het verzoek van de classis Zwolle niet in behandeling te nemen. De classis stelt geen zaken aan de orde die ook al niet op eerdere synodes aan de orde zijn geweest. Dat laat onverlet dat de door de classis aan de orde gestelde zaken bij de bespreking van *Opwekking* en *Psalmen voor Nu* aan de orde kunnen komen. In de bespreking moet daarom eerst aan de orde komen of dit verzoek in behandeling genomen kan worden. Na de besluitvorming over de nieuwe regels van de rechtsingang ter zake van revisie van synodebesluiten eerder deze synode is het de vraag of we dit kunnen weigeren. Een classis heeft als kerkelijke vergadering altijd rechtsingang bij de synode. Overigens was dit ook voor deze uitspraak wel het geval volgens adviseur prof. Te Velde, alleen was het meer gewoonrecht dan formeel kerkrecht.

Ds. Van der Jagt dient een tegenvoorstel in om het voorstel van de classis Zwolle wel in behandeling te nemen, maar vervolgens niet over te gaan tot de gevraagde revisie. Op voorstel van prof. Te Velde wordt in de gronden toegevoegd "temeer daar een classis ook voor het besluit van 5 september (2008) krachtens bestaand recht rechtsingang bij de generale synode had".

Dit tegenvoorstel wordt door de commissie overgenomen en wordt door de synode aanvaard met 1 stem tegen. De afgevaardigden die lid waren van de classis Zwolle en de GS A-C blijven buiten stemming.

Hierna komt het voorstel van de classis Zwolle inhoudelijk aan de orde. De commissie Drenthe, bij monde van br. Pool acht het ongewenst de koersbepaling in de voorgestelde zin te wijzigen. Hiermee wordt toegegeven aan het oprekken van de ruimte, die de Koersbepaling in bijzondere omstandigheden biedt. Je brengt hiermee de afspraak in art. 67 KO ter discussie. De liturgie krijgt kenmerken van 'vrijheid – blijheid'.

Onderkend wordt in de vergadering dat het bij Zwolle om meer gaat dan alleen *Opwekking* en *Psalmen voor Nu*. Ook gaven in de gemeente moeten tot klinken kunnen worden gebracht. En we kunnen de kerkraden het vertrouwen schenken dat ze hier verantwoord mee omgaan. Dat is heel wat anders dan vrijheid-blijheid, een typering die door meerderen als kwetsend wordt ervaren. Kerkraden gaan hier serieus mee om, maar we zitten in een tijd dat jongeren sommige liederen van harte zingen, maar dat ze die liederen in de kerk niet mogen zingen. Waar richten we ons op? Op het gemiddelde kerklid? Of op de ouderen **en** de lammeren? Elk zal op eigen niveau de lof van de Heer willen zingen. Dat kunnen we met generale afspraken niet keren. Anderen werpen tegen dat het leggen van de verantwoordelijkheid bij kerkraden de basis van de Koersbepaling wegneemt. De zijlijn (de ruimte voor plaatselijke invulling) komt dan op de plaats van de hoofdlijn (de gezamenlijkheid in de kerken ten aanzien van de liturgie).

Br. Pool antwoordt dat Zwolle inderdaad om meer vraagt dan toelating van *Opwekking* en *Psalmen voor Nu*. We hebben al zo'n uitgebreide bundel, waarin voor ieder wel wat te vinden is. Of vraagt Zwolle misschien om afschaffing van art. 67 KO? Het toevertrouwen van de toetsing aan de kerkraden zal ongetwijfeld leiden tot discussies, die dan toch weer op de meerdere vergaderingen komen.

In de tweede ronde wordt opgemerkt dat ook het geven van centrale kaders de lammeren ten goede komt. Ze hebben voorbeelden nodig. We moeten ze, waar mogelijk, de goede wegen wijzen. Ook deputaten, bij monde van zr. De Heer, wijzen op die dubbele spits van het pastoraat. Enerzijds het ruimte geven voor nieuw repertoire, maar anderzijds daarvoor ook de schriftuurlijke kaders bieden. Hierover bereiken deputaten regelmatig vragen. Ds. Schelling, voorzitter van deputaten, steunt de vraag om meer ruimte. Die sluit namelijk aan bij de huidige praktijk. Er is al veel verschil binnen de kerken. Dat kun je niet benaderen met een gezamenlijke 'afspraak is afspraak' regeling. Een dergelijke strikte benadering past zeker niet bij de steeds vaker voorkomende bijzondere diensten, wordt vanuit de vergadering aangevoerd. Dat leidt slechts tot vervreemding. Bovendien is het toch niet vreemd dat we binnen een kerkverband rekening houden met en ruimte geven aan plaatselijke verschillen?

De preses concludeert dat we twee heldere voorstellen op tafel hebben. We doen hiermee geen uitspraak over de nog komende discussie over Opwekking en Psalmen voor Nu. Het gaat nu om de vraag of we de ruimte bieden die de classis Zwolle vraagt.

Het voorstel van de Classis Zwolle komt in stemming en wordt verworpen met 22 stemmen tegen, 10 voor en 3 onthoudingen.

Het tegenvoorstel wordt aangenomen met 23 stemmen voor, 6 tegen en 6 onthoudingen.

Artikel 24

05-09-2008

Revisieverzoeken Acta GS Amersfoort-C. art. 31 – doop aspirant adoptief kinderen

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

1. brief van br. G. Aukema en zr. S. Aukema-Malda te Zwolle d.d. 9 februari 2008 namens de Gereformeerde Adoptie Vereniging, met verzoek om revisie van het besluit van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 31, besluit 1. Zij signaleren een ongelijkheid in hetgeen deze synode daarin heeft besloten inzake de mogelijkheid van doop van Nederlandse aspirant-adoptiefkinderen en het besluit van deze synode inzake de mogelijkheid van doop van pleegkinderen, zie Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 49, besluit 1. In het laatstgenoemde geval is de doop mogelijk op verzoek van pleegouders als sprake is van een duurzame pleegsituatie onder de door de synode genoemde voorwaarden. In het eerste geval hanteert de synode de eis van een onherroepelijke rechterlijke uitspraak betreffende de adoptie;
2. Acta GS Amersfoort-Centrum 2005, art. 31 en 49;
3. nota 'Pleegkinderen en de doop' – bijlage 3.1 bij Acta GS Amersfoort-C 2005;
4. Acta GS Arnhem 1981, art. 79.

Besluit:

1. aan het verzoek van br. en zr. Aukema-Malda te voldoen en Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 31 te herzien op de hierna in besluit 2 en 3 aangegeven wijze;
2. uit te spreken dat in geval van een adoptie van een Nederlands kind (zogenaamde binnenlandse adoptie) de doop op verzoek van de adoptiefouders wordt bediend nadat de rechterlijke uitspraak inzake de adoptie onherroepelijk is geworden;
3. als uitzondering op die regel te bepalen dat op verzoek van de aspirant-adoptiefouders de doopsbediening eerder kan plaats vinden als sprake is van een duurzame zorgsituatie en met inachtneming van de volgende bepalingen:
  - a. er is sprake van daadwerkelijke verzorging en opvoeding van het aspirant-adoptiefkind met een permanent karakter en met het toekomstperspectief van de adoptie;
  - b. de ouders dienen toestemming te geven. Indien de ouders geen ouderlijk gezag meer uitoefenen, hoeft de mening van ouders niet doorslaggevend te zijn, maar zal het oordeel van de instantie die het gezag uitoefent het zwaarst mogen wegen;
  - c. indien ouders zelf aan aspirant-adoptiefouders vragen hun kind te laten dopen, wordt de doop bediend zodra de doopaanvraag door de ouders -ter verificatie door de kerkenraad- schriftelijk wordt bevestigd;

- d. in het bepalen van de leeftijd tot welke kinderen kunnen worden gedoopt zullen de kerkenraden handelen naar het geldende kerkrecht en naar analogie van andere praktijksituaties waarbij zal worden aangesloten bij het in Nederland geldende recht;

Gronden:

1. dit besluit doet recht aan de opvatting dat de doop op verzoek van de (aspirant-)adoptiefouders wordt bediend in geval sprake is van een duurzame zorgsituatie voor het (aspirant-)adoptiefkind;
2. in geval de zogenaamde binnenlandse adoptie nog niet bij onherroepelijke rechterlijke uitspraak tot stand gekomen is dient de duurzame zorgsituatie zo goed mogelijk te blijken uit de feitelijke omstandigheden;
3. een mogelijke ongelijkheid tussen de doop aan pleegkinderen en de doop aan (aspirant-)adoptiefkinderen wordt zo vermeden.

Bespreking

Namens de commissie Gelderland geeft oud. Cramer en korte toelichting. De casus zal zich niet vaak voordoen, maar dat hoeft de synode er niet van te weerhouden er een besluit over te nemen. Er is voor deze lijn gekozen omdat het in lijn ligt met de besluitvorming tijdens eerdere synodes. Daarbij is niet meer veranderd dan noodzakelijk is binnen de besluiten van AC.

Er wordt een klein probleem gesignaleerd in 3b. Een instantie zoals daar bedoeld, kan natuurlijk niet de doop aanvragen, dat kunnen alleen leden van de gemeente. Dat is, aldus de commissie, ook niet de bedoeling. Springende punt zit in c. Wanneer de adoptie nog niet definitief is kan de doop toch eerder worden bediend indien de biologische ouders zelf daarom vragen. Maar die vraag moet dan wel schriftelijk ter verificatie worden voorgelegd aan de raad.

Het besluit is met algemene stemmen genomen, waarbij de leden van de GS Amersfoort-Centrum buiten stemming blijven.

Deputaten dienst en recht

Artikel 25

3-10-2008

Algemene behandeling rapport deputaten dienst en recht

Voorstel: deputaten dienst en recht

Materiaal:

1. rapport van deputaten dienst en recht;
2. aanvullend rapport van deputaten dienst en recht;
3. brief van de Vereniging van Predikanten bij de Gereformeerde Kerken in Nederland (PV), taakgroep 'Ambtsvisie' d.d. 3 april 2008;
4. verklaring van Theologische Universiteit en deputaten dienst en recht d.d. 10 april 2008 inzake nader overleg met betrekking tot de ontwikkeling van een predikantsprofiel;
5. brief van de Gereformeerde Kerk te Apeldoorn-Centrum d.d. 28 februari 2008 waarin gevraagd wordt om een onderzoek naar samenwerking van deputaten dienst en recht met SKB en VSE;
6. brief van de GK te Leiden d.d. 12 maart 2008 met commentaar op het rapport van deputaten dienst en recht uitmondend in het verzoek om geen waardering uit te spreken voor de analyse neergelegd in het "paradigmabetoog" van deputaten.

Besluit 1:

deputaten dienst en recht te dechargeren voor het gevoerde beleid onder dank voor de door hen verrichte arbeid.

Grond:

uit hun rapport is duidelijk dat deputaten zich hebben ingespannen de door de Generale Synode van Amersfoort-Centrum gegeven opdrachten zorgvuldig te volbrengen.

Besluit 2:

opnieuw deputaten te benoemen met als opdrachten:

- a. preventie:
  - voortgaande bezinning op de factoren die vreugde en leed van het predikantsambt bepalen, waaronder de veranderende kerkelijke en maatschappelijke context van het predikantschap;
  - mobiliteitsbevordering, zolang overdracht naar een op te richten steunpunt nog niet mogelijk is;
  - permanente educatie, voor zover deze nog niet in een adequate vorm gaande is;
  - mentoraat;
  - meewerken aan de ontwikkeling van het Steunpunt Kerkelijke Beheerszaken;
- b. advisering en hulpverlening;
- c. actie rond artikel 13 KO.
- d. aan de volgende GS te rapporteren wanneer en onder welke voorwaarden het mogelijk is D&R te ontslaan van de in besluiten 3-9 genoemde preventieve taken.

Grond:

door de voortschrijdende ontwikkelingen op het gebied van predikantszaken en mogelijke overdracht van taken is het dienstig door een vernieuwde instructie duidelijkheid te scheppen inzake de taak van deputaten, ook in relatie tot de taak van andere instanties die zich bezighouden met het predikantsambt.

Besluit 3:

inzake visieontwikkeling ten aanzien van het predikantsambt:

- a. uit te spreken dat deputaten vanuit de ervaren probleemsituaties en hun voortgaande bezinning in overleg dienen te treden met de Theologische Universiteit en de Vereniging van Predikanten bij de Gereformeerde Kerken in Nederland (PV) als beroepsgroep voor de ontwikkeling van een toekomstig te hanteren predikantsprofiel;
- b. deputaten op te dragen zich geen permanente rol aan te meten, maar zulke initiatieven te ontplooiën dat de gevestigde organisaties in onderlinge samenhang de nodige preventieve maatregelen nemen; daaronder valt ook het ontwikkelen van een breed gedragen beroepscode voor predikanten;

Gronden:

1. deputaten hebben terecht vanuit de probleemsituaties aandacht gevraagd voor de eigentijdse eisen die aan het predikantschap dienen te worden gesteld en hebben voorts het belang van de veranderende kerkelijke en maatschappelijke context onderkend;
2. het is spijtig dat het overleg voor de ontwikkeling van een predikantsprofiel tussen deputaten, de theologische universiteit en de predikantenvereniging nog niet van de grond gekomen is; dit overleg is temeer van belang omdat dit de aangewezen instanties zijn die de kerken kunnen voorzien van een in onze samenleving noodzakelijk geachte beroepscode voor predikanten;

3. in het overleg met instanties die zich bezig houden met predikantszaken (opleiding, begeleiding en arbeidsrechtelijke aspecten) behoren deputaten dienst en recht zich ondanks hun taak als stimulator van ontwikkelingen terughoudend op te stellen om te voorkomen dat zij als oplosser van problemen worden beschouwd.

Besluit 4:

inzake mobiliteitsbevordering:

- a. uit te spreken dat de bevordering van mobiliteit van predikanten dient te worden losgekoppeld van de hulpverlening en dat deputaten gemachtigd zijn inzake eventuele overdracht van deze taak te doen wat dienstig is, mits dat in overleg gebeurt met de eerst in aanmerking komende instanties;
- b. de kerken en de predikanten op te roepen blijvend mee te werken aan de bevordering van de mobiliteit van predikanten, doordat vacatures tijdig worden gemeld en wensen om van standplaats te veranderen worden doorgegeven – voorlopig nog bij deputaten dienst en recht;
- c. uit te spreken met belangstelling kennisgenomen te hebben van de notitie '*Dienst en recht en het plaatselijke beroepingswerk*'.

Gronden:

1. doordat de taken van hulpverlening en mobiliteitsbevordering door dezelfde mensen moesten worden uitgevoerd kan ongewenste beeldvorming ontstaan over de predikanten voor wie wordt bemiddeld bij het vinden van een nieuwe standplaats; overigens behoort de bevordering van de mobiliteit als onderdeel van een goed arbeidsklimaat bij de taak van kerkenraden;
2. de doorstroming van predikanten is een goed instrument gebleken om het ontstaan van probleemsituaties in sommige gemeenten te voorkomen;
3. deputaten hebben een goede eerste aanzet gegeven voor een set regels die dienst kan doen bij de bemiddeling tussen vacante gemeenten en predikanten die omzien naar een andere standplaats.

Besluit 5:

inzake permanente educatie:

- a. deputaten op te dragen zo lang dit nodig is te bevorderen dat in de samen met de TU en de PV te ontwikkelen programma's voor de permanente educatie predikanten (PEP) naast de behandeling van theologische thema's ook aandacht wordt geschonken aan de eigentijdse eisen en vaardigheden die aan predikanten gesteld dienen te worden om goed te kunnen functioneren;
- b. er bij de plaatselijke kerken op aan te dringen dat zij permanente educatie voor hun predikanten stimuleren en faciliteren en hun predikanten voldoende tijd en middelen bieden om onder andere aan PEP-cursussen deel te nemen;
- c. de theologische universiteit te stimuleren inhoudelijk te blijven bijdragen aan de PEP;
- d. deputaten op te dragen in het gesprek over de eindverantwoordelijkheid voor en acceptatie van de PEP te doen wat dienstig is, mits dat in overleg gebeurt met de eerst in aanmerking komende instanties, de predikantenvereniging en de theologische universiteit.

Gronden:

1. het is wenselijk dat de volle breedte van het predikantsambt weerspiegeld wordt in de onderwerpen die binnen de PEP aan de orde komen;
2. voor het goed kunnen functioneren in de maatschappij is 'levenslang leren' normaal geworden; dat geldt in niet mindere mate voor de ambten in de kerk;
3. hoewel er meer theologische kennis en vaardigheden beschikbaar zijn dan alleen bij de docenten van de theologische universiteit, vraagt toch de spilfunctie van deze universiteit in ons kerkelijk leven om een stevige coördinerende inbreng bij de te geven cursussen;

4. de predikanten zelf lijken het best in staat leiding te geven aan de ontwikkeling van de PEP, omdat zij als doelgroep de behoefte van de cursisten kunnen peilen; het is wenselijk dat deputaten dienst en recht daarbij betrokken blijven zolang zij door hun hulpverleningswerk bekend zijn met wat er aan problemen speelt onder predikanten.

Besluit 6:

inzake het mentoraat:

- a. uit te spreken dat het aanbeveling verdient dat deputaten hun winst doen met de door GIDS gedane aanbevelingen (vgl. bijlage V rapport), met name inzake nadere scholing van de mentoren en inzake een actievere rol van deputaten zelf;
- b. uit te spreken dat deputaten gemachtigd zijn inzake eventuele overdracht van het mentoraat te doen wat dienstig is, mits dat in overleg gebeurt met de eerst in aanmerking komende instantie, de Theologische Universiteit.

Gronden:

1. door concentratie op een kleinere pool van goedgeschoolde mentoren en door inzet van deputaten zelf kan een verdere verhoging van de kwaliteit van het mentoraat worden bereikt;
2. van iemand die een opleiding heeft afgerond mag worden verwacht dat hij in staat is zijn functie naar behoren uit te voeren; daarom lijkt het minder gewenst predikanten na hun opleiding nog een uitgebreid mentoraat aan te bieden; het is dan ook aanbevelenswaard te onderzoeken of de begeleiding in de praktijk die predikanten nu aan het begin van hun predikantschap krijgen, kan worden ingebed in de stages die zij in het kader van hun opleiding volgen dan wel of de afronding van de opleiding in de praktijk wellicht op een andere manier gerealiseerd kan worden.

Besluit 7:

inzake meewerken aan ontwikkeling van het Steunpunt Kerkelijke Beheerszaken (SKB):

- a. deputaten op te dragen te bevorderen dat het SKB alsnog gaat functioneren zoals is vastgelegd in *Notitie Steunpunt i.o. Versie 6* van het SKB en door de GS Amersfoort-C 2005 was beoogd, namelijk als een apart instituut, weliswaar opgehangen aan de toen nog te realiseren vereniging kerkelijke beheerszaken maar gedragen door alle in aanmerking komende instanties;
- b. deputaten op te dragen te bevorderen dat het SKB zich niet beperkt tot 'werkgevers'-functies maar faciliterend bezig is voor zowel kerkenraden als kerkelijke werkers en daarbij uit is op een goede balans van ieders belangen.

Gronden:

1. deputaten hebben terecht geen gevolg aan hun opdracht gegeven om de wenselijkheid te onderzoeken het SKB kerkelijk in te bedden, zowel omdat de primaire ontwikkeling van het SKB nog altijd gaande is alsook omdat het SKB (ondanks het vele goede werk dat intussen verricht is) afgeraakt is van zijn oorspronkelijke opzet. Het spreken over een kerkelijke inbedding is pas weer zinvol als de ontwikkeling van het SKB verder is afgerond;
2. het is overeenkomstig de oorspronkelijke opzet dat bij de vaststelling van arbeidsvoorwaarden het SKB functioneert als was dat de werkgeversorganisatie tegenover Vak-GMV als de werknemersorganisatie; tegelijk was het van meet af de bedoeling dat het SKB er zou zijn voor kerkenraden en kerkelijke werkers, overigens met uitzondering van individuele hulpverlening in conflictsituaties.

Besluit 8:

advisering en hulpverlening:

- a. een budget vast te stellen voor het werk van deputaten van € 35.500,--, dat deputaten ook in staat stelt incidenteel betaalde hulp in te schakelen;
- b. deputaten te machtigen inzake eventuele overdracht van de taken advisering en hulpverlening te doen wat dienstig is, mits dat in overleg gebeurt met de eerst in aanmerking komende instanties;
- c. met belangstelling kennis te nemen van de notitie *Werkafspraken hulpverlening*.

Gronden:

1. omdat niet te verwachten is dat het aantal verzoeken om hulp sterk zal dalen, is het niet verantwoord deze taak geheel op de schouders van slechts enkele deputaten te laten rusten; bovendien vraagt de hulpverlening soms om specifieke deskundigheid die niet altijd bij de deputaat-hulpverleners voorhanden is;
2. in maatschappelijke verhoudingen behoort de verantwoordelijkheid voor het goed functioneren van werknemers tot de taak van de werkgever; omdat het SKB de taak van de kerkenraden als 'werkgevers' ondersteunt, dienen deputaten bij een eventuele overdracht van dit deel van hun werk met het SKB te overleggen;
3. deputaten hebben het oorspronkelijke *Concept protocol hulpverlening* op een verantwoorde manier verder uitgewerkt.

Besluit 9:

inzake acties rond artikel 13 KO:

- a. deputaten op te dragen samen met deskundigen op het terrein van het kerkrecht en de wetgeving rond ziekte en pensionering:
  1. na te gaan welke gevolgen voor kerken en predikanten verbonden zijn aan de huidige generaal-synodale kerkorde- en uitvoeringsbepalingen en de in de Vereniging VSE-regelingen opgenomen afspraken;
  1. na te gaan of deze regelingen en afspraken voldoen aan huidige maatschappelijke verplichtingen die van een goede werkgever verwacht mogen worden;
  2. na te gaan welke generaal-synodale regels geformuleerd dienen te worden en/of welke veranderingen de kerken in de VSE-regelingen tot stand dienen te brengen om te voorkomen dat er voor kerken en predikanten bij herkeuring of terugkeer naar de ambtsuitoefening op financieel en arbeidsrechtelijk gebied ongewenste effecten ontstaan;
- b. deputaten te machtigen met de uitkomsten van hun bij a genoemde werkzaamheden in samenspraak met betrokkenen te doen wat dienstig is zodat op het gebied van uitkering en begeleiding zo met (deels) afgekeurde predikanten gehandeld wordt op hun weg terug naar het ambt of naar een andere staat des levens dat recht gedaan wordt aan redelijkheid en billijkheid.

Gronden:

1. deputaten hebben veel werk gehad aan begeleiding van kerkenraden en predikanten vanwege herkeuringen die de Vereniging VSE aan predikanten oplegde op grond van haar verantwoordelijkheid om bestaande situaties van (deels) afgekeurde predikanten kritisch te bezien. Herkeuringen vonden plaats conform de door de kerken als leden van de Vereniging VSE goedgekeurde procedures.

Deputaten constateerden:

- dat de richtlijnen van de Vereniging VSE op dit moment niet voorzien in een beroepsprocedure voor de desbetreffende kerken;
- dat het soms niet de plaatselijke kerk en de classis zijn die bepalen of een predikant (deels) overgaat tot een andere staat des levens, maar de Vereniging VSE die hiertoe soms de aanzet geeft met haar rapport van haar arbeidsdeskundige en haar besluit de uitkering stop te zetten. Immers indien de Vereniging VSE op basis van zo'n rapport

aangeeft dat er voor een predikant (beperkte) ruimte bestaat om met een hoger percentage arbeidsgeschiktheid werk buiten de kerk te verrichten, kan een kerk zich om financiële redenen gedwongen zien haar predikant daarvoor (deels) af te staan. Indien een kerk haar predikant in zo'n situatie handhaaft, staat zij voor de opgave de ontbrekende kosten zelf te betalen;

2. ook de Vereniging VSE regeling bij terugkeer in het ambt is een punt van zorg omdat de zogenaamde wachtgeldregeling doorgaans een veel lager uitkeringsbedrag aan de kerken toekent dan de toegepaste ziektegeduitkering met als gevolg dat de desbetreffende kerk het verschil moet bijpassen om de predikant 'naar behoren te onderhouden' (zie artikel 13 KO). Tegelijk moeten predikanten soms in inkomen in, namelijk waar kerken zich voor de hoogte van hun betaling aan de predikant volledig afhankelijk hebben gemaakt van de uitkering van de Vereniging VSE door deze naar art. 11 KO volledig aan Vereniging VSE uit te besteden;
3. op dit moment ontbreken afspraken voor de kerken inzake de vraag onder welke voorwaarden op het gebied van uitkering en begeleiding zij (deels) afgekeurde predikanten dienen te behandelen op hun weg terug naar het ambt of naar een andere staat des levens;
4. gezien de moeiten die er geweest zijn en die mogelijk zelfs zich kunnen herhalen, is het ongewenst dat pas na de besluitvorming van de volgende GS gehandeld zou kunnen worden.

Besluit 10:

voor het nieuw benoemde deputaatschap de volgende instructie vast te stellen:

SAMENSTELLING

Het deputaatschap dient en recht bestaat uit acht personen (met vier secundi), die uit hun midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester kiezen. Er zullen aparte secties worden gevormd voor respectievelijk aansturing en uitvoerende taken.

VISIEONTWIKKELING INZAKE HET PREDIKANTSAMBT

Deputaten treden in overleg met de Theologische Universiteit en de Predikantenvereniging om op termijn een met in achtneming van de schriftuurlijke en geestelijke vereisten voor het predikantschap predikantsprofiel te ontwikkelen zoals dat nodig is in de huidige kerkelijke en maatschappelijke context. Daarvan zullen de consequenties doorberekend worden voor de opleiding en begeleiding van predikanten.

Deputaten streven naar een leidende rol binnen de Regiegroep, waarin tevens zitting hebben de Theologische Universiteit, de Predikantenvereniging, de Vereniging VSE, het SKB, en het steunpunt gemeenteopbouw (SGO).

MOBILITEITSBEVORDERING

Deputaten behartigen de mobiliteit van predikanten door zo mogelijk te bemiddelen tussen vacante gemeenten en predikanten die van standplaats zouden willen veranderen.

Deputaten doen wat dienstig is inzake een eventuele overdracht van de taak van mobiliteitsbevordering.

PERMANENTE EDUCATIE

Deputaten blijven participeren in het convenant dat gesloten is met de theologische universiteit en de predikantenvereniging inzake deskundigheidsbevordering van predikanten door middel van cursussen in het kader van permanente educatie predikanten (PEP).

Deputaten doen wat dienstig is inzake een eventuele herordering van de eindverantwoordelijkheid voor de organisatie van de PEP alsook inzake de acceptatie van de PEP.

MENTORAAT

Deputaten continueren opzet en werkwijze van het mentoraat voor pasbeginnende predikanten, waarbij zij het kwaliteitsniveau waarborgen.

Deputaten doen wat dienstig is inzake een eventuele overdracht van de taak van het mentoraat.

FUNCTIONERING VAN EEN STEUNPUNT

Deputaten treden in contact met alle betrokkenen om te bevorderen dat het steunpunt kerkelijke beheerszaken gaat functioneren zoals oorspronkelijk was bedoeld.

ADVISERING EN HULPVERLENING

Deputaten adviseren kerkenraden en predikanten inzake het omgaan met concrete spanningen; hun reis- en verblijfskosten brengen zij bij de kerkenraden in rekening.

Deputaten leggen ten behoeve van de hulpverlening een lijst aan van professionele deskundigen die bekend zijn met de specifieke eisen van de kerkelijke situatie; ook kunnen zij gebruik maken van, te coachen, vrijwilligers.

Deputaten schakelen wanneer zij dat nodig achten deskundigen in om de gevraagde hulp te verlenen; de kosten van deze hulp brengen zij indien mogelijk in rekening bij de kerkenraden, waarvoor zij een standaard ontwikkelen in overeenstemming met de gemeentegrootte; voor kleinere gemeenten kunnen zij gebruik maken van het door de synode vastgestelde budget. Deputaten bieden hulp bij vragen naar overgang tot een andere staat des levens naar artikel 15 KO, waarbij zaken als een traject van outplacement, omscholing en sollicitatie op de arbeidsmarkt aan de orde komen.

Deputaten doen wat dienstig is inzake een eventuele overdracht van de taak van advisering en hulpverlening.

ACTIE ROND ARTIKEL 13 KO

Deputaten houden zich bezig met de vraag hoe op het gebied van uitkering en begeleiding met (deels) afgekeurde predikanten gehandeld dient te worden op hun weg terug naar het ambt of naar een andere staat des levens.

Bespreking

Bij de bespreking op 23 mei zijn aanwezig de deputaten C. v.d. Berg, W. Korf, R. M. Meijer, C. v.d. Leest en D.J. Zandbergen. Br. G. Kuper is aanwezig als waarnemer vanwege de SKB. Ook prof. M. te Velde (adviseur) is aanwezig.

De preses wijst op de context van de synodeagenda waarin deze bespreking staat. We spraken over de rust die God geeft in het 4^e gebod. We raakten ons bewust van de gebrokenheid toen we spraken over Huwelijk en Echtscheiding. Voor allen, ook voor onderherders, geldt dat er een trouwe Heer is, bij wie je rust en houvast kunt vinden. We hebben officieel geen bisschoppen, al zou het soms wel gemakkelijk zijn om van 'hogerhand' in te kunnen grijpen in uit de hand gelopen situaties. Want pausen en bisschoppen zijn er meer dan je denkt en dichterbij dan je wilt weten. Gelukkig hebben we ook kerkenraden, een groot goed. Ook deputaten dienst en recht, ten dienste van 'bisschoppen en pausen'.

Deputaat Meijer geeft een schets van het deputaatschap. Sinds 1999 is gewerkt op landelijk niveau met het oog op probleemsituaties. De eerste periode kenmerkte zich door troubleshooting. Predikanten die vastliepen en losgemaakt werden van hun gemeente. De tweede periode was er een van analyse en visieontwikkeling, terwijl in de laatste periode de nadruk kwam te liggen op preventie, het voorkomen dat predikanten vastlopen, zo nodig door ze op een andere plek een nieuwe start te laten maken. Daarbij moeten we ons bewust zijn van *drie* elementen.

In de *eerste plaats* het fundament waarop we ons werk doen, Schrift en belijdenis. *Verder* moeten we ons bewust zijn van onze leefomgeving. We staan als kerken in een veranderende samenleving, met andere verhoudingen binnen kerkenraad en gemeente. Die hebben effect op het functioneren als predikant. Die veranderingen hebben deputaten in beeld willen brengen, zonder waardeoordeel uit te spreken. In de *derde plaats* moeten we ons bewust zijn van het doel, het bouwen van Gods koninkrijk. We moeten voorkomen dat mensen daarbinnen aan de zijlijn komen te staan.

Het deputaatschap richt zich op *vier* werkvelden. Het onderdeel *hulpverlening* heeft veel aandacht opgeëist. Door *mobilitateitsbevordering* kunnen predikanten behouden blijven voor de kerken. Door een goed *mentoraat* worden starters ondersteund, terwijl via *permanente educatie (PEP)* predikanten kunnen voortbouwen op hun opleiding en die bijhouden. De centrale lijn is om het ambt van predikant een positief imago te geven, zowel in de kerk als voor betrokkene zelf. We moeten uit de toberige sfeer komen waarin we zijn terecht gekomen. Ook anderen spelen daarin een rol. Genoemd worden de TU (opleiding, PEP), SKB (arbeidsvoorwaarden), SGO (breed cursusaanbod), VSE (emeritering)

en de Predikantenvereniging. Samen met deze instanties vormen deputaten een regiegroep. Samen willen we eraan werken dat mensen de hun van God gegeven gaven blijvend kunnen inzetten in de gemeente. En dat zowel gemeente als predikant trots en dankbaar kunnen zijn. Daarom hebben we achterom gekeken om vooruit te kunnen kijken.

Ds. Joosse (cie Groningen) benadrukt de professionele aanpak van deputaten, niet in de laatste plaats op het gebied van de hulpverlening. Deputaten leggen terecht een fors accent op de eigentijdse eisen die aan de predikant worden gesteld. Jonge mensen van 30 jaar geleden waren anders dan de jonge mensen van nu. Over die veranderingen moeten we rustig durven spreken. Christus regeert zijn kerk. Hij maakt gebruik van mensen, gelovige mensen. Die hoeven niet onmenselijk te zijn voor zichzelf en die mogen verwachten dat kerkenraad en gemeente ook menselijk zijn voor hun predikant. Daarom is het van belang dat je je bewust bent welke eisen je aan jezelf kunt stellen en van de verwachtingen die anderen van je hebben.

In de eerste besprekingsronde komen verscheidene onderwerpen aan de orde.

In de eerste plaats de analyse die deputaten in hun rapport hebben gegeven (de *Paradigmaverandering*). Daarover bestaan gemengde gevoelens en veel afgevaardigden stellen hier hun vragen over. Voor velen kun je hier niet mee omgaan alsof het hier om autonome, arbitraire ontwikkelingen zou gaan. En hadden de kerken hierom gevraagd? Is er voldoende, samen met anderen, over nagedacht? En is het nodig om veranderingen in een negatieve, toberige sfeer te presenteren? Dat een predikant niet meer op een voetstuk staat kan ook bevrijdend zijn ('is iets om de vlag bij uit te hangen'). Het met vreugde en dankbaarheid mogen brengen van Gods Woord is iets om trots op te zijn (door anderen wordt het woord trots genuanceerd). En daarbij sta je zelf als speler in het veld waarin de veranderingen gaande zijn, die overkomen je niet. Waar blijft in de analyse het spreken vanuit de bijbel? Daar vinden we toch troost en bemoediging (2 Kor. 1)? In de analyse worden veel zaken naast elkaar gezet, van verschillend soortelijk gewicht. Die ontwikkelingen staan bovendien vaak haaks op de stijl van Gods Koninkrijk. Moeten we ons daarmee niet meer confronteren? Standpunten over samenwonen, de zondagsheiliging etc. zijn toch niet arbitrair? Het gaat toch om principiële keuzes? Hier kunnen we toch niet waardevrij over spreken?

Deputaat Van der Leest stelt dat deputaten de commotie over hun analyse wel hadden verwacht. Hij heeft er geen seconde spijt van de discussie op gang te hebben gebracht. Wellicht nu een stap te ver, maar onderken wel dat het ons gezamenlijk probleem is. Van elk punt kun je positieve en negatieve dingen zeggen. Telkens moeten we de weg vinden in de situaties waar we voor gesteld worden. Deputaat Korf ervaart de discussie over de analyse alsof de problematiek door de synode niet wordt onderkend. Toch lopen deputaten in hun werk ertegen aan. Temeer daar andere actoren, die het volgens deputaten zouden moeten oppakken, te weinig actief zijn. Wanneer die wel actief worden kunnen deputaten overbodig worden.

Gevraagd wordt of het onderdeel *hulpverlening en mobiliteit* wel een plaats kan krijgen binnen SKB. Is het goed dat een bestuursorgaan ook zelf de hulpverlening doet? Kan dat niet beter uitbesteed worden aan anderen ter voorkoming van belangenverstremming? Verder wordt gevraagd of de hulpverlening niet erg kwetsbaar is, daar ze in feite op de schouders van een persoon terecht komt. Wat dat laatste betreft antwoordt deputaat Meijer dat die kwetsbaarheid wordt onderkend hoewel er binnen het deputaatschap veel overleg en meedenken plaats vindt.

Ten aanzien van de *PEP* wordt overdracht van de verantwoordelijkheid aan de predikantenvereniging onverstandig geacht. Waarom de huidige taakverdeling tussen TU, predikantenvereniging en deputaten D&R, zoals in een onlangs ondertekend convenant vastgelegd, niet gehandhaafd? Deputaten stellen voor aan de PEP een verplichtend karakter en een registratiesysteem te koppelen. Hoewel sommigen dit erkennen als een 'stok achter de deur' voor kerkenraden, wordt deze gedachte toch niet breed gedeeld, nog afgezien van de vraag of de synode hierin zou kunnen beslissen. Wel wordt opgemerkt dat de predikantenvereniging hier meer zou kunnen stimuleren. (Ook zou de vereniging, in samenwerking met de regiegroep, actie kunnen nemen om een beroepscode voor predikanten op te stellen)

Deputaat Jansma stelt dat deputaten hun ervaring vanuit de hulpverlening inbrengen in de regiegroep. Die kan dan vertaald worden in het PEP-programma, dat zijns inziens opgepakt zou moeten worden door de predikantenvereniging. Dit kan eigenlijk alleen de beroepsgroep doen, zoals

ook elders gebeurt. Ook pleit hij voor een niet-vrijblijvende aanpak. Kerken moeten er niet onderuit kunnen om tijd en geld vrij te maken voor de PEP.

Ook het *mentoraat* krijgt in de bespreking aandacht. Naar analogie van werknemers zouden beginners goed begeleid moeten worden door een mentor. Zoals het nu is opgezet stelt de een, is het goed. Een ander betwijfelt dat. Er is geen goed dekkend netwerk. Mentoraat vanuit de classis is wellicht te dichtbij. Zou het ook niet opgedragen kunnen worden aan de PS-deputaten art. 49 KO?

De preses rondt de bespreking af. Deputaten zullen schriftelijk reageren op de vele vragen, die vanwege tijdsgebrek niet alle meer in detail kunnen worden beantwoord.

Bij de 2^e ronde, op 3 oktober, zijn van deputaten aanwezig C. van de Berg, H.F. Jansma, W. Korf, ds. C. v. d. Leest, ds. R.M. Meijer, ds. D.J. Zandbergen. Als adviseur is prof. M. te Velde aanwezig. Deputaat Meijer trekt uit de eerste besprekingsronde de conclusie dat er veel positieve belangstelling is voor het werk van deputaten. Maar deputaten hebben onvoldoende inzicht gegeven in hun manier van werken. En dat heeft vragen opgeroepen. In de schriftelijke beantwoording tussen de eerste en tweede ronde hebben deputaten hier en daar hun antwoord, gegeven in de eerste ronde, nog wat aangevuld en verduidelijkt.

Ds. Van der Jagt stelt voor besluit 10 te laten vervallen, omdat hij deze instructie ziet als een dubblure op de daaraan voorafgaande besluiten. Ds. Gunnink stelt per amendement voor om in concept-besluit 5 de verplichting van de Permanente Educatie (PEP) te vervangen door een oproep aan de kerkenraden om hun predikanten daartoe te stimuleren en te faciliteren. Dat behoeft overigens niet alleen aan de Theologische Universiteit te gebeuren. Ook vraagt hij zich af of we als synode de instantie zijn om daaraan een puntensysteem te verbinden. Hij stelt voor om dit te laten vervallen.

Deputaten adviseren negatief op de ingediende amendementen. De opdracht zien ze breder dan alleen probleemoplossing. Ook het voorkomen daarvan staat hoog op de agenda. Ze zien de Permanente Educatie niet als iets vrijblijvends, zonder deze nu al verplichtend voor te schrijven. Het zou huns inziens zowel voor kerkenraden als voor predikanten 'steeds meer tot een verplichting' moeten worden. Het is bedoeld als helpende hand, niet als een stok om te slaan. Juist zij die zich er anders aan onttrekken dan wel geen ruimte krijgen worden met deze formulering geholpen.

In de tweede besprekingsronde wordt de soms scherpe veroordeling van het werk van deputaten op het gebied van hun visie op de zogenaamde paradigmaverandering genuanceerd. Zonder de visie van deputaten in dezen over te nemen wordt gesteld dat terecht aandacht wordt gevraagd voor de eigentijdse eisen die aan het predikantschap dienen te worden gesteld. (Besluit 3).

Vragen worden gesteld bij Besluiten 7 en 9. Binnen SKB is de synode niet bevoegd. En met de VSE is tot dusver geen overleg geweest. En ook daar hebben we als synode geen bevoegdheid. De visie van deputaten ter zake van Besluit 5 wordt door meerderen gedeeld. Zowel predikanten als kerkenraden worden hiermee geholpen. Met betrekking tot het mentoraat (Besluit 6) wordt betreurd dat dit regionaal niet van de grond is gekomen. De vraag is of het wel zal lukken met een landelijke kleinere pool van goedgeschoolde mentoren.

In antwoord op de gemaakte opmerkingen melden deputaten dat ze de huidige tekst van hun voorstellen handhaven. Die voorstellen zijn, gehoord de eerste besprekingsronde, voorzichtig geformuleerd. De analyse van de 'paradigmaverandering' is door deputaten niet van tafel genomen. Wel wordt van de synode geen instemming hiermee gevraagd. Ten aanzien van VSE en SKB is het niet de intentie van deputaten om hier verder te gaan dan meekijken en in goed overleg een rol te spelen. Maar ze zullen wel streven naar een leidende rol in de regiegroep van SKB, een groep die overigens niet besluitvormend is. Deputaten handhaven zowel besluit 2, de opdracht die verder gaat dan die Amersfoort-Centrum gaf, als de instructie (Besluit 10)

De besluiten komen apart in stemming.

Amendement op Besluit 5 om de Permanente Educatie haar verplichtende karakter te ontnemen wordt aanvaard met 24 stemmen voor en 12 tegen. Ook het amendement op Besluit 5 om af te zien

van de ontwikkeling van een puntensysteem voor de verschillende vormen van PEP wordt aanvaard. 19 synodeleden zijn hier voor en 15 tegen bij 2 onthoudingen.

Het amendement om Besluit 10 te laten vervallen wordt verworpen met 8 stemmen voor, 26 tegen en 2 onthoudingen.

Daarna worden de voorgestelde besluiten in stemming gegeven. Besluit 2 wordt aanvaard (2 tegen) evenals Besluit 3 (ieder voor), Besluit 4 (1 tegen), geamendeerde Besluit 5 (ieder voor), Besluit 6 (1 onthouding), Besluit 7 (7 tegen en 4 onthoudingen), Besluit 8 (1 onthouding), Besluit 9 (8 tegen en 2 onthouding) en Besluit 10 (4 tegen en 1 onthouding).

Met ieders instemming worden deputaten dienst en recht gedechargeerd voor het gevoerde beleid onder dank voor de door hen verrichte arbeid.

Artikel 26

10-10-2008

Benoeming deputaten dienst en recht

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten dienst en recht:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>
C. van den Berg, Soest	2011
A.P. Boonstra, Barneveld	2011
F. Caan, Vlissingen	2011
W.F. Haitsma, Putten	2011
H.F. Jansma, Dalfsen	2011
W. Korf, Bodegraven	2011
C. van der Leest (s), Groningen	2011
R. Tigelaar, Hardenberg	2011

Commissie van Beroep in predikantszaken

Artikel 27

03-10-2008/10-10-2008

Algemene behandeling rapport Commissie van Beroep in predikantszaken

Voorstel: Commissie van Beroep in predikantszaken

Materiaal:

rapport van de Commissie van Beroep in predikantszaken.

Besluit 1:

de leden van de commissie te dechargeren onder dankzegging voor het verrichte werk.

Grond:

de Commissie van Beroep heeft zich van haar opdracht naar behoren gekweten en de synode gediend met het resultaat van haar werkzaamheden.

Besluit 2:

artikel 4 van de regeling van de commissie als volgt te wijzigen:

- verwijderen: “en een van de leden tot plaatsvervangend voorzitter”;
- een nieuw lid 2 invoegen: “Bij besluit van de voorzitter worden een of meer leden van de commissie benoemd tot plaatsvervangend voorzitter.”
- Lid 2 wordt omgenummerd tot lid 3.

Grond:

van belang is dat naast de voorzitter plaatsvervangende voorzitters beschikbaar zijn voor de rechtspraak in voorlopige voorzieningen. Het is wenselijk dat de voorzitter in de gelegenheid wordt gesteld zelf deze aan te wijzen.

Besluit 3:

- a. artikel 2 lid 2 van de Regeling van de Commissie van Beroep in predikantszaken te wijzigen in: De commissie bestaat uit tenminste vijf leden. De benoeming van de leden geschiedt met inachtneming van de in artikel 3 vastgelegde voorschriften door een besluit van de synode. Bij de benoeming van de leden ziet de synode erop toe dat in de commissie naast juristen ook de beroepsgroep van de dienaren des Woords in voldoende mate is vertegenwoordigd.
- b. ten behoeve van de bemensing het aantal leden van deze commissie uit te breiden tot 5 juristen en 8 predikanten.

Grond:

van belang is dat de commissie bestaat uit een voldoende uitgebreide groep deskundigen die beschikbaar zijn in een concreet geval deel te nemen aan een besliscollege. Vanwege de noodzakelijke onafhankelijkheid en het minimaliseren van het risico van wraking, dient een voldoende uitgebreide groslijst beschikbaar te zijn.

Besluit 4:

uit te spreken dat de commissie in samenwerking met de VSE een procedure zal bieden ter beslechting van geschillen in emeritaatkwesties.

Grond:

de VSE is geconfronteerd met een grote toestroom van beroepen van kerkenraden inzake de toekenning of weigering van (emeritaats-) uitkeringen. De commissie kan bij de afhandeling van die zaken een professionele bijdrage leveren. Kanttekening is dat de commissie in staat moet zijn de onafhankelijke rechtspraak te waarborgen, ook wanneer sprake is van samenloop met geschillen tussen predikant en kerkenraad.

Besluit 5:

aan de commissie de gelegenheid te bieden onderzoek te doen naar mogelijke vormen van samenwerking met de CGK en de NGK, voor zover het betreft de afdoening van arbeidsrechtelijke geschillen tussen een predikant en zijn kerkenraad.

Grond:

de commissie zal door haar opdracht ervaring opdoen in de ontwikkeling van rechtspraak binnen kerken. Het is een goede zaak wanneer die kennis wordt gedeeld. Daar komt bij dat binnen de grenzen van wat door de kerken aanvaardbaar wordt geacht via samenwerking de groep ervaren commissieleden voor de beslechting van geschillen kan worden vergroot.

Besluit 6:

ten behoeve van de Commissie van Beroep in predikantszaken met ingang van 2011 een eigen budget vast te stellen dat wordt beheerd door de secretaris van de commissie.

Grond:

voor de organisatie van zittingen en de administratieve organisatie dient de commissie te beschikken over een budget.

Besluit 7:

vast te stellen dat de Commissie van Beroep een 'status aparte' heeft, anders dan een regulier deputaatschap en dat zij opnieuw zelfstandig opereert.

Grond:

anders dan wel wordt aangenomen is de Commissie van Beroep geen onderdeel van het deputaatschap dienst en recht. Daarbij komt dat de organisatie van de commissie en haar opdracht tot onafhankelijke rechtspraak het noodzakelijk maakt dat de commissie in grote mate van zelfstandigheid haar werk kan doen.

Bespreking

Van de Commissie is geen van de leden bij de bespreking aanwezig. Verhinderd om aanwezig te zijn en de afwezig van reistijd tot verwachte duur van behandeling leidde tot die keus. De secretaris van de commissie is telefonisch bereikbaar. Ds. Joosse (Commissie Groningen) wijst, in antwoord op de vraag of wij over de interne regeling van de VSE kunnen besluiten, er op dat de CvB zich bereid heeft verklaard ook voor de VSE als beroepsinstantie op te treden. Dat is in goed overleg met VSE gebeurd. Gelukkig worden aan de commissie niet al te veel zaken voorgelegd. Onderscheid moet worden gemaakt tussen de besliscolleges en de samenstelling van de Commissie. In de eerste mogen predikanten geen meerderheid hebben. In de samenstelling van de Commissie geldt die eis niet. Voorgesteld was om dit agendapunt na de afhandeling van "Kampen-Noord" te behandelen. Inmiddels is inzake de revisie gesproken. De behandeling van de appèlzaken, waaronder een appèl inzake een uitspraak van de CvB, komt later aan de orde. De rest van het rapport kan nu worden behandeld.

In de bespreking blijft het misverstand over de genoemde verhoudingen tussen juristen en predikanten in de commissie en de besliscolleges bestaan. Om hieraan tegemoet te komen dient ds. Tiekstra een aanvulling op besluit 3 in waarin de samenstelling van de commissie nadrukkelijk wordt geformuleerd. Na telefonische ruggespraak met de CvB wordt dit voorstel overgenomen. Het budget van de commissie maakt nu nog onderdeel uit van de begroting van dienst en recht. Br. Greving stelt voor om de zelfstandige positie van de CvB te benadrukken door deze ook een zelfstandig budget te geven. Dat zal dan in 2011 ingaan. Dit voorstel wordt eveneens overgenomen. De zo aangepaste besluiten worden met algemene stemmen genomen.

Artikel 28

10-10-2008

Benoeming leden Commissie van Beroep in predikantszaken

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende leden Commissie van Beroep in predikantszaken:

<i>primi</i>	<i>aftredend</i>	
C. van den Berg, Amersfoort	2011	
J. Bolt, Assen	2017	
C. van der Boom, Vlaardingen	2017	

E. Bos, Capelle aan den IJssel	2014	
L.J. Joosse, Groningen	2017	
J.R. Krol, Nijkerk (voorzitter)	2011	
T.F. van der Lugt, Gouda	2014	
P.H. van der Laan, Meppel	2014	
C.J. Mewe, Spakenburg	2014	
A. Vermeer-Hordijk, Barneveld	2017	<i>Toegevoegd secretaris:</i>
E. Woudt, Hardenberg	2011	J. Roose, Tilburg

Artikel 29

3-10-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C, art. 55 Regeling Commissie van Beroep in predikantszaken

Vorstel: commissie Groningen

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Katwijk d.d. 22 juni 2006 met een revisieverzoek ten aanzien van Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 55, besluit 10, met betrekking tot de regeling van de Commissie van Beroep in predikantszaken ingesteld door de Generale Synode te Zuidhorn 2002-2003.

De bezwaren richten zich "vooral tegen het idee dat zo'n commissie bindende uitspraken zou kunnen doen" en tegen een rechtsorgaan dat "buiten de kerkelijke weg om" in appèlzaken bindende besluiten neemt: "Zo'n commissie krijgt veel te veel macht in eigen handen". Door deze overwegingen zag de GK te Katwijk zich "gedwongen deze Commissie van Beroep niet te erkennen".

Besluit:

aan het revisieverzoek niet te voldoen en de Gereformeerde Kerk te Katwijk op te roepen de door de kerken ingestelde Commissie van Beroep in predikantszaken te erkennen.

Gronden:

1. de GK te Katwijk bracht bij de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 dezelfde bezwaren in (zie Acta art. 55, materiaal 2) en voegt in zijn recente brief daar geen nieuwe argumenten aan toe;
2. de GS Amersfoort-C 2005 bracht deze bezwaren in rekening maar honoreerde deze niet:
  - a. het was niet slechts de wens van de GS Zuidhorn 2002-2003 en de GS Amersfoort-C 2005, maar haar uitgangspunt dat bedoelde commissie tot arbitraire rechtspraak komt die naar haar aard voor partijen in een geding bindend is om een oplossing te kunnen bewerkstelligen tot dienst aan de vrede in de kerken (zie *Nota van toelichting* bij de vastgestelde regeling, par. 2);
  - b. het was evenzeer uitgangspunt van de synoden om naast de mogelijkheid van appèl op de classis als bijzondere voorziening voor het instellen van beroep inzake ambtsvervulling en arbeidsrecht een zorgvuldige procedure met hulp van juridische deskundigen in te richten om sneller recht te doen verschaffen (zie *Nota van toelichting*, Inleiding met overwegingen van de GS Zuidhorn 2002-2003 inzake tijdige, professionele en adequate afhandeling van geschillen);
  - c. de Commissie van Beroep dient recht te spreken in het kader van het kerkrecht en een appèl op een generale synode tegen de Commissie van Beroep is mogelijk. Daarom is er geen sprake is van een rechtsorgaan "buiten de kerkelijke weg om" (zie *Regeling van de Commissie van Beroep in predikantszaken*, hoofdstuk 6, art. 16).

Bespreking

De Commissie van Beroep is niet aanwezig bij de bespreking.

In de bespreking wordt opgemerkt dat het hier om arbeidsrechtelijke zaken gaat. Daarvoor hebben eerdere synodes een korte weg gewezen via de Commissie van Beroep, die een zelfstandig orgaan is naast het deputaatschap dienst en recht. Maar het is geen buitenkerkelijk orgaan, want er is appel mogelijk op de kerkelijke vergaderingen.

Het besluit wordt aanvaard (1 onthouding).

Raad van Advies huwelijk en echtscheiding

Artikel 30

05-09-2008

Algemene behandeling rapport Raad van Advies huwelijk en echtscheiding

Voorstel Commissie Gelderland

Materiaal:

rapport van de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding

Besluit:

1. het door de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding gevoerde beleid goed te keuren en deputaten onder dank voor hun verrichte werk te dechargeren;
2. met instemming kennis te nemen van de notitie 'criteria advisering tweede huwelijk';
3. de Raad van Advies op te dragen volgens de door de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 vastgestelde instructie (Acta art. 57, besluit 7b) te blijven werken.
4. de Raad van Advies eveneens op te dragen zich te bezinnen op de eigen taak en de komende generale synode te adviseren omtrent het voortzetten van advisering door de Raad van Advies.

Gronden:

1. de Raad van Advies heeft naar behoren volgens de instructie gewerkt;
2. de synode constateert dat er momenteel nog steeds behoefte is aan advisering en voorlichting over huwelijk en echtscheiding;
3. het is wijs om per synode te bezien of een dergelijk adviesorgaan voor de kerken nodig is.

Bespreking

De bespreking van het rapport van de Raad van Advies voor Huwelijk en Echtscheiding vindt plaats op 13 juni, de afrondende bespreking en besluitvorming op 4 september. Van deputaten is ds. H.

Siegers bij alle besprekingen aanwezig, ds. P.J. Trimp alleen bij de laatste bespreking.

Het rapport wordt in besloten zitting behandeld. Deels vanwege de vertrouwelijkheid van de bijlage en het enquêteverslag. Maar ook vanwege de mogelijkheid dat in de bespreking genoemde praktijkvoorbeelden een eigen leven gaan leiden. Na afloop van de bespreking is besloten de verslaglegging van de bespreking openbaar te maken.

Deputaten brengen regelmatig advies uit. Maar op grond van de gehouden enquête zijn ze zich ervan bewust dat ze slechts het topje van de ijsberg zien. Huwelijksproblemen en echtscheidingen zijn echt geen uitzondering in de kerken. Voor hun adviezen hebben deputaten een aantal interne criteria geformuleerd. Ze vragen de synode hier een oordeel over te geven, zonder te verlangen dat deze criteria door de synode worden vastgesteld.

De besluitvorming van Amersfoort-C is nog niet algemeen in de kerken bekend. Ongeveer een derde

werkt er mee, een ander derde deel gebruikt nog de vroeger gebruikelijke “echtscheidingsgronden”. Ook de formulering “als regel geen bevestiging van een nieuw huwelijk na echtscheiding” laat ruimte voor discussie. Wanneer dan niet en wanneer wel? Die keuze ligt volgens deputaten primair bij de betrokken kerkenraden, die daar beter over kunnen oordelen dan deputaten of een synode. In de voorstellen gaan deputaten verder dan Amersfoort-C, daar ze in geval van een door een kerkenraad mogelijk geacht tweede huwelijk wel de ruimte van de kerkelijke bevestiging bieden. De RvA is helaas nog nodig. Er is behoefte aan advies en voorlichting, bijvoorbeeld door (een deel) van het rapport openbaar te maken.

In de bespreking wordt bevestigd dat deze verdrietige problematiek geen uitzondering is. Ook ervaren sommige afgevaardigden de uitspraken van Amersfoort-C als een hooggestemd ideaal, maar tussen de praktijk en dit ideaal bestaat een grote kloof. Bieden deze uitspraken voldoende ruimte voor allerlei nuancerings, bijvoorbeeld in geval van echtscheiding waarbij sprake is van – seksuele – vernedering? Ook het advies “scheiding van tafel en bed” komt in de praktijk nauwelijks voor. Als een kerkenraad met de problemen in een huwelijk wordt geconfronteerd is dit station veelal al gepasseerd. Vrijwel alle kerken vinden dat in bepaalde situaties hertrouwen geoorloofd is. Kortom, de besluitvorming van Amersfoort-C vraagt nog veel voorlichting. Waarbij we moeten vasthouden dat wat politiek normaal bevonden wordt en in wetgeving neergelegd, geen norm is voor ons kerkelijk oordeel.

Een enkele afgevaardigde stelt vragen over de in de kerken gebruikte cursussen voor huwelijksvoorbereiding. Hebben deputaten daar een oordeel over? Ook wordt gevraagd of we bij de huwelijksproblematiek de classis als kerkelijk adviesorgaan niet meer – en beter – kunnen gebruiken.

Deputaten delen de door de afgevaardigden geuite moeiten. We spreken grote woorden in Gods koninkrijk. Toepassing van Gods wet moet landen in de harten. Dat bereik je niet met een brochure over wat wel en niet mag. In de gebrokenheid waarin we staan, zullen we vanuit onze verbondenheid met God en zijn liefdewet moeten leven. Het voortraject naar een kerkelijk huwelijk is daarom van groot belang. Daarmee moeten we ook vroeg beginnen! Het cursusmateriaal dat deputaten onder ogen hebben gehad, onder meer van SGO, achten ze daarvoor goed bruikbaar.

Of de voorlichting via het openbaar maken van het rapport zou moeten, wordt betwijfeld. Regelmatige aandacht in de kerkelijke pers wordt zinvoller geacht, bijvoorbeeld in Dienst voor de ambtsdragers en breder in de regionale kerkbladen en bladen als De Reformatie.

Besloten wordt het rapport – behoudens de bijlage - openbaar te maken via de gkv-website en daarnaast deputaten te vragen voorlichting te geven in de kerkelijke pers. Het openbaar maken van de door deputaten voor hun advisering gebruikte criteria wordt afgeraden, daar deze zomaar nieuwe “door de synode vastgestelde” regelgeving kunnen worden.

De besluiten worden met algemene stemmen genomen. Helaas kunnen we deze Raad van Advies (nog) niet opheffen. Maar we zijn deputaten dankbaar voor de manier waarop ze in deze problematiek adviezen geven. Daar bestaat veel waardering voor.

Artikel 31

10-10-2008

Benoeming leden Raad van Advies huwelijk en echtscheiding

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende leden Raad van Advies huwelijk en echtscheiding:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secundi</i>
S. van Aalderen-van der Gaast, Veenendaal	2017	L.W. de Graaff, Hattem
J. van Benthem, Leusden	2017	H. Hoksbergen, Bunschoten

J.W. van Dommelen, Veenendaal	2017	
H.J. Siegers, Ommen (s)	2014	
H.A. Snoeijer-Hoekstra, Baflo	2011	
<i>Externe adviseurs:</i>		
A.L.Th. de Bruijne, Kampen		
M. te Velde, Hasselt		

Artikel 32

13-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C 2005 art 57. besluit 6

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Balkbrug d.d. 21 april 2007, waarin, op basis van een breedvoerige exegetische verhandeling, gevraagd wordt om aanpassing van Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 57, besluit 6 in deze zin, dat:

1. uitgangspunt 3 gaat luiden:
'In geval van de feitelijke beëindiging van de huwelijksband past het het meest bij de stijl van het koninkrijk van Christus, te kiezen voor oplossingen, die de weg naar herstel van de huwelijksband zoveel mogelijk open laten.'
2. uitgangspunt 4 gaat luiden:
'Ook in de hiervoor bedoelde situaties van verbroken trouwbeloften is het passend om gescheidenen de vraag voor te houden of in hun geval hertrouwen past bij de stijl van het Koninkrijk van Christus i.v.m. de eens gegeven trouwbelofte.'

Besluit 1:

niet aan het eerste verzoek van de GK te Balkbrug te voldoen.

Gronden:

1. de uitgangspunten 1 en 2 hebben betrekking op situaties waarin aan oplossing van huwelijksmoeite en herstel van de huwelijksband dient te worden gewerkt. Daarbij zou de door de GK te Balkbrug voorgestelde formulering van toepassing zijn. Dat geldt niet ten aanzien van het derde uitgangspunt, dat een situatie betreft, waarin herstel van de huwelijksband niet meer mogelijk kan worden geacht;
2. ten onrechte wordt door de GK te Balkbrug het formeel in stand laten van het huwelijk bestempeld als bijbels sanctioneren van formalisme. Met het formeel in stand houden van het huwelijk is tevens een inhoudelijke waarde gediend, en er kan, anders dan de GK te Balkbrug vreest, ook een positief getuigenis van uitgaan;
3. de vrees dat door deze bepaling degene, die niet tot deze oplossing besluit, wordt beschouwd en veroordeeld 'als iemand, die niet naar de stijl van het koninkrijk van Christus wil leven' is ongegrond. De formulering met het woord 'meest' laat uitkomen, dat de synode in dit verband niet in absolute termen van de stijl van het koninkrijk wil spreken.

Besluit 2:

niet aan het tweede verzoek van de GK te Balkbrug te voldoen.

Gronden:

1. ten onrechte wordt door de GK te Balkbrug het van kracht verklaren van de belofte, in een situatie waarin de trouwbelofte verbroken is, als tegenstrijdigheid beschouwd. De eens gegeven belofte blijft, zolang een van beide partijen nog geen ander huwelijk gesloten heeft, op iemand die zijn belofte geschonden heeft een appèl doen tot trouw en blijft in die zin van kracht;
2. de klacht dat de synode aan 1 Kor. 7:9 is voorbij gegaan, is misplaatst. Paulus richt zich in dit vers tot mensen, die zichzelf menen te moeten opleggen, ongehuwd te blijven. Over zulke mensen gaat het niet in uitgangspunt 4.
3. de stelling van de kerk te Balkbrug, dat de Schrift geen algemene regel kent, die hertrouwen na echtscheiding verbiedt, schiet haar doel voorbij, aangezien de synode zich nergens in deze zin over hertrouwen na scheiding uitlaat. Verder draagt de exegetische onderbouwing van haar stelling een speculatief karakter, met name door de wijze waarop de context in Mat. 5:32, 33, Mat. 19:6 en 1 Kor. 7:10, 11 in rekening wordt gebracht. Zo is de uiteenzetting over 1 Kor. 7:10, 11 die tot de conclusie leidt dat het in deze verzen gaat over het huwelijk van een christen met een heiden, gebaseerd op een veronderstelling over de vraag wat in Korinthe wel en niet bekend moet zijn geweest omtrent de christelijke huwelijksethiek.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 33

13-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C, art. 57, besluit 3 en 4

Vorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

- brief van M.C. Flipse en anderen te Goes, waarin gevraagd wordt:
- a. Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 57, besluit 3 en 4 en de daarmee samenhangende besluiten 6 en 7a en 7b als onwettige en onschriftuurlijke besluiten te herroepen;
  - b. subsidiair uit te spreken, dat de bestreden besluiten het onderschrijven van de Westminster Confessie niet in de weg staan;
  - c. meer subsidiair uit te spreken, dat de bestreden besluiten niet dwingend aan de kerken zijn opgelegd, ondermeer omdat 'niet is aangetoond dat de oude benadering (van huwelijk en echtscheiding) in strijd is met de Schrift.'

Besluit:

niet aan de verzoeken van M.C. Flipse en anderen te voldoen.

Gronden:

1. voor een deel richten de bezwaren van M.C. Flipse c.s. tegen besluit 3 zich tegen het rapport van de deputaten, terwijl de synode dit rapport nadrukkelijk voor rekening van de deputaten heeft gelaten. Waar hun bezwaren zich richten tegen de benadering van huwelijk en echtscheiding, zoals verwoord in het synodebesluit, voeren ze daartegen geen argumenten aan, die niet al door de GS Amersfoort-C 2005 zijn gewogen;
2. M.C. Flipse c.s. gaan met hun bezwaren tegen de besluiten 4a en 4b voorbij aan grond 1, waarin de synode verdedigt, dat er gevallen van echtscheiding kunnen zijn, waarin het feit van de scheiding op zich nog geen tuchtwaardige zonde is, en aan grond 3, waarin de synode met beroep op Gal. 2:11 en 1 Tim. 5:20 duidelijk maakt dat de Schrift ook andere publieke vermaningen kent, dan alleen die welke onderdeel uitmaken van een tuchtprocedure;
3. een beroep op de Westminster Confessie, ter onderbouwing van de eigen argumenten, staat betrokkenen vrij, maar kan uit de aard van de zaak niet leiden tot een uitspraak van de synode inzake het onderschrijven van de Westminster Confessie;

4. de genoemde besluiten zijn wettige besluiten en dienen naar art. 31 KO als bindend te worden aanvaard. Ten onrechte gaan Flipse cs. er vanuit, dat vroegere synodebesluiten alleen wettig door andere kunnen worden vervangen, wanneer van die besluiten is aangetoond dat zij in strijd zijn met de Schrift.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 34

13-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C, art. 57, besluit 1

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer d.d. 21 juni 2006 met het verzoek om Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, artikel 57, besluit 1 en de gronden te heroverwegen, omdat blijktens dit besluit 'de gronden voor echtscheiding breder worden genomen dan de Schrift ons leert in Matteüs 19 en 1 Korinte 7.'

Besluit:

niet aan het verzoek van de GK te Ten Boer te voldoen.

Grond:

de GK te Ten Boer baseert zich voor haar bezwaren tegen het synodebesluit op het rapport van de deputaten, terwijl de synode dit rapport nadrukkelijk voor rekening van de deputaten heeft gelaten. Verder uit ze zorgen, die zij niet onderbouwt en ze voert voor haar bezwaar tegen de benadering van huwelijk en echtscheiding zoals verwoord in het synodebesluit geen argumenten aan, die niet ook al door de synode van Amersfoort zijn gewogen.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 35

13-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C, art. 57, besluit 3

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Oost dd 25 februari 2007, waarin gevraagd wordt om:

- a. met handhaving van de bestaande gronden, Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, Acta art. 57, besluit 3 te vervangen door een tekst in deze trant:
'Uit te spreken dat in de Gereformeerde Kerken in de regel nieuwe huwelijken na een echtscheiding pas kerkelijk bevestigd zullen worden als de kerkenraad daarvoor expliciet toestemming heeft gegeven en als tijdens de voorlezing van het bevestigingsformulier door passende toevoegingen duidelijk uitkomt dat sprake is geweest van een eerder maar ontbonden huwelijk';
- b. het schrappen van een aantal passages uit de richtlijnen in besluit 6, waarin gesproken wordt over het beoordelen van gevallen van echtscheiding (en hertrouwen).

Besluit 1:

Acta GS Amersfoort-Centrum 2005, art. 57, besluit 3 met de bijbehorende gronden, als volgt aan te passen:

uit te spreken, dat in principe in de Gereformeerde Kerken hertrouwen na een scheiding niet passend wordt geacht bij de stijl van het Koninkrijk van Christus. Wanneer een kerkenraad om gegronde redenen niettemin met een volgend huwelijk instemt, ziet hij, op dezelfde wijze als bij een eerste huwelijk, toe op de kerkelijke bevestiging ervan. De kerkenraad ziet daarbij tevens toe op een, voorzover noodzakelijk, aan de omstandigheden aangepast gebruik van het formulier voor de kerkelijke bevestiging van het huwelijk.

Grond 1:

de Heilige Schrift legt alle nadruk op Gods bedoeling met het huwelijk als een levenslange verbintenis (Mat. 19:6);

Grond 2:

het past bij de stijl van het koninkrijk, zoals de Here Jezus ons die geleerd heeft, grote nadruk te leggen op het karakter van het gegeven jawoord. Een eenmaal gegeven belofte van trouw blijft gelden, zolang de andere partij nog geen volgend huwelijk gesloten heeft;

Grond 3:

kerkenraden houden een eigen verantwoordelijkheid t.a.v. de vraag of een tweede huwelijk na echtscheiding aanvaardbaar is en kerkelijk bevestigd kan worden.'

Gronden:

1. de GK te Groningen-Oost maakt terecht bezwaar tegen de, niet in de gronden verantwoorde, afwijking van art. 70 KO die met besluit 3 gegeven is en draagt goede argumenten aan, om in het geval van een huwelijk na een scheiding een daarbij passende vorm van de huwelijksbevestiging te kiezen;
2. de voorgestelde besluittekst schept duidelijkheid, omdat de onderliggende bedoeling van art. 57, besluit 3, die door de gronden 1 en 2 wordt onderbouwd, maar nergens in de besluiten van de GS Amersfoort-C 2005 wordt verwoord, expliciet wordt gemaakt;
3. door art. 70 KO ook te handhaven ten aanzien van een volgend huwelijk na scheiding, wordt lichtvaardig afwijken van het in dit besluit verwoorde principe tegengegaan;
4. door deze herziening van besluit 3 wordt tevens tegemoet gekomen aan de wens van de Raad van Advies 'besluit 3 van de GS Amersfoort 2005 te bekijken op bruikbaarheid en kwetsbaarheid'.

Besluit 2:

uitgangspunt 5 onder Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 57, besluit 6 als volgt te herformuleren: Besluit een kerkenraad niettemin in te stemmen met het sluiten van een volgend huwelijk, dan ziet hij, op dezelfde wijze als bij een eerste huwelijk, toe op de kerkelijke bevestiging ervan. Hij ziet daarbij tevens toe op een, voor zover noodzakelijk, aan de omstandigheden aangepast gebruik van het formulier voor de kerkelijke bevestiging van het huwelijk.

Grond:

aanpassing van Acta GS Amersfoort-C 2005, art. 57, besluit 3 vraagt om deze aanpassing.

Besluit 3:

niet te voldoen aan het tweede verzoek van de GK te Groningen-Oost.

Grond:

in het kader van het toezien op de gemeente geeft de Heer, blijkens Mat. 16:19, zijn ambtsdragers de verantwoordelijkheid om te binden en te ontbinden. Dit impliceert ondermeer dat zij zich een oordeel vormen over iemands handelen en rechtvaardigt zodoende de passages uit de richtlijnen die hiervoor ten aanzien van huwelijk en echtscheiding regels geven.

Het besluit is met 7 stemmen tegen en 3 onthoudingen genomen. Het tegenvoorstel van oud. Pool om AC niet aan te passen is daarmee verworpen.

Artikel 36

13-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C, art. 57

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

1. brief van de Gereformeerde Kerk te Eindhoven-Best d.d. 25 september 2007, waarin gevraagd wordt om herroeping van Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 57, besluiten 1, 3, 4a, 4b en de besluiten 6, 7a en 7b, die daarop gebaseerd zijn;
2. brief van ds. E. Heres te Dalfsen, waarin hij adhesie betuigt aan het revisieverzoek van de GK te Eindhoven Best;
3. brief van D. van Pijkeren e.a. te Dalfsen dd 18 februari 2008, waarin hij adhesie betuigt aan het revisieverzoek van de GK te Eindhoven-Best.

Besluit:

niet aan het verzoek van de GK te Eindhoven-Best te voldoen.

Gronden:

1. voor een deel richten de bezwaren van de GK te Eindhoven-Best tegen de besluiten 1 en 3 zich tegen het rapport van de deputaten, terwijl de synode dit rapport nadrukkelijk voor rekening van de deputaten heeft gelaten. Waar haar bezwaren zich richten tegen de benadering van huwelijk en echtscheiding zoals verwoord in het synodebesluit voert ze daartegen geen argumenten aan die niet al door de GS Amersfoort-C 2005 zijn gewogen;
2. de GK te Eindhoven-Best gaat met haar bezwaren tegen de besluiten 4a en 4b voorbij aan grond 3 bij besluit 4a, waarin de synode met beroep op Gal. 2:11 en 1 Tim. 5:20 duidelijk maakt, dat de Schrift ook andere publieke vermaningen kent, dan alleen die welke onderdeel uitmaken van een tuchtprocedure.

Het besluit is met 1 onthouding aanvaard.

Artikel 37

13-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C, art. 57, besluit 3

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van ds. J.M. Goedhart d.d. 26 maart 2008, waarin gevraagd wordt Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 57, besluit 3 weg te nemen en ten aanzien van de besluiten 4a en 4b uit te spreken dat die ten onrechte genomen zijn.

Besluit 1:

aan het verzoek om wegneming van besluit 3 niet te voldoen.

Gronden:

1. de tekst van het besluit geeft geen grond voor de veronderstelling, dat de GS Amersfoort-C 2005 zich bij het nemen van dit besluit heeft laten leiden door de gedachte: 'Waar twee kijven hebben twee schuld';
2. de term 'onontbindbaarheid' in grond 1 en hetgeen over het karakter van een gegeven jawoord wordt opgemerkt in grond 2, mag niet los van de context van de overige gronden worden gelezen, waaruit duidelijk wordt dat de GS Amersfoort-C 2005 in grond 1 en 2 niet meer willen zeggen, dan dat het huwelijk door God bedoeld is als een levenslange verbintenis. Er is daarom ook geen sprake van tegenstrijdigheid, wanneer de synode in ditzelfde besluit ruimte laat voor een tweede huwelijk en eventueel de kerkelijke bevestiging daarvan;
3. de GS Amersfoort-C 2005 heeft afstand genomen van de formulering van echtscheidingsgronden omdat de formulering daarvan kan leiden tot een rechtvaardiging van zondig handelen. De Here roept ons in zijn Woord op tot maximale toewijding aan Hem, ook m.b.t. het huwelijk. Die oproep staat centraal in het besluit van de synode. Er worden tegen dit besluit van de GS geen argumenten aangevoerd die niet al door de GS Amersfoort-C 2005 zijn gewogen.

Besluit 2:

aan het verzoek, uit te spreken, dat de besluiten 4a en 4b ten onrechte genomen zijn, niet te voldoen.

Gronden:

1. ds. Goedhart doet met zijn bezwaren tegen de besluiten 4a en 4b niet voldoende recht aan grond 1, waarin de synode verdedigt, dat er gevallen van echtscheiding kunnen zijn, waarin het feit van de scheiding op zich nog geen tuchtwaardige zonde is, en aan grond 3, waarin de synode met beroep op Gal. 2:11 en 1Tim. 5:20 duidelijk maakt, dat de Schrift ook andere publieke vermaningen kent, dan alleen die welke onderdeel uitmaken van een tuchtprocedure;
2. Ds. Goedhart gaat, met zijn bezwaar op grond van het negende gebod, voorbij aan wat de synode in grond 5 gestipuleerd heeft, waarmee zowel aan de zorg voor de gemeente, als aan de zorg voor het betreffende gemeentelid en zijn of haar goede naam recht wordt gedaan.

Besluit 3:

de woorden 'onontbindbaarheid van het huwelijk' in Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 57, besluit 3, grond 1 en de woorden 'onverbreekbaarheid van het huwelijk' in de grond bij art. 57, besluit 6 te vervangen door de woorden 'Gods bedoeling met het huwelijk als een levenslange verbintenis'.

Grond:

het is onjuist om in termen van onontbindbaarheid, of woorden van gelijke strekking, te spreken over het huwelijk, omdat met deze woorden ten onrechte de duurzaamheid van het huwelijk als een immanente eigenschap wordt aangeduid; de gekozen formulering rekent met de feitelijkheid, dat de huwelijksband, tegen Gods bedoeling in, als gevolg van de zonde, beëindigd kan raken.

Besluit 4:

in uitgangspunt 4 de woorden 'zolang de beide echtgenoten in leven zijn' te vervangen door: 'zolang een van de beide partijen nog geen ander huwelijk heeft gesloten'.

Grond:

deze wijziging vloeit voort uit de gewijzigde tekst van Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art 57, besluit 3, grond 2 (zie Acta art.35)

Besluit 1 en 2 zijn met algemene stemmen genomen. Besluit 3 en 4 zijn genomen met 1 stem tegen.

Artikel 38

13-06-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-C, art. 57, besluit 1

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Marum d.d. november 2007 en van de Gereformeerde Kerk te Kornhorn d.d. januari 2008 met de mededeling Acta Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005, art. 57, besluit 1 niet te hebben geratificeerd omdat niet duidelijk is wat precies moet worden verstaan onder 'de hoofdlijn' van de door deputaten gekozen benadering. De kerken verzoeken om nadere verduidelijking.

Besluit:

de GK van Marum en van Kornhorn te antwoorden:

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Het antwoord op uw vraag naar de hoofdlijn wordt gegeven in het vervolg van dezelfde zin, dat explicatief is bedoeld. U kunt het woord 'waarin' daar lezen als 'die inhoudt dat'. Overigens wil de synode u erop wijzen dat het niet juist is om bij onduidelijkheid over de tekst van een generaal-synodaal besluit aan de eerstvolgende generale synode opheldering te vragen en zolang te wachten met de ratificatie van het betreffende besluit. Het is mogelijk deze opheldering direct te vragen aan de classiskerken in het kader van art. 41 KO. Indien dit niet de gewenste helderheid verschaft en de zaak dus niet, in de zin van artikel 30 KO, in de mindere vergadering kan worden afgehandeld, kan in de kerkelijke weg aan een volgende generale synode verduidelijking worden gevraagd.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Artikel 39

13-06-2008

Brief GK Drachten-Oost terzake art. 57

Voorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk Drachten-Oost d.d. 17 nov. 2006 met de mededeling moeiten te hebben met bepaalde onderdelen van de besluiten die door de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 zijn genomen en vastgelegd in art. 57 van de Acta.

Besluit:

de brief voor kennisgeving aan te nemen.

Grond:

de brief van de GK Drachten–Oost bevat alleen mededelingen en geen concreet verzoek.

Bespreking revisieverzoeken huwelijk en echtscheiding, Acta, art. 32 t/m 39.

In de artikelen 32 t/m 39 zijn de revisieverzoeken rondom huwelijk en echtscheiding opgenomen. Bij de behandeling, die verspreid over meerdere dagen plaats vond, zijn ds. H. Siegers en ds. P.J. Trimp, als leden van de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding aanwezig. Siegers merkt op dat de vragen waar de kerken tegenaan lopen, ook de leden van de RvA bezig hielden. "Als leden van de RvA zijn we zoekend bezig geweest. En het ultieme antwoord hebben we ook niet. Het kan een mens sieren als hij eens durft te zeggen: ik weet het niet. We bidden niet voor niets in Psalm 119 of de Heer ons wil leren onderscheiden".

Namens de commissie Gelderland die de voorstellen heeft voorbereid leidt ds. Oosterhuis de bespreking in. Op de synode van AC zijn veel kritische reacties binnengekomen op het rapport van de toenmalige deputaten. AC besloot daarom veel van wat gezegd is voor rekening van deputaten te laten en te volstaan met een instemming op hoofdlijnen. Maar de synode verzuimde om goed aan te geven wat nu wel en niet tot die hoofdlijn behoorde. In besluit 3 van AC ontbreekt zo een duidelijke randvoorwaarde die kerkenraden hebben te stellen inzake de mogelijkheid van de kerkelijke bevestiging van een tweede huwelijk. Dat leidt tot verschillende praktijken, waarbij de een aan de voorzichtigte kant blijft, terwijl een andere raad veel gemakkelijker tot bevestiging overgaat. Deze onduidelijkheden liggen ook ten grondslag aan de verzoeken om revisie. Een aantal revisieverzoeken vraagt om een aanpassing of herroeping van wat AC uitsprak. Daaraan is in het voorstel van de commissie niet voldaan. Anderen vroegen om nadere verheldering. Op een drietal punten is daaraan voldaan. In twee gevallen is redactioneel beter in beeld gebracht wat AC bedoelde. Deze aanpassingen zijn terug te vinden in het besluit naar aanleiding van het verzoek van de GK te Groningen-Oost. Het is terecht dat, wanneer een kerkenraad instemt met een tweede huwelijk, de raad er ook op toe zal zien dat dat huwelijk kerkelijk wordt bevestigd conform art. 70 KO. Bij de toenmalige deputaten en AC lag de focus met name op de onontbindbaarheid van het huwelijk. Nu is meer in beeld de bevestiging van een tweede huwelijk waar de raad mee akkoord is gegaan. Het is dus niet zozeer een afwijzen van wat AC uitsprak, maar meer een nadere uitwerking ervan.

Bespreking

Ter vergadering wordt uitvoerig bij het onderwerp stilgestaan. Echter, voor de uiteindelijke besluitvorming op dit onderdeel kan met een korte weergave worden volstaan.

Opgemerkt wordt dat de toon van de brief van de GK te Nijmegen als vervelend wordt ervaren. Uiteraard blijft en kerkenraad eindverantwoordelijk. Maar om op voorhand mee delen dat je ongevraagde adviezen terzijde zult leggen – wel, dat is minimaal voorbarig en verdient zeker geen schoonheidsprijs.

Grond 4 onder het besluit inzake het revisieverzoek Flipse wordt van harte onderschreven. Wettige besluiten dienen als bindend te worden aanvaard. Dat hebben we met elkaar als kerken afgesproken. Het eindeloos maar terugkomen op zaken geeft aan dat men op dit punt het kerkverband laat voor wat het is en zich er de jure niet aan wil onderwerpen.

Ten aanzien van het begrip 'onontbindbaarheid' stemt de vergadering in met hetgeen ds. Goedhart daarover zegt. Onontbindbaarheid wekt de indruk dat het een immanente eigenschap is. Dat is niet het geval. Verbreken van de band kan, maar het moet helder zijn dat dan geen recht wordt gedaan aan Gods bedoeling met het huwelijk.

Een aantal broeders geeft aan inhoudelijk in te stemmen met het revisieverzoek van Eindhoven-Best. Maar formeel is dat lastig, gelet op de besluiten die door voorgaande synoden zijn genomen. Maar de vraag is reëel of we als kerken niet een te grote broek hebben aangetrokken. Het is prachtig te spreken over de stijl van het Koninkrijk en over de hoge normen daaraan verbonden. Wie zou daar niet mee instemmen. Maar kunnen we dat als zondige mensen aan? Verbleken zulke krachtige woorden niet in de praktijk van alle dag? Is het daarom toch niet beter terug te gaan naar de oude situatie en Bijbelse begrenzingen aan te geven?

Groningen-Oost

De positieve insteek die de brief van de GK Groningen-Oost kiest ontmoet veel instemming. Het vult een gaatje dat door de GS AC is opengelaten. Er wordt op gewezen dat we juist op dit terrein te maken hebben met de gebrokenheid van het leven. Laten we niet te gemakkelijk mensen oordelen als 'die gooien er met de pet naar'. Er zijn er velen die bewust voor de Here willen leven en moeizaam daarin een weg zoeken. Als ze dat willen doen in de kerk, moeten we ze niet in de kou laten staan. Juist in deze situaties is het van wezenlijk belang dat de kerk, de gemeente, er bij is, begeleidt, mee bidt. Het kerkelijk bevestigen van zo'n huwelijk is daarbij een goed middel. Om zo samen te leven, met elkaar, met het oog op Gods Koninkrijk.

Door een aantal leden wordt opgemerkt dat het voorstel van Groningen-Oost hen wel sympathiek is, maar dat het de vraag is of je nu de regeling al weer bij moet stellen. We werken er nog maar drie jaar mee. In hoeveel concrete gevallen is het nu aan de orde geweest? Er heeft een complete omslag in het denken plaats gevonden in de afgelopen jaren: van een denken vanuit echtscheidingsgronden naar een denken van het leven naar de stijl van het Koninkrijk. Een hoge norm – met ruimte voor individuele afwegingen. Is er voldoende tijd geweest om hiervoor nieuw beleid uit te zetten? Is het niet verstandiger eerst wat meer ervaring op te doen? Dat er een kloof ligt tussen kerkelijke normen en de praktijk kun je vervelend vinden, maar je kunt er ook positief naar kijken. Die kloof moet er zijn. De norm is hoog – de werkelijkheid weerbarstig. Vergelijk in dit verband ook wat de Catechismus zegt over het kunnen volbrengen van Gods geboden.

De commissie ziet uitstel van een besluit naar aanleiding van het verzoek van Groningen-Oost niet zitten. Laat de volgorde zijn dat we heldere besluiten neerzetten en daarna het functioneren ervan in de praktijk bekijken. Het is ook zeker niet zo dat met dit voorstel de idee van leven naar de stijl van het koninkrijk onderuit wordt gehaald. Die lijn blijft volledig overeind. Maar de gegeven hoofdlijn vraagt om een nadere specificering. We lopen ook niet vooruit op wat kerken gaan doen op dit terrein, zoals wel gesuggereerd wordt, maar geven antwoord op een vraag die gesteld is. Ook de leden van de Raad van Advies sluiten zich bij het voorstel aan. De vraag is immers niet aan de orde of een tweede huwelijk mogelijk is, ja of nee. De vraag is aan de orde of, wanneer het mogelijk is gebleken, de kerken dit huwelijk ook dienen te bevestigen.

Besluitvorming

Bij het begin van de tweede ronde dient oud. Pool een tegenvoorstel in inzake het besluit Groningen-Oost. Hij stelt voor niet aan het verzoek te voldoen. AC heeft een bewust besluit genomen en er zijn geen nieuwe argumenten ter tafel gekomen. Je kunt Besluit 3 ook niet isoleren uit het geheel zoals nu wel gebeurt.

Ds. Tiekstra vraagt om het apart in stemming geven van Besluit 3 en 4 onder het revisieverzoek van ds. Goedhart. Zijns inziens wordt daarin antwoord gegeven op vragen die niet gesteld zijn.

De commissie acht het onjuist dat geen nieuwe argumenten zijn aangedragen. Zonder verantwoording is in AC aan de werking van art. 70 voorbijgegaan. Dit argument is dus niet valide. Van isolatie uit het geheel is ook geen sprake. Als gezegd zou zijn, nu, dat een tweede huwelijk mogelijk moet zijn zou dit juist zijn. Maar dat is niet het geval. Overeind gehouden is dat een volgend huwelijk in principe niet past binnen de stijl van het Koninkrijk. Die basissteen in het bouwwerk van AC blijft rechtovereind staan. Punt in geding is enkel en alleen het feit of, indien een kerkenraad instemt met een tweede huwelijk, er dan ook niet op toegezien dient te worden dat dit huwelijk kerkelijk wordt bevestigd.

Ds. Trimp kan met de hoofdgedachte van het commissievoorstel instemmen. Was er in Amersfoort-C sprake van een 'nee, tenzij', nu is dat geworden een 'ja, tenzij'. Dat haalt terecht de bewijslast weg bij degene die de bevestiging aanvraagt. Immers, het is de kerkenraad die oordeelt of de weg al dan niet open staat naar een tweede huwelijk en het zal dan ook de kerkenraad moeten zijn die de redenen zal moeten geven of dat huwelijk dan kerkelijk bevestigd wordt of niet.

Wel maakt Trimp een kanttekening bij de hantering van art. 70. In het verleden is dat artikel nog wel eens als breekijzer gebruikt om een tweede huwelijk 'af te dwingen'. Dat mag nooit aan de orde zijn.

Bij de revisieverzoeken genoemd in de art. 32 t/m 39 zijn de leden van de GS Amersfoort-C steeds buiten stemming gebleven.

Nadat deze voorstellen behandeld zijn door de vergadering rondt de preses de bespreking af met de woorden: "Geen vrolijke materie was en is dit. Terwijl het huwelijk zo'n fantastische uitvinding van God is. Maar zoals vaker is Gods tegenstander er ook hier graag op uit van een mooie uitvinding iets verschrikkelijks te maken.

Laat er veel gebed zijn om trouw en liefde. Om heling en genezing. Om ontferming over slachtoffers. Om wijsheid voor ambtsdragers en hulpverleners. En vooral om de komst van DE bruiloft".

Artikel 40

13-06-2008

Brief GK Nijmegen n.a.v. Acta GS Amersfoort-C, art. 59

Vorstel: commissie Gelderland

Materiaal:

brief van de Gereformeerde Kerk te Nijmegen d.d. 3 november 2005 met de mededeling het te betreuren dat de Generale Synode Amersfoort-Centrum 2005 niet inhoudelijk is ingegaan op haar argumenten bij haar verzoek om revisie van Acta Generale Synode Zuidhorn 2002-2003, art. 41, besluiten 1 en 3 tot en met 5; verder deelt de GK te Nijmegen in deze brief mee in voorkomende gevallen ongevraagde adviezen van de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding terzijde te leggen omdat de eigen verantwoordelijkheid voor zaken die binnen de eigen gemeente leven voorrang dient te behouden.

Besluit:

de brief voor kennisgeving aan te nemen.

Grond:

de brief van de Gereformeerde Kerk te Nijmegen bevat alleen mededelingen en geen verzoek.

Het besluit is met algemene stemmen genomen.

Deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties**Artikel 41**

05-04-2008

Algemene behandeling rapport deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Vorstel: deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Materiaal:

rapport van deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Besluit 1:

het door de deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties gevoerde beleid goed te keuren.

Grond:

deputaten hebben de opdracht van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 voor wat betreft het meldpunt, de klachtencommissie en de beroepscommissie correct uitgevoerd en werken voort aan onderdelen die speciale aandacht behoeven.

Besluit 2:

deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties op te dragen om in voortgaande samenwerking met de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken via de gezamenlijke stichting het meldpunt te blijven aansturen en er op te blijven toezien dat het bestuur van het meldpunt zijn werk doet conform de door de Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003 geformuleerde en daarna gehandhaafde richtlijnen en uitgangspunten.

Grond:

de wijze waarop de samenwerking met de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken in het gezamenlijk meldpunt verloopt, stemt tot dankbaarheid. Het doet recht aan de intenties van de GS van Zuidhorn 2002-2003 en blijkt geen bijstelling nodig te hebben.

Besluit 3:

deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties op te dragen om de klachtencommissie en de beroepscommissie te blijven aansturen overeenkomstig de daarvoor gekozen uitgangspunten en door deze synode vastgestelde regelingen.

Grond:

gebleken is dat de klachtencommissie en de beroepscommissie kunnen werken volgens de eerder gekozen uitgangspunten en verwacht mag worden dat door deze synode met enkele wijzingen vastgestelde regelingen dat werk ten goede komen.

Besluit 4:

de regeling voor de klachtencommissie art. 12 lid 5 aan te passen en als volgt te doen luiden:
Klager en aangeklaagde worden buiten elkaars aanwezigheid en op neutraal terrein gehoord. Klager wordt als eerste gehoord.
Klager en aangeklaagde krijgen het verslag van de hoorzittingen en worden in de gelegenheid gesteld om binnen zeven dagen mondeling of schriftelijk te reageren op hetgeen over en weer is gezegd en/of geschreven. Eerst zal de klager de gelegenheid krijgen om te reageren op wat door de aangeklaagde naar voren is gebracht. Daarna zal de aangeklaagde zich mogen verweren tegen wat de klager heeft gezegd en/of geschreven.

Gronden:

1. de bepaling dat klager en aangeklaagde op verschillende dagen moeten worden gehoord en dat de aangeklaagde, alvorens te worden gehoord, het verslag van de zitting met klager moet hebben ontvangen, beperkt de klachtencommissie in haar mogelijkheden;
2. de mogelijkheid voor klager en aangeklaagde om te reageren op wat door de ander naar voren werd gebracht vormt een belangrijk onderdeel van een eerlijke klachtbehandeling.

Besluit 5:

de regeling voor de beroepscommissie art 5 aan te vullen met het volgende lid 6:
De beroepscommissie kan de klachtencommissie verzoeken om toezending van het opgebouwde dossier.

Grond:

de behandeling van een beroep kan gediend zijn met het kunnen beschikken over het dossier van de voorafgaande behandeling van de klacht door de klachtencommissie.

Besluit 6:

de regeling voor de beroepscommissie art. 8 aan te vullen met het volgende lid 4:
Het is mogelijk een beroep in te stellen op nader aan te voeren gronden. De nader aan te voeren gronden dienen binnen zes weken te zijn ontvangen door de beroepscommissie.

Grond:

de termijn van twee weken waarbinnen een beroepsschrift moet zijn ingediend is dermate kort dat het voor iemand die in beroep zou willen gaan moeilijk kan zijn om het beroep voldoende te motiveren. Met de termijn van twee weken voor indiening van het beroep is de zekerheid van alle betrokkenen gediend en de termijn van zes weken die beschikbaar is voor het aanvoeren van de gronden geeft indiener voldoende tijd om de zaak voor te bereiden.

Besluit 7:

deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties op te dragen om de regelingen voor de klachtencommissie en de beroepscommissie, zoals die nu luiden, zorgvuldig na te zien en op een dusdanige wijze te (doen) publiceren dat ze voor belanghebbenden gemakkelijk te vinden zijn.

Grond:

door de GS Amersfoort-Centrum 2005 en deze synode zijn wijzigingen aangebracht in de regelingen voor de klachtencommissie en de beroepscommissie. Klagers, aangeklaagden, kerkelijke vergaderingen, klachtencommissie en beroepscommissie en allen die enig belang hebben bij de regelingen moeten kunnen beschikken over de exacte tekst daarvan

Besluit 8:

onderzoek te doen naar de problematiek van seksueel misbruik in relatie tot de roeping tot het ambt of de aanstelling in een andere kerkelijke functie.

Grond:

de regelingen voor de klachten- en beroepscommissie geven geen ruimte om aan deze problematiek plaats te geven, terwijl deputaten aangegeven hebben hiermee regelmatig geconfronteerd te worden.

Bespreking

De deputaten ds. S.W. de Boer en H.R. Schaafsma zijn bij de behandeling van het rapport aanwezig. Schaafsma verontschuldigt de overige deputaten, die vanwege zeer verschillende omstandigheden helaas niet aanwezig kunnen zijn. In zijn toelichting op het rapport staat hij stil bij de geschiedenis van het deputaatschap. Hoewel het een trieste zaak is dat er een deputaatschap op dit terrein actief moet zijn, is het goed te merken dat door de aanwezigheid ervan de afhandeling van klachten door middel van de klachten- en de beroepscommissie nu op een goede wijze plaats vindt. De organisatie staat, inclusief de preventie en voorlichting, en dat stemt tot dankbaarheid.

Hij wijst op een tweetal punten dat de aandacht moet krijgen van de vergadering.

Regelmatig worden het Meldpunt en het deputaatschap benaderd met vragen over zaken die niet direct seksueel misbruik in een kerkelijke relatie (verder SMKR) betreffen, denk aan misbruik binnen de gemeente door niet-ambtsdragers, misbruik binnen een familie of misbruik door mensen die lid zijn van een andere kerkelijke gemeente.

Een ander probleem komt op wanneer een slachtoffer van seksueel misbruik ziet dat iemand die het misbruik heeft gepleegd - dat kan vijf, zes jaar geleden zijn - gekandideerd wordt voor ambtsdrager. De koninklijke weg in zo'n situatie is natuurlijk dat aan de orde stellen bij de kerkenraad. Maar het meldpunt wordt met enige regelmaat toch gevraagd om advies. Die koninklijke weg blijkt voor veel

slachtoffers moeilijk begaanbaar. Ze zijn bang dat de kerk geen bescherming biedt of verwachten weinig gehoor te vinden voor hun klacht. Deze situatie komt niet alleen voor in de GK, maar ook in de NGK en CGK, waarmee nauw samengewerkt wordt. Onder de vigerende regeling kunnen deputaten of meldpunt hier geen actie in ondernemen. Maar de vraag ligt op tafel of deputaten niet met een nadere studie zouden moeten komen om het probleem in kaart te brengen, eventueel gevolgd door aanpassingen in de klachtenprocedures.

Het tweede punt, waarvoor Schaafsma aandacht vraagt, betreft de preventie. Binnen de huidige cultuur zie je voortdurend verschuivingen. Wat eerst toch minimaal aangeduid zou kunnen worden als seksuele intimidatie, is nu onderdeel van de moraal, lijkt het. Dat gaat ook de kerken niet voorbij. Neem daarbij het feit dat kerkenraden steeds van samenstelling wisselen en verjonging optreedt, en je beseft dat voorlichting op dit terrein geboden blijft. Daarvoor gaat de preventiemedewerkster regelmatig het land in. Hij beveelt haar werk in de hartelijke aandacht van de vergadering aan.

Vanuit de vergadering worden waarderende woorden gesproken voor het werk van deputaten. Een aantal punten wordt aan de orde gesteld.

Naam – Is de naam wel adequaat? Zou het niet *bestrijding* van SMKR moeten zijn? En een tweede vraag: er wordt steeds gesproken over seksueel misbruik, maar moet je de zonde niet gewoon benoemen: zonde tegen het 7^e gebod?

Deputaten geven aan dat de naam zorgvuldig gekozen is bij de instelling van het deputaatschap en formulering van de instructies voor de diverse commissies en het Meldpunt. Het gaat echt om de zaak zoals in de titel genoemd: seksueel misbruik in kerkelijke relaties. Dat geeft de begrenzing aan. Er zijn ook andere dingen denkbaar, bijvoorbeeld mishandeling, maar dat valt niet onder de competentie van deputaten SMKR. Bestrijding is ook maar een onderdeel, met name tot uitdrukking komend in preventie. Maar afhandeling van klachten is een belangrijke poot. Dat valt weer wat minder goed te vangen onder de titel bestrijding. Het noemen van de zonde, bijvoorbeeld 7e gebod, is ook een versmalling. Juist in deze situaties is er ook een duidelijk verband met bijvoorbeeld het zesde en vaak ook het negende gebod. Een amendement om de naam te wijzigen in ‘bestrijding van’ wordt met 2 stemmen voor en één onthouding verworpen.

Kosten – Gevraagd wordt of het wel aanvaardbaar is dat de kosten voor een procedure voor rekening van de kerkenraad komen, ook als een klacht ongegrond blijkt. Te denken valt daarbij aan de bepaling uit het Oude Testament dat, indien een aanklacht ongegrond blijkt, de aanklager de straf krijgt die hij de aangeklaagde toedacht. Deputaten antwoorden dat over het geheel van kosten en de verrekening ervan momenteel nagedacht wordt, aangezien de bedragen behoorlijk op kunnen lopen. Wellicht is het wenselijk te komen tot een landelijke pot. De gedachte die uit het OT naar voren komt is interessant om daarin mee te nemen. Tegelijkertijd mag zo'n regeling geen blokkade opwerpen voor de daadwerkelijke slachtoffers.

Studie – de studie waarover Schaafsma sprak wordt gemengd ontvangen. Een deel van de afgevaardigden ziet er weinig heil in. Wat moet je dan onderzoeken en hoe? Andere broeders geven aan dat juist wel belangrijk te vinden. Het is een probleem dat zich regelmatig voordoet. Zij stellen daarom voor om een nieuw besluit toe te voegen waarin dit wordt geëxpliciteerd. Deputaten nemen dit over (besluit 8).

Code – een laatste punt betreft de beroepscode voor predikanten (en andere ambtsdragers). Er zijn er enkele, bij ZHT en bij de predikantenvereniging, maar die liggen niet op de synodetafel. Toch zou het goed zijn, menen sommige sprekers, indien we als kerken wel een gezamenlijke code zouden opstellen en aanvaarden. Maar hoe komt dit onderwerp ter synode? Deputaten wijzen op het feit dat er wel plaatselijke regelingen zijn waarin elementen uit de code aanwezig zijn. Bedenk daarbij dat je niet te veel dicht moet timmeren. Vertrouwen moet toch het uitgangspunt zijn. Bovendien: regelingen zijn goed, maar de basis zit in de houding die je aanneemt in je werk. Welnu, dat is een onderdeel dat bij preventie en voorlichting zeer uitdrukkelijk onder de aandacht komt. Eventueel zou de synode aan deputaten steunpunt gemeenteopbouw of deputaten generale diaconale zaken kunnen vragen hier aandacht aan te besteden.

Artikel 42

10-10-2008

Benoeming deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties:

<i>primi</i>	<i>afredend</i>	<i>secunda</i>
E.M. de Boer-Bouwmeester, Kampen	2011	T. Heijs-Hensen, Hooghalen
S.W. de Boer, Haren (s)	2011	
M.T. te Velde-Smith, Hasselt	2017	
H.J. Room, Harderwijk	2017	

Artikel 43

05-04-2008

Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-Centrum 2005, art. 62 en 63 SMKR

Vorstel: commissie Utrecht

Materiaal:

1. Acta Generale Synode van Zuidhorn 2002-2003, Art. 102, besluit 5 en 6;
2. Acta Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005, Art. 62 en Art. 63, besluiten 1 en 2;
3. brief van de Gereformeerde Kerk te Katwijk d.d. 22 juni 2006, waarin revisie wordt gevraagd van de besluiten van de GS Amersfoort-C 2005, Art. 62 en 63, besluit 1 en 2.
De kerkenraad voert hiervoor aan als argument dat hij in deze besluiten te maken krijgt met een inbreuk op de schriftuurlijke eindverantwoordelijkheid van de kerkenraad voor het regeren van Christus' gemeente. Deze verantwoordelijkheid wordt breed beargumenteerd vanuit de Schrift en de K.O. (art. 83).
De kerkenraad stemt toe, dat ook bij schorsing en afzetting van een predikant de kerkenraad een deel van de eindverantwoordelijkheid delegeert aan het kerkverband, maar wijst erop dat daarvoor een bijzondere reden is.

Besluit:

het revisieverzoek van de kerkenraad te Katwijk af te wijzen.

Gronden:

1. de kerkenraad verzocht de GS Amersfoort-C 2005 revisie van GS Zuidhorn 2002-2003, Art. 102, besluit 5 en 6 met hetzelfde argument ("inbreuk op de schriftuurlijke eindverantwoordelijkheid") als gebruikt in het revisieverzoek aan deze synode. Het verzuim waarover de GS Amersfoort-C sprak, namelijk dat niet ingegaan wordt op de vraag waarom de onderhavige regeling inbreuk zou maken op de verantwoordelijkheid van de kerkenraad, wordt door de kerkenraad van Katwijk niet hersteld;
2. de kerkenraad van Katwijk gaat er aan voorbij, dat de GS Amersfoort-Centrum in art. 63 stelde, dat er ook waar het seksueel misbruik in kerkelijke relaties betreft een specifieke reden is verantwoordelijkheid te delegeren: "Het is met de aard van seksueel misbruik in een kerkelijke relatie gegeven dat een kerkelijke vergadering niet competent kan worden geacht om te oordelen over de gegrondheid van een klacht. Noodzakelijk is daarom een deskundige en onafhankelijke beoordeling. De benoeming van een klachten- respectievelijk beroepscommissie voorziet daarin. Beoordeling door een kerkelijke vergadering van de uitspraak van een klachten- en/of beroepscommissie over de gegrondheid van een klacht zou op gespannen voet staan met dit uitgangspunt en behoort daarom niet te geschieden" (besluit 1, grond 1);

3. in de regeling van klachten- en beroepscommissie is de schriftuurlijke eindverantwoordelijkheid van de kerkenraad in zaken van tuchttoefening vastgelegd: de uitspraak van de commissie omtrent de gegrondheid van de klacht is bindend, maar het advies over de te nemen maatregelen heeft geen bindend karakter, zij het dat het advies wel "dringend" is.

Het besluit is met algemene stemmen genomen, waarbij vijf leden die ook in Amersfoort-Centrum aanwezig waren buiten stemming blijven.

Deputaten M/V in de kerk

Artikel 44

12-09-2008

Algemene behandeling rapport M/V in de kerk

Voorstel: deputaten M/V in de kerk

Materiaal:

1. rapport deputaten M/V in de kerk d.d. februari 2008;
2. brief van de Gereformeerde Kerk Drachten-Oost d.d. 9 februari 2008 in verband met het niet in behandeling nemen van het rapport;
3. brief van de GK Hoofddorp d.d. 20 februari 2008 inzake geweigerd verzoek om inzage vooraf van de enquête;
4. brief van de GK Oegstgeest d.d. 17 april 2008 met een voordracht voor een lid voor de klankbordgroep M/V;
5. brief van de GK Drachten-Oost, d.d. 24 april 2008 inzake het niet kunnen reageren op het rapport;
6. brief van deputaten BBK d.d. 17 maart 2008; deputaten attenderen op rapport van de Orthodox Presbyterian Church en de noodzaak van overleg met buitenlandse zusterkerken;
7. brief van ds. J.M. Goedhart te Zwolle d.d. 19 maart 2008; schrijver ontkent de noodzaak van empirisch onderzoek en van bezinning;
8. brief van br. en zr. Verkerk te Hoensbroek d.d. 26 april 2008 met instemming met en enige kanttekeningen bij het rapport;
9. brief van br. S. Jonker te Drachten d.d. 28 april 2008; schrijver wil geen nieuwe bezinning;
10. brief van zr. J. van der Veen-De Vries te Meppel en zr. W. Wisselink-Nieuwenburg te Zwolle d.d. 29 april 2008; schrijfsters plaatsen kanttekeningen en waarschuwen tegen besluiten met een voorlopig karakter;
11. brief van ds. K. Folkersma te Bunschoten d.d. 30 april 2008; schrijver zet vraagtekens bij het rapport en met name bij de plaats die het empirisch onderzoek krijgt
12. brief van br. J. de Beer te Zwolle d.d. 30 april 2008; schrijver maakt inhoudelijke opmerkingen bij het empirisch onderzoek.

Besluit 1:

deputaten M/V in de kerk decharge te verlenen onder dankzegging voor de door hen verrichte arbeid.

Grond:

deputaten hebben de opdracht van de Generale Synode van Amersfoort-Centrum 2005 uitgevoerd.

Besluit 2:

het rapport ondanks de late inzenddatum in behandeling te nemen.

Grond:

dat het rapport niet voor de gestelde termijn van 5 maanden voor de aanvang van de Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008 gereed was, is gevolg van de meer dan voorziene tijdrovende analyse van het empirisch onderzoek. Het bezwaar dat vanuit de kerken niet meer gereageerd kon worden, is zo goed mogelijk ondervangen door de kerken een verlengde termijn voor reactie te geven na aanvang van de synode. Bovendien gaan voorstellen niet verder dan de inrichting van een traject van bezinning, studie en besluitvorming in komende jaren. De kerken zullen voldoende tijd krijgen om aan die bezinning bij te dragen.

Besluit 3:

bezwaren tegen het gebruik van empirisch onderzoek en tegen de plaats die dat onderzoek krijgt af te wijzen.

Gronden:

1. deputaten hebben genoegzaam aangetoond dat het empirisch onderzoek een nuttige functie heeft gehad als instrument om vragen in kaart te brengen; daarmee is het empirisch onderzoek nog geen norm geworden op basis waarvan later besluiten zouden worden genomen;
2. de GS stemt niet in met het bezwaar van de GK Hoofddorp. Voor het onderzoek was nodig dat alle respondenten op dezelfde wijze zouden worden benaderd. Inzage vooraf was in strijd met het karakter van het onderzoek.

Besluit 4:

conform de aanbeveling van deputaten voor verdere bezinning en besluitvorming rond vragen over M/V in de kerk te kiezen voor drie sporen:

1. wetenschappelijke bezinning;
2. bezinning binnen de kerken;
3. voorbereiding van praktische besluiten op korte termijn.

Grond:

deze aanpak doet recht aan de eigen aard van wetenschappelijke studie, komt tegemoet aan de verlegenheid die in de kerken blijkt rond M/V-vragen en maakt het mogelijk dat waar nodig op korte termijn afspraken worden voorbereid over in het rapport genoemde praktische onderwerpen.

Besluit 5:

- a. de wetenschappelijke bezinning uit te laten voeren door de Theologische Universiteit. Deze bezinning betreft hermeneutische en theologische vragen, alsmede vragen rond de ambtsleer, zoals vermeld in deel 1 van het deputatenrapport, paragraaf 2.5 t/m 2.7. Een studieplan hiervoor wordt uitgewerkt door de TU;
- b. de TU te vragen deze studie te verrichten binnen het in de meerjarenbegroting beschikbaar gestelde budget en binnen de huidige formatie;
- c. de TU op te dragen één of enkele malen per jaar over de voortgang van de studie te overleggen met een klankbordgroep die is samengesteld uit vervolgedeputaten M/V in de Kerk en een beperkte representatieve afvaardiging uit de breedte van de kerken.

Grond:

de Theologische Universiteit is als wetenschappelijk-theologisch instituut van de kerken hiervoor de aangewezen plaats. De TU heeft zich bereid verklaard er aan mee te werken. Overleg met de klankbordgroep helpt om contact te houden met wat er in de kerken rond dit onderwerp leeft.

Besluit 6:

opnieuw deputaten M/V in de kerk te benoemen.

Grond:

nu de vragen in kaart zijn gebracht zijn nieuwe deputaten nodig voor de hieronder in besluit 7 t/m 10 genoemde opdrachten.

Besluit 7:

wat betreft de bezinning binnen de kerken aan deputaten de volgende opdrachten te geven:

- a. op korte termijn studiemateriaal te (laten) ontwikkelen over belangrijke aspecten voor de M/V-bezinning binnen de kerken;
- b. een plan te ontwikkelen en uit te (laten) voeren waarmee genoemde bezinning in de praktijk van de kerken gestimuleerd kan worden. Bijvoorbeeld: verspreiden van studiemateriaal, stimuleren van perspublicaties, organiseren van voorlichting en discussie, conferenties, sprekerspool. Dit op zo'n manier dat de vragen die beantwoord moeten worden en de verschillende opvattingen helder aan de orde komen.

Grond:

in verband met geconstateerde verlegenheid in de kerken is het goed wanneer in brede kring wordt gestudeerd op wat de Bijbel over het onderwerp zegt, wordt nagedacht over wat dat voor vandaag betekent en wordt gebeden om wijsheid en leiding van de Heilige Geest.

Besluit 8:

in het kader van voorbereiding van praktische besluiten aan deputaten de opdracht te geven om zich te buigen over de volgende vragen:

- a. binnen welke kaders kunnen mannen én vrouwen ingezet worden voor diaconale taken? En wat zijn de gevolgen hiervan voor de invulling van het diakenambt zoals het nu functioneert? Hoe verhoudt het antwoord op deze vragen zich tot de huidige invulling van het diakenambt?;
- b. wat kan de rol van vrouwen in de eredienst zijn (liturgie, voorbidder, voorlezer)?;
- c. binnen welke kaders kunnen mannen én vrouwen ingezet worden voor pastorale taken? Hoe verhoudt zich deze inzet in de praktijk tot het ambt van predikant en ouderling?;
- d. is het praktisch mogelijk de vraag naar toelating van de vrouw tot het ambt van diaken los te maken van de vraag naar toelating tot het ouderlingschap en predikantschap?.

Grond:

dit zijn de vragen die in het deputatenrapport zijn genoemd, in deel 1, paragraaf 4.3, A3.

Besluit 9:

deputaten op te dragen bij de uitvoering van de in besluit 8 genoemde opdracht het volgende te overwegen:

- a. is er een deugdelijke en voldoende breed gesteunde argumentatie om over deze zaken een uitspraak te kunnen doen?;
- b. in hoeverre is het nodig om hier als kerken samen besluiten over te nemen? Is het mogelijk elkaar vrij te laten? Zijn richtlijnen wenselijk, en zo ja welke?;
- c. wat zijn eventuele implicaties in de kerkelijke en maatschappelijke praktijk: welke gevolgen of neveneffecten kunnen de uitkomsten onder b hebben, en hoe dient daarmee te worden omgegaan?;
- d. op welk moment is het raadzaam of zelfs geboden, in verband met bestaande afspraken, om met kerken in binnen- en buitenland waarmee we contacten onderhouden overleg te plegen?.

Gronden:

1. op de route van verdere bezinning en besluitvorming is het van cruciaal belang om naast het geven van Bijbelse argumentatie ook rekening te houden met de noodzaak van brede steun voor besluiten die de vrede in de kerken dienen. In het deputatenrapport, deel 1 paragraaf 4.2.h, wordt terecht gevraagd dat ook rekening wordt gehouden met factoren als: het geven van ruimte aan alle talenten binnen de kerken, draagvlak en eensgezindheid binnen de kerken, oog voor 'minderheden' binnen de gemeente, afstemming op praktijken in andere kerken en het vermijden van onnodige barrières naar de eigen tijd en cultuur;
2. daarnaast is het goed om te overwegen in hoeverre er behoefte is aan een beleidskader, dat vastlegt wat naar ons huidig inzicht niet in strijd is met Schrift, belijdenis en kerkorde; dat ook aangeeft wat in de vrijheid van de kerken gelaten kan worden;
3. deputaten BBK hebben terecht aandacht ervoor gevraagd dat verschillende kerken in het buitenland waarmee we een zusterkerkrelatie hebben zich eerder hebben gebogen over vragen rond de positie van de vrouw in de kerk. Er is naar de 6^e regel voor relaties met zusterkerken in het buitenland een verplichting om in geval van (mogelijke) wijzigingen van of aanvullingen op de belijdenis, kerkorde of liturgische formulieren, die inhoudelijk van confessionele aard zijn, op het voornemen hiertoe bij de zusterkerken bijzondere aandacht te vestigen, zodat zo veel mogelijk overleg voor de definitieve besluitvorming kan plaatsvinden. Deputaten M/V in de Kerk kunnen overwegen of het zin heeft ook in een stadium van bezinning, voordat besluitvorming aan de orde komt, overleg te plegen met andere kerken in binnen- en buitenland.

Besluit 10:

deputaten op te dragen een klankbordgroep te vormen, die bestaat uit het deputaatschap, aangevuld met enkele anderen.

Grond:

de klankbordgroep is nodig voor het contact met de Theologische Universiteit, vergelijk Besluit 5.

Bespreking

De afrondende bespreking van de voorstellen van deputaten vindt plaats op 12 september. Aanwezig zijn van deputaten dan de zrs. W.A.E. Brink-Blijdorp en M. Wilcke-Van der Linden en de brs. A.B. Dijkstra, H. Luth, J. Meerveld en J.J. Schreuder. Als adviseur is prof. M. te Velde aanwezig.

De eerste ronde werd gehouden tijdens de buitenlandweek, zodat ook de buitenlandse gasten hun inbreng konden leveren over dit thema. Dat leidde tot een wat gefragmenteerde bespreking, waarin ook niet op alle vragen die gesteld werden antwoord kon worden gegeven.

Ter voorbereiding op de bespreking op 12 september geven deputaten zelf een schriftelijke weergave van het verloop van de eerste ronde, met aanvullende beantwoording van vragen die waren blijven liggen. Dit stuk is hieronder, aangezien het een prima inzicht geeft, vrijwel in extenso als verslag van de bespreking in eerste ronde opgenomen.

Inleiding op eerste ronde

Deputaten wijzen bij de start van de bespreking op 30 mei ter inleiding op een viertal punten.

1. WE KOMEN MET VRAGEN, GEEN ANTWOORDEN.

We hebben ervaren hoe lastig deze opdracht is: vragen in kaart brengen. Het is heel gemakkelijk, soms lijkt het welhaast onvermijdelijk, om ook in de vraagstelling al vooraf posities in te nemen.

Achterliggende patronen

De argumentatielijnen beschrijven we zonder beoordeling. We verklaren ze dus ook niet allemaal legitiem. In het door ons voorgestelde vervolgtraject van bezinning komt de vraag zeker aan de orde in hoeverre een bepaalde wijze van argumentatie recht doet aan (het gezag van) Gods Woord.

2. EMPIRISCH ONDERZOEK

Het nut van een empirisch onderzoek is dat je informatie kunt verzamelen, waarop je vervolgens een analyse van de situatie kunt baseren. Zo rolt er uit dit onderzoek dat veel mensen aangeven het geen probleem te vinden dat er in de kerk andere regels gelden dan in 'de wereld'. Maar ze hebben wel moeite met de onderbouwing van juist de regels rond man en vrouw. Als je wilt analyseren wat momenteel als probleem wordt ervaren in de man/vrouw-verhoudingen, dan is dit een belangrijk gegeven.

Het is dus niet de bedoeling dat het empirisch onderzoek gebruikt wordt als een nieuwe norm: zoveel stemmen voor, dan moet het maar. Juist als we Gods Woord als norm willen gebruiken, dan is het goed om precies te weten wat er allemaal speelt aan moeiten rond het toepassen van de norm.

Verscheidenheid

De enquête maakt wel duidelijk dat er een grote verscheidenheid aan meningen is, en dat die verscheidenheid verbonden is met een verscheidenheid in persoonsgegevens. Dat vermoeden we al wel, maar nu kunnen we er dus niet meer omheen. Dat betekent dat we niet al te optimistisch moeten verwachten dat we er met stevige bijbelstudie snel uit zullen komen. Wat ons betreft gaat er diep gestudeerd worden, maar belasten we die studie niet met de eis dat die binnen drie jaar harde gegevens oplevert.

Onzekerheid

Een ander signaal is dat er een sterke onzekerheid heerst over de betekenis en toepassing van bijbelse gegevens. Er is wel behoefte aan nader onderwijs en nadere bezinning. Dat brengt ons ertoe voor te stellen om een gemeentebrede bezinning op gang te brengen. Willen we in de toekomst besluiten nemen, dan is het belangrijk dat daar een breed draagvlak voor bestaat. Daarbij zijn we er van doordrongen dat wij draagvlak voor besluiten niet kunnen regisseren. Eensgezindheid is een geschenk van de Heilige Geest, waar we om moeten bidden.

3. HOE VERDER?

We doen geen inhoudelijke keuzes. We voeren bijvoorbeeld geen pleidooi voor de vrouwelijke diaken. We komen ook niet met het voorstel om op een volgende GS daar besluiten over te nemen. De vorige GS koos voor rustige aanpak: Eerst maar eens inventariseren waar het precies over gaat en nadenken over 'hoe verder?' Ook wij pleiten er voor weloverwogen te werk te gaan. Dit is niet het moment om inhoudelijk al koers uit te zetten.

Daarom gaan we t.a.v. het punt van de vrouwelijke diaken niet verder dan het voorstel om na te denken over een voorvraag waar we op korte termijn niet omheen kunnen. Deze vraag: is het eventueel mogelijk om over de vrouwelijke diaken afspraken te maken zonder dat daarmee direct ook beslissingen vallen op het punt van de vrouwelijke ouderling en vrouwelijke predikant? Of zijn de ambten zo'n eenheid dat hier alles met alles samenhangt?

4. WAAROM LANGS DRIE LIJNEN?

Wetenschappelijk onderzoek

We pleiten voor wetenschappelijk onderzoek in verband met de zwaarte van de vragen. Denk aan de hermeneutiek, de ambtsleer en de exegese. Bij de exegese ook kwesties als in welke zin het woord hoofd ('kephalè') wordt gebruikt voor de man; hoe het in de betreffende teksten in het NT zit met het beroep op het OT; in welke context de aanwijzingen over man/vrouw in het NT gegeven zijn.

Er is dus behoefte aan steun vanuit wetenschappelijk onderzoek. Maar tegelijk realiseren we ons dat dat onderzoek z'n eigen karakter heeft. Om het zo te zeggen: wetenschappelijk debat wordt niet beoordeeld en tot een eind gebracht in een kerkelijke uitspraak.

Bezinning in de kerken

Hiervoor pleiten we in verband met de geconstateerde verlegenheid in de kerken; om studie in de kerken en gebed om de hulp van Gods Geest te stimuleren.

Vorbereiding van kerkelijke besluiten

We zijn van mening dat het gewenst kan blijken om op korte termijn over een aantal onderwerpen kerkelijk afspraken te maken. We denken aan vragen als: Wordt het ambt uitgehold als kerkelijke werkers en anderen taken verrichten die vanouds hoorden bij het pakket van de ambtsdragers? Kunnen er afspraken worden gemaakt over de inzet van zusters in de gemeente, meer dan tot dusver het geval was? En hoe zwaar moet het wegen, als we in contacten met andere kerken (in het raam van het zoeken naar kerkelijke eenheid en contact met kerken in het buitenland) te maken krijgen met verschillen ten aanzien van M/V in de kerk? In hoeverre kunnen we elkaar in het kerkverband op dit terrein vrij laten? De vraag of hierover kerkelijke besluiten nodig en mogelijk zijn, is onderdeel van de vraagstelling.

SAMENVATTING VAN DE EERSTE RONDE

Bijdragen vanuit de vergadering

Deputaten hebben zich gehouden aan hun opdracht. Ze kiezen voor een voorzichtige benadering. Het rapport legt de basis voor goed beraad. Het is goed dat buitenlandse afgevaardigden mee hebben kunnen spreken, want we hebben elkaar nodig en moeten elkaar vasthouden. Waarom vinden deputaten het niet nodig op korte termijn veel aandacht te geven aan vrouwelijke ouderlingen en predikanten? Is het niet zo dat een meerderheid van de kerkleden verwacht dat de komst van de vrouwelijke ouderling slechts een kwestie van tijd is? Deputaten pleiten voor bestudering van hermeneutiek en ambtsleer, maar is er wel genoeg aandacht voor de exegetische vragen? Er wordt advies gegeven hoe een vervoltraject zou kunnen lopen. De ontwikkeling in de Christian Reformed Churches wordt voorgehouden als waarschuwend voorbeeld waar een 'nieuwe hermeneutiek' toe kan leiden, niet alleen t.a.v. de ambten, maar ook wat betreft homoseksualiteit en de plaats van Gods wet. Door vragen te stellen bij de 'oude hermeneutiek' scheppen deputaten (of ze dat willen of niet) ruimte voor een 'nieuwe hermeneutiek'. Als daadwerkelijk voor die richting gekozen wordt, zal het gevolgen hebben voor de kerkelijke relaties.

Er wordt gepleit voor zorgvuldigheid en waakzaamheid dat we niet kritisch gaan staan tegenover wat de Bijbel zegt. In dat verband wordt gevraagd of argumentatielijnen B-D wel legitiem is. Deputaten pleiten voor een vervolgdeputaatschap waarin de verscheidenheid van opvattingen gerepresenteerd wordt. Hoe breed is de verscheidenheid die wenselijk en wijs is? Het in studie nemen van deze vragen hoeft niet een eerste stap te zijn richting openstelling van de ambten voor de vrouw in de GK. Vgl. de gang van zaken in de CGK. In het empirisch onderzoek worden percentages gegeven; is het neveneffect daarvan dan niet dat het lijkt op een opiniepeiling? In een besluittekst zou moeten staan dat in dit geval percentages niet doorslaggevend zijn. Waarom is in de enquête niet een verfijning aangebracht in de vragen over een vrouwelijke diaken (wel/niet regerend)? Onze zusterkerken in Kenia kennen een vrouwelijk diaconaat zonder een bevestiging; ook daar wordt geworsteld met de vraag hoe Gods Woord moet worden toegepast t.a.v. man en vrouw in de kerk; verdere studie is een goede zaak, maar wel trouw blijven aan het Woord van God!

Een spreker vindt dat deputaten onvoldoende aandacht hebben gegeven aan het kerk-aspect. Hij zet uiteen hoe het vraagstuk vanuit de confessie had kunnen worden benaderd.

Er wordt opgemerkt dat we via vragenlijst en probleemanalyse door deputaten uitkomen bij een voorstel voor een hele brede aanpak. Er is meer afbakening nodig. Tegelijk wordt er gepleit voor verbreding van de hermeneutische discussie: betrek die niet alleen op M/V in de kerk. Gemeentebrede bezinning is (nog) niet nodig. Gemeenten worden al overspoeld met van alles waar ze niet om gevraagd hebben. In de kerken is geen bezinningstraject nodig; het is voldoende als er goede informatie wordt gegeven.

Een paar sprekers pleiten er voor om concrete stappen te zetten richting vrouwelijke diaken en daarbij scherp te onderscheiden tussen wel of niet leidinggevend ambt.

Opnieuw goed met elkaar kijken naar de betekenis van de teksten is nog geen nieuwe hermeneutiek. Niet bang zijn voor nieuwe bestudering; het Woord van God en de Heilige Geest zijn gegeven voor elke tijd. Niet haastig te werk gaan, met elkaar in gesprek gaan en elkaar vasthouden. Belangrijk dat de kerkgemeenschap bij de resultaten van de studie wordt betrokken. Laat ruimte voor diversiteit. Maak van 'vrouw in het ambt' geen sjibbolet.

Luister goed naar het Woord van God, want Jezus (=het Woord) volgen kan niet zonder het Woord gehoorzaam te zijn. Let op de duidelijke betekenis van teksten. Laat buitenstaanders zeggen hoe ze de betreffende teksten opvatten: het is volstrekt duidelijk dat de Bijbel verbiedt dat vrouwen in de kerk regeren of onderwijzen.

Er wordt gewezen op het rapport van de Orthodox Presbyterian Church (OPC) en wat daarin wordt gezegd over het 'regulative principle': In de eredienst hoort alleen thuis wat de Schrift expliciet voorschrijft of met noodzakelijke consequentie uit de Schrift is af te leiden.

Er is te weinig aandacht gegeven aan vaderschap en moederschap, problemen van jongeren, identiteitscrisis van adolescenten t.a.v. het man/vrouw zijn. Wat is te verwachten van verdere studie, na alles wat hierover al gepubliceerd is? Gaat de TU akkoord met het studievoorstel van deputaten?

Beantwoording door deputaten

We zijn dankbaar voor positieve woorden over ons rapport. We signaleren wel dat door de wijze van bespreking op de synode de bijdragen van buitenlandse afgevaardigden en van leden van de GS in de eerste ronde door elkaar lopen. Ook hebben diverse sprekers al een voorschot genomen op een inhoudelijke bespreking van het onderwerp, terwijl de opdracht van deputaten niet meer was dan vragen inventariseren en een vervolgroute voorstellen. Op inhoudelijke bijdragen over het onderwerp die verder gaan dan de inventarisatie van vragen en een plan van aanpak, gaan we daarom nu niet in. Die kunnen in een vervolgtraject worden meegenomen. Een confessionele studie was niet onze opdracht. We zijn dankbaar voor waarschuwingen en aansporingen. We kunnen de bespreking van het onderwerp M/V in de kerk niet laten rusten uit vrees voor mogelijke gevolgen. De vragen dringen zich aan ons op, we moeten ons bezinnen op antwoorden. Maar de materie is veelomvattend en heeft veel impact. Daarom stellen we een weloverwogen vervolg voor. Op dit moment haast maken zal leiden tot verdere interne verdeeldheid. Daarom raden we het beslist af op dit moment de richting in te slaan van de vrouwelijke diaken, ook al zou dat zijn met beperkende condities (zoals: geen regeertaak, geen deel uitmakend van de kerkenraad). Een evenwichtige meningsvorming over de voorvraag, die we noemen aan het slot van concept besluit 8, is voor de komende tijd voldoende. We delen de vrees niet dat de exegese van betreffende teksten onvoldoende aandacht krijgt. Hermeneutische bezinning kan niet zonder in te gaan op de concrete teksten.

In het kader van de inventarisatie van vragen was het niet mogelijk om over de argumentatielijnen uit te spreken of ze wel of niet legitiem zijn. Om dat uit te kunnen spreken zouden we het standpunt van waaruit geoordeeld wordt moeten verantwoorden. Het werken aan een gezamenlijk standpunt en de verantwoording daarvan zou ons ver buiten het kader van onze opdracht hebben gebracht.

De verscheidenheid die we bepleiten in een vervolgdeputaatschap is niet gebaseerd op een behoefte aan 'democratie', maar op wat wij zien als geestelijke wijsheid. Het is nu eenmaal een gegeven dat we uit elkaar gegroeid zijn in opvattingen hierover. Als binnen het deputaatschap terugkomt wat er in de kerken leeft, zal daar het gesprek gevoerd worden dat ook in de kerken gevoerd moet worden. Dit kan er aan bijdragen dat groepen zich niet van elkaar gaan vervreemden.

Het bezwaar dat het empirisch onderzoek resultaten weergeeft in percentages, delen we niet. Een empirisch onderzoek moet altijd kwantificeren..

Een 'fine-tuning' in de enquête wat betreft de vrouwelijke diaken (wel of niet in een regeerambt) had alleen gekund via open vragen. We kennen nu één soort diaken; over verschillende varianten een uitspraak vragen zou in de enquête te veel toelichting vereisen of te veel detailkennis vooronderstellen. Er is aangesloten bij de bestaande ambten en verder is ingezoomd op meningen over taken. Het onderzoek is niet gebruikt om draagvlak voor allerlei denkbare varianten te onderzoeken. Dat was ook de opdracht niet.

Over ons voorstel voor wetenschappelijke bezinning, uit te voeren door de TU, is met de TU overleg geweest. De TU heeft zich hiertoe bereid verklaard, als daar ook een budget voor beschikbaar is. Voor die bezinning willen we (TU en deputaten) een beperkte vraagstelling. Op dat punt komen we tegemoet aan wat in de eerste ronde is opgemerkt over de breedte van het onderwerp.

Valt er wel iets van wetenschappelijke studie te verwachten, na alles wat over dit onderwerp al geschreven is? Wij menen van wel. Concreet is te denken aan de winst die wordt geboekt als we kunnen komen tot een goed onderbouwde beoordeling van de verschillende argumentatielijnen. Helderheid over wat wel en wat niet in de wijze van argumenteren Bijbels verantwoord is, zou ons zeker verder helpen. En: juist de veelheid aan studies, met zeer uiteenlopende resultaten, maakt een

(op synthese of weging gerichte) studie, toegesneden op de gereformeerde Nederlandse situatie, gewenst.

We delen de mening dat de kerken niet moeten worden overladen met informatie. Maar wel is het beslist nodig de kerken te betrekken bij resultaten van studie. Om elkaar vast te houden. En om iets te doen aan de gesignaleerde onzekerheid rond dit onderwerp.

TWEDE RONDE

Zoals gezegd wordt de bespreking voortgezet op 12 september. De commissie Holland-Zuid heeft deputaten begeleid en leidt de bespreking kort in. Op verzoek van ds. Boon uit Zuid-Afrika wordt zijn bijdrage aan de discussie voorgelezen. Zijns inziens staan de voorstellen van deputaten op gespannen voet met de weg die art. 30 KO wijst. Vanuit de kerken is niet om een onderzoek in deze richting gevraagd. Door te enquêteren lopen de kerken het risico zich te veel te laten leiden door de behoeften van de kerkleden en de daar levende opinies. Gods Woord dient leidend te zijn. Dan zal er eerst een ambtsleer, los van empirisch onderzoek, geformuleerd moeten worden. Pas dan kan het rapport weer afgestoft worden en gekeken worden wat wel en wat niet mogelijk is.

In dit verslag van de discussie komen eerst een paar algemene punten aan de orde. Daarna spitst het verslag zich toe op de diverse besluiten met de amendementen die daarbij zijn ingediend.

Algemeen

Een aantal afgevaardigden uit zijn zorgen in algemene zin over het rapport en de impact ervan. Er moet een studie komen, dat is evident, de vragen van deze tijd klemmen. Maar de vraag moet gesteld worden of onderworpenheid aan de Schrift straks, als de studie klaar is, doorslaggevend zal zijn. Of blijven we zoeken tot we een door ons gewenst antwoord hebben, nu de oude zekerheden wankelen? Wat onze ouders voor Gods kennelijke bedoeling hielden, lijkt nu te worden benoemd als tijdgebonden. Moet het voor ons een teken aan de wand zijn dat veel orthodoxe kerken juist hier een streep hebben getrokken: wie overgaat tot het openstellen van de ambten voor vrouwen verlaat het spoor van de Bijbel. De waarschuwingen van de buitenlandse kerken zijn op dit punt niet mis te verstaan.

Is het correct wanneer deputaten beweren dat we als kerken geen uitspraak hebben liggen over de vraag of vrouwen mogen dienen in het ambt? Tijdens de GS van Ommen 1993 is toch een duidelijke uitspraak gedaan hierover? We zitten minder 'vrij' in deze kwestie als deputaten voorgeven. Er liggen wel antwoorden dus.

Het onderzoek wordt door een aantal afgevaardigden wazig gevonden. De echte problemen die er liggen zijn niet in kaart gebracht, denk aan allerlei ontwikkelingen in de maatschappij op het terrein van gezin(svorming) en huwelijk. Als het onderzoek wazig is, wordt de therapie dat ook. Dat blijkt ook uit de voorgestelde besluiten. Denk aan termen als: 'verlegenheid in de kerken'. Welke dan? 'Verscheidenheid respecteren'. Welke dan? 'Belangrijke aspecten'. Welke dan en wie normeert dat? Als deze besluiten genomen worden creëren we veel onduidelijkheid voor de toekomst.

Krijgt het vak hermeneutiek niet te veel eer en verwachten we daar niet teveel van? De uitvoerige en expliciete benoeming ervan in het rapport maakt wat huiverig.

Is het niet raadzaam, zo wordt gevraagd, om de verdere studie en bezinning samen met de NGK en de CGK te doen? Daar is op dit punt al een uitvoerig traject gegaan en een van de kritiekpunten op het rapport VOP van de NGK was juist dat ze het niet in samenwerking met de CGK en de GK hadden gedaan. Daar ligt ook ervaring als het gaat om de vraag: hoe communiceren we zo'n verhaal met de eigen kerken. Dat hangt voor de spreker ook sterk samen met de vraag wat er nog te bestuderen valt. Er ligt immers zo veel materiaal.

Te Velde waarschuwt in algemene zin tegen de besluiten die voorliggen onder 4 en 7. We worden als kerken regelmatig geconfronteerd met vragen, maar studiedeputaatschappen vormen meestal de oplossing niet. Het is goed wanneer de complete problematiek in kaart wordt gebracht, maar daar kan het dan ook, voor wat een kerkelijke vergadering betreft, bij blijven. Wanneer je nu, zoals voorgesteld wordt, verdere stappen gaat nemen loop je het grote gevaar dat er een bepaalde visie kerkelijk geijkt gaat worden. Dat moet je niet willen. Besluiten van een synode dienen een kerkrechtelijke spits te hebben. Discussie over onderwerpen als dit, waar altijd verschil van mening over zal zijn, kun je niet synodaal afhameren. Bezinning zoals nu voorgesteld wordt in de besluiten 4 en 7 dienen daarom

ook uit de besluitvorming geschrapt te worden. Dat is geen taak voor een synode. Theologische reflectie op onderwerpen is een zaak van de wetenschap. De studieopdracht aan de TU is daarom prima. Maar laat het dan ook liggen bij de TU – en trek ook hier theologische reflecties niet de kerken in. Het zijn onderwerpen, en zo zijn er vele geweest in de afgelopen tijd, die een blijvend doordenken vragen. Handhaaf de scheiding derhalve tussen de theologie en de kerken.

Besluit 2

Het is niet overdreven te zeggen dat besluit 2 cruciaal is gebleken voor het verloop van de discussie. Het is in eerste instantie adviseur Te Velde die hier vraagtekens bij zet. Hij heeft veel waardering voor de zorgvuldige wijze waarop het rapport is geformuleerd. Maar als synode moet je beducht zijn voor grote vervolgstappen wanneer er vanuit de kerken slechts zo mondjesmaat is gereageerd. De basis om dit besluit te nemen is derhalve erg mager.

Besluit 3

Adviseur Te Velde zet een kritische kanttekening bij dit besluit. Zijns inziens was de aanleiding voor de instelling van het studiedeputaatschap de vraag hoe plaatselijke kerken om moesten gaan met NG-kerken waar de vrouwen wel toegelaten zijn tot het ambt. De GK kunnen dus niet om de vragen die op dit gebied leven heen. De dynamiek van de contacten en van de samenleving waarin we leven geeft ons die vrijheid niet. Vandaar de instelling van een studiedeputaatschap, met een duidelijk omschreven empirische opdracht: waar zitten de kerkenraden om verlegen en tegen welke problemen lopen ze aan. Deputaten hebben evenwel niet de kerkenraden benaderd, maar de gemeentelieden. Daarmee is aan de opdracht van Amersfoort niet voldaan en weten we nu nog niet tegen welke concrete problemen kerkenraden aanlopen. Het is daarom beter een vervolgoopdracht te geven in deze richting en dit punt specifiek aandacht te geven.

Besluit 4

De voorbereiding op korte termijn van praktische besluiten ziet een aantal afgevaardigden niet zitten. Naar hun oordeel is de uitkomst van de enquête veel te leidend geweest voor de bezinning, in plaats van een noodzakelijke bezinning op de Bijbel. Zonder zo'n principiële bezinning kun je niet allerlei praktische besluiten gaan nemen. Daarmee vervalt dan ook Besluit 8. Als apart kritiekpunt wordt nog genoemd in dit verband 8d. Kennelijk wordt ervan uitgegaan dat het diakenambt een ander ambt is dan dat van ouderling. Ten onrechte. De GK kennen drie gelijkwaardige ambten. Je kunt niet over de invulling van een ambt nadenken zonder je te bezinnen op het ambt zelf.

Besluit 5

Gevraagd wordt of deze wetenschappelijke bezinning nog wel nodig is. Wellicht als de GK nu trendsetter zou zijn. Maar er is al zoveel over nagedacht, zowel nationaal als internationaal. Het onderwerp is uitgekauwd tot en met. Waarom dan nog een duur traject van bezinning ingaan? Laten nieuwe deputaten zich met al dat materiaal confronteren en op basis daarvan komen met voorstellen tot besluitvorming. Dat bespaart tijd, geld en mankracht. Als je de opdracht wel geeft – wek je dan geen verwachtingen die alleen maar tegen kunnen vallen?

Besluit 7

Te Velde geeft aan grote moeite te hebben met Besluit 7. Hij noemt het een kerkrechtelijk schrikbeeld wanneer kerkenraden zich moeten gaan bezinnen op dit soort moeilijke vraagstukken. De kerken hebben hun handen vol aan de verkondiging van het evangelie. Houdt dit soort onderwerpen als-jeblijft weg van de kerkenraadstafels. Het werkt splijtend en houdt de kerk weg van haar eigenlijke taak. Ook verscheidene afgevaardigden zien dit niet zitten. Het is niet aan de GS om te bepalen waar de plaatselijke kerken zich al dan niet op hebben te bezinnen.

Besluit 8

Ds. De Graaff uit zijn twijfels over nut en noodzaak van spoor 3, zoals dat door deputaten is geformuleerd, uitmondend in Besluit 8. De punten a tot en met c worden in de kerken op verschillende manieren al toegepast. Dat heeft tot op heden nog niet geleid tot vragen vanuit de kerken. Welnu, als er geen vragen zijn, is er ook geen noodzaak om op korte termijn iets te gaan doen. Het gaat hier immers niet over de vrouw in het ambt, maar over deeltaken die uitgevoerd worden onder ambtelijke

verantwoordelijkheid. Hij pleit voor terughoudendheid op dit punt.

Een andere vraag die hierover gesteld wordt is of we nu al praktische besluiten kunnen voorbereiden. Er is immers nog slechts een inventarisatie gemaakt. Welk onderliggend leidend motief zou dan leidend moeten zijn voor deze besluiten?

Ds. Van der Laan ziet niet veel in de vraagstellingen onder dit besluit. De hamvraag is: mag de vrouw dienen in het ambt. Mogen we niet gewoon constateren dat we de Bijbel nu anders lezen dan vroeger? De vorige wijze van interpreteren is niet per definitie beter dan de nieuwe manier. Toen werd er gelezen door een filter – nu wordt er eveneens gelezen door een filter. Het heeft na alle studies die er al liggen geen zin om te gaan zoeken naar een Schriftuurlijk antwoord. Dat is de bekende weg. Zijn voorstel zou zijn om deputaten opdracht te geven wat de Schriftuurlijke verhindering zou kunnen zijn voor de vrouw in het ambt. Stel de vraag in het onderzoek die iedereen stelt – en niet deze reeks.

Kan het niet wat sneller, informeert oud. Walinga? Wie zich nu gaat bezinnen en in 2011 met antwoorden komt die door een GS behandeld moeten worden, loopt weer drie jaar vertraging op. We lopen al achter de muziek aan. Kunnen deputaten niet met concrete voorstellen komen derhalve in 2011?

Anderen wijzen op het draagvlak binnen de kerken voor de hier genoemde zaken. Er ligt hier ook een hoop Bijbelse ruimte. Denk aan de diacones en bijvoorbeeld aan de taak van de weduwen. Het ambt zoals wij dat kennen komt niet zomaar uit de Bijbel – daar zit heel wat tussen. Benut de ruimte die er is maximaal en kom met concrete voorstellen in 2011.

Besluit 9

Elkaar vrij laten – is dat een optie binnen één kerkverband? Dat geeft al veel moeite als het gaat om praktische zaken. Maar dat moeten we niet willen wanneer we spreken over principiële zaken.

Antwoord deputaten

Eerst gaan deputaten in op een paar algemene punten. Het is niet zo dat het onderwerp niet op een kerkelijke wijze ter tafel is gekomen. Er lag een duidelijke vraag op tafel bij de GS Amersfoort-C. Daar is dit rapport een direct vervolg op. Het verwijt dat deputaten zich laten sturen door het empirisch onderzoek dan wel heen werken naar een gewenst antwoord werpen deputaten ver van zich. Het onderzoek heeft niet meer gedaan dan de vragen in kaart brengen en heeft inzicht gegeven in de prioriteiten die de onderwerpen zouden moeten hebben. Dat nu oude antwoorden opnieuw tegen het licht gehouden worden is inherent aan deze kwestie. Er liggen nieuwe vragen op tafel – die zul je ook van nieuwe antwoorden moeten voorzien. Geef je je dan over aan maatschappelijke ontwikkelingen? Dat is inderdaad een punt van zorg waarmee bij de verdere studie terdege rekening gehouden zal moeten worden. Maar als we niks doen is dat ook een beslissing en negeer je, ten onrechte, de verlegenheid die je aantreft in de kerken.

Wetenschappelijke bezinning achten deputaten noodzakelijk, ondanks het feit dat er inderdaad al heel veel materiaal beschikbaar is. Maar juist die veelheid vraagt om een eigen beoordeling. Natuurlijk beginnen we niet bij het nulpunt. Maar wie eigen antwoorden wil formuleren ontkomt niet aan een gedegen studie van dat materiaal.

Dat de drie ambten een zekere gelijkwaardigheid hebben wordt door deputaten niet bestreden. Wel is de vraag aan de orde in de komende studie of beslissingen die je neemt ten aanzien van het ene ambt onmiddellijk doorwerken op de andere ambten.

Of de hamvraag is of vrouwen al dan niet in het ambt kunnen dienen gaat deputaten wat te ver. Eerst willen deputaten een aantal voorvragen beantwoord zien. De kerken zijn niet gebaat bij een *lange halen snel thuis* benadering van dit onderwerp.

Dat de GS Ommen 1993 uitsprak dat vrouwen niet in het ambt kunnen dienen is een te rigide stelling. Het onderwerp was daar een ander. Maar dat neemt niet weg dat je je wel zult moeten verantwoorden tegenover de traditie die je als kerken hebt. Maar we mogen niet voor de vragen weglopen met een beroep op die traditie. Dan misken je de verlegenheid die er is bij deze vragen.

Datzelfde geldt mutatis mutandis voor de opmerkingen die gemaakt zijn over de hermeneutiek. Globaal verstaan deputaten hieronder de manier waarop je de Bijbelse gegevens met elkaar in verband brengt en de toepassing daarvan voor vandaag. Een anders kijken naar de Bijbel levert ook andere

lijnen op. Maar de vraag óf je anders moet gaan kijken naar de Bijbel zal in de wetenschappelijke studie beantwoord moeten worden.

Besluit 2

Naar het oordeel van deputaten is het niet nodig aan dit besluit iets toe te voegen. De GS zelf heeft de kerken een langere periode gegeven om te reageren op het rapport. Dat er ondanks dat weinig reacties zijn binnengekomen mag geen belemmering vormen om de voorgestelde besluiten te nemen. Bovendien worden slechts aanbevelingen gedaan voor vervolgstudies.

Besluit 3

Deputaten bestrijden de stelling van Te Velde dat de focus van de GS Amersfoort-C lag op de vragen die er leefden op dit punt in de relatie met de NGK. De GK Barneveld die het punt had aangedragen vroeg duidelijk om antwoorden op de onderliggende vragen. Het empirisch onderzoek waartoe AC opdracht gaf kan dan ook niet gezien worden als een belronde langs de kerkenraden.

Besluit 4

Er bestaat in de kerken grote verlegenheid. Dat dwingt ons tot verdere studie en een elkaar als kerken helpen op dit punt. Elke studie zal zijn eigen lijn moeten hebben, maar ze kunnen elkaar ook onderling aanvullen. Dan moet je inderdaad niet de theologie de kerken intrekken, maar kun je op basis van de studies wel concrete besluiten nemen waarmee de kerken gediend zijn. De waarschuwing om niet een kerkelijke visie te ontwikkelen is terecht.

Besluit 5

Moet ook de wetenschappelijke bezinning doorgaan – en dan onder leiding van de GS? Nee, niet onder leiding van de GS, wel op verzoek van. De bezinning zal daar, onafhankelijk, plaats moeten vinden. Er is met de TU contact geweest en zij zijn bereid daaraan mee te werken, mits er een budget voor is.

Besluit 7

Het schrikbeeld dat wordt geschetst door een aantal afgevaardigden als zou elke kerkenraad zich uitvoerig op dit thema moeten bezinnen berust volgens deputaten op een misverstaan. Het is zeker niet de bedoeling dat elke kerkenraad zich hierover gaat buigen. Wel kunnen er conferenties en dergelijke belegd worden en bijdragen gevraagd van mensen die in dit onderwerp geïnteresseerd zijn. De krachten die we hebben zullen we moeten bundelen – dat zal de taak zijn van deputaten bij dit besluit.

Besluit 8

Er is gepleit voor een sneller tempo, met name waar het gaat over deze praktische vragen. Maar in plaats van voor de volgende synode al met concrete voorstellen te komen blijven deputaten pleiten voor verdere studie en een rustig tempo. Dit onderzoek heeft alleen de vragen in kaart gebracht. Er liggen nog te weinig kaders vast waarbinnen antwoorden gegeven kunnen worden op de in dit besluit genoemde vragen.

BESLUITVORMING

Aan het begin van de laatste ronde wordt een aantal amendementen c.q. tegenvoorstellen ingediend. Ds. Burger c.s. dienen een amendement in om in Besluit 2 toe te voegen dat de mindere vergaderingen nog nauwelijks gelegenheid hebben gehad om te reageren op het rapport en dat daarom voorzichtigheid geboden is bij het nemen van besluiten nu. Verder wil hij Besluit 3 vervangen door een vervolgoopdracht, nl. dat het onderzoek naar de problemen die *kerkenraden* ondervinden alsnog gedaan moet worden, nader gepreciseerd in een nieuw Besluit 8. Hieruit vloeit automatisch voort dat de andere besluiten vervallen.

Ds. De Graaff wil Besluit 4, opdracht 3 schrappen, met gevolg dat ook Besluit 8 en 9 vervallen.

Ds. Gunnink c.s. stellen voor om het onderzoek te doen samen met de CGK en de NGK in een nieuw Besluit 11. We hebben zelf steeds richting deze kerken en met name de NGK erop aangedrongen om niet geïsoleerd bezig te zijn. Dan moeten we dat zelf ook niet gaan doen.

Ds. Boersma wil een gewijzigde opdracht voor de studie aan de TU. Hij mist in de opdracht de con-

frontatie die er gedaan moet worden met het huidige materiaal wat er ligt. Verder wil hij dat deputaten op basis van de uitkomst van deze confrontatie de volgende GS dienen met concrete beleidsvoorstellen.

Ds. Gunnink c.s. pleiten voor een actievere invulling van Besluit 8, zodat de volgende GS al concrete besluiten kan gaan nemen. De vragen die hier gesteld zijn leven sterk binnen de kerken. Het is niet nodig met antwoorden te wachten tot 2014. Dat betekent een amendement op de eerste regel van Besluit 8 waarin aangevuld wordt “waar mogelijk te komen tot een uitwerking” en een tweede amendement op Besluit 8a, waarin deputaten de vraag dienen te beantwoorden: “Kunnen vrouwen worden toegelaten tot het ambt van diaken? Zo ja, binnen welke kaders?”

Ds. Hoksbergen en ds. Van der Laan willen aan Besluit 8 een opdracht koppelen waarin opdracht wordt gegeven na te gaan welke verhindering er ligt op grond van de Schrift om vrouwen toe te laten tot de kerkelijke ambten.

Het amendement op Besluit 2 kan opgevat worden als een ordevoorstel. Immers, de stelling is dat het onjuist is dat we nu als GS dit rapport gaan behandelen gezien de late datum van verschijnen en de magere reacties. De preses bestrijdt deze lezing. Hij acht het ook onverantwoord naar de kerken toe nu te stoppen met de behandeling. Nu de GS zelf aan de kerken een langere periode de gelegenheid heeft geboden om te reageren is ook de verwachting gewekt dat het in behandeling genomen zal worden. Het zou wel heel vreemd zijn om er nu mee te stoppen. Voorafgaand aan de overige besluitvorming wordt het amendement op Besluit 2 in stemming gegeven.

Het ordevoorstel wordt met 18 stemmen tegen, 17 voor en 1 onthouding verworpen.

Besluit 3

Deputaten ontraden het ingediende amendement. Er is een goed onderbouwd representatief onderzoek gedaan. Uit de binnengekomen gegevens blijkt ook geen duidelijk verschil tussen de zienswijze van de aangeschreven predikanten en de gemeenteleden. Een nieuwe opdracht leidt enkel tot vertraging en zal naar verwachting geen nieuwe gegevens opleveren.

Het amendement op Besluit 3 wordt vervolgens in stemming gegeven. Ds. Burger geeft desgevraagd aan dat verwerping van dit amendement betekent dat de overige amendementen die zijn ingediend door hem automatisch komen te vervallen. Het amendement wordt met 20 stemmen tegen, 15 voor en 1 onthouding verworpen.

Hierna wordt het voorstel van deputaten met algemene stemmen aanvaard.

Besluit 4

Deputaten zien dat een aantal afgevaardigden de praktische invulling juist wil uitbreiden, terwijl anderen het helemaal willen skippen. Zij blijven daarom bij hun voorstel. Als je nu geen bezinning op gang brengt rondom de praktische vragen zul je er de volgende GS opnieuw tegen aanlopen. Dat is niet erg vruchtbaar. Aan de andere kant: Om in 2011 al met concrete voorstellen te komen gaat deputaten een stap te ver. Daarvoor ontbreken nog de kaders. Dat zet het proces zwaar onder druk en preludeert te veel op de uitkomsten van het onderzoek.

Het amendement De Graaff wordt met 23 stemmen tegen, 12 voor en 1 onthouding verworpen.

Het voorstel van deputaten wordt met 21 stemmen voor, 12 tegen en 3 onthoudingen aanvaard.

Besluit 5

Het amendement Boersma wordt met 26 stemmen tegen en 10 voor verworpen. Het voorstel van deputaten wordt met 28 stemmen voor en 6 tegen en 2 onthouding aanvaard.

Besluit 6

Dit besluit wordt met 1 onthouding genomen.

Besluit 7

Voor dit besluit stemmen 20 afgevaardigden, tegen 9, bij 7 onthoudingen, zodat het is genomen.

Besluit 8

Het eerste amendement Gunnink cs. wordt verworpen met 27 stemmen tegen, 6 voor en 3 onthouding. Het tweede amendement wordt verworpen met 26 stemmen tegen, 9 voor en 1 onthouding.

Tegen de aanvulling zoals bepleit door Hoksbergen en Van der Laan stemmen 28 leden, voor zijn 8 leden. Ook dit amendement is verworpen.

Hierna geeft de preses het voorstel van deputaten in stemming. Dat wordt aanvaard met 26 stemmen voor, 6 tegen en 4 onthoudingen.

Besluiten 9 en 10

Besluit 9 wordt genomen met 5 stemmen tegen, 30 voor en 1 onthouding. Besluit 10 met 5 stemmen tegen, 25 stemmen voor en 6 onthoudingen.

Besluit 11

Deputaten ontraden dit voorstel. Uiteraard is er nauw contact op persoonlijk vlak met de CGK en de NGK. Er wordt gebruik gemaakt van de daar aanwezige kennis, leden van die kerken wordt gevraagd om mee te denken en advies te geven. Maar dat kerkelijk vastleggen zien deputaten niet zitten. Je dwingt jezelf dan om tot een interkerkelijk afweging te komen en dat moet je niet doen. Verplicht je niet tot een kerkelijke samenwerking.

Het voorgestelde Besluit 11 inzake de samenwerking met de CKG en de NGK wordt verworpen met 31 tegen en 5 onthoudingen.

Tot slot wordt Besluit 1 met algemene stemmen genomen.

Artikel 45

10-10-2008

Benoeming deputaten M/V in de kerk

Op voordracht van het moderamen benoemt de synode de volgende deputaten M/V in de kerk:

<i>primi</i>	<i>af tredend:</i>
J. Boog-Bolier, 't Loo (Oldebroek)	2011
R. Heida, Monster (s)	2011
mevr. A.M.J. Leene, Hasselt	2011
mevr. J.A.P. van der Stoep, 't Harde	2011
W.F. Wisselink, Leek	2011